

ΔΗΡΙΤΙΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΗΛΙΑ ΤΣΙΤΣΕΛΗ, 'Ιούλιος Τυπάλδος, μελέτη ειδησεολογική.
 ΙΟΥΛΙΟΥ ΤΥΠΑΛΔΟΥ, Ποιήματα : 'Ο θάνατος τῆς Χάμκως—Τὸ πλάσμα
 τῆς Φαντασίας—Τὰ δύο λουλούδια—'Η Φυγή—'Η Τρελλή—'Η 'Επιθυμία.
 EMERSON, 'Ο Σοφός, μελέτη. Μετάφρ. Αίμ. Κούρτελη.
 LECONTE DE LISLE, Ειδύλλιον. Μετάφρ. Σ. Σκίπη.
 ΑΛΦΡΕΔΟΥ ΤΕΝΝΥΖΟΝ, 'Η Κυρά τοῦ Σαλόττ. Μετάφρ. Αίμ. Κούρτελη.
 ΛΕΟΠΑΡΔΗ, Σκέψεις. Μετάφρ. 'Αρ. Καμπάνη.
 ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΓΕΡΗ, Τὸ τραγοῦδι τῆς Νιότης, ποίημα.
 PAUL FORT, 'Απὸ τοῖς Ὑμνοῦς τῆς Φωτιᾶς : Τὸ ἁρμονικὸν ὄραμα τῆς
 Γῆς, Πρόζα. Μετάφρ. Α. Ι. Κ.
 Σ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗ, 'Ενδοξοὶ Κερκυραῖοι. 'Ανδρέας Μουσταξόυδης, μελέτη ει-
 δησεολογική.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

- Α. ΚΑΜΠΙΑΝΗ, Μία φιλολογικὴ ἐπιστολή.
 Σ. ΣΚΙΠΗ, 'Απάντησις εἰς τὴν ἐπιστολήν.
 ΧΡ. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΔΟΥ, Θεατρικὴ Ζωή.
 Σ. Σ. Μία σημείωσις εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Χρ. Παπαῆ.
 ΕΙΚΟΝΕΣ : 'Ιούλιος Τυπάλδος—'Ανδρέας Μουδοξόυδης, σχεδιαγρά-
 ψημα ὑπὸ Αἰμιλίας Κούρτελη.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ		ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	
'Ετησίαι	δρχ. 12—	'Ετησίαι	φρ. χρ. 15—
'Εξάμηνος	» 7—	'Εξάμηνος	» » 8—

Διευθυντής : Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : — ΟΔΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ 32

L'Européen Courier international hebdomadaire Politique, Droit international, Questions sociales, Littérature, Art. 24, rue Dauphine, 24 Paris (Vie).

Le Soc Revue littéraire artistique mensuelle. Leon Moine, Directeur 83, rue de Rome, 83 Paris.

La Revue du Bien dans la Vie et dans l'Art. Marc Legrand. Directeur. 83 Boulevard Poniatowski. Paris.

L'Essor Septentrional Revue Mensuelle de Décentralisation. 120 bis, rue de Paris. Paris.

Lupta Pentru Viata Revistă literară și sociologică, ilustrată. Redactată de N. A. Bogdan. 114, strada sașarilor, 114. Iasi.

Ἐθνικὴ Ἐκδίδεται καθ' ἑκάστην Δευτέραν ἐν Καίρῳ. Ὅργανον τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ Ἑλληνισμοῦ. Ἰδιοκτῆτης, Κωνσ. Ι. Ἀναστασιάδης.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζιτικὰ γραμματῆα καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερλίνας ἀποδοτέας εἰς ὀρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκῶς. Αἱ εἰς χρυσόν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσόν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐκλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου. Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης, ἐν Κερκύρα δὲ Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ διὰ τῶν ἐκεῖ ὑποκαταστημάτων τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης.

Τόκοι καταθέσεων

6 1/2	τοῖς	0/0	κατ' ἔτος	διὰ	κατάθεσιν	6	μηνῶν
1	»	0/0	»	»	»	1	ἔτους
2 1/2	»	0/0	»	»	»	2	ἐτῶν
3	»	0/0	»	»	»	3	ἐτῶν
4	»	0/0	»	»	»	5	ἐτῶν

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικοὶ ἢ ἀνώνυμοι.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΛΟΣ

ΗΛΙΑ ΤΣΙΤΣΕΛΗ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ*

Τυπάλδος Πρετεντέρης 'Ιούλιος υἱὸς Τίτα καὶ Θηρεσίας Ριγέτη 'Ιταλίδος γεννηθεὶς ἐν Ληξουρίῳ τὸ 1814. 1) Σπουδάζσας τὰ ἐγκύκλια ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐστάλη νεαρὸς εἰς 'Ιταλίαν ἔνθα καὶ τὰς γυμνασιακὰς συνεπλήρωσε σπουδὰς καὶ τὰς πανεπιστημιακὰς διήνυσε, γενόμενος διδάκτωρ τῆς νομικῆς, ἐκεῖ δὲ ὑπὸ διαπρεπεῖς 'Ιταλιστὰς, κατέστη ἐγκρατέστατος τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας ὁμιλῶν καὶ γράφων αὐτὴν ἀπταιστώσ. Τραπεῖς μικρὸν ἀφοῦ ἐπανέκαμψεν εἰς Ἐπτάνησον εἰς τὸ δικαστικὸν στάδιον, διωρίσθη τὸ 1839 πρῶτον ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔνθα διεκρίθη ὡς ἀνακριτὴς ὀξυδερκέστατος μετατεθεὶς εἰτα εἰς Κέρκυραν, μετ' ὃ προαχθεὶς εἰς πρόεδρον τῶν πρωτοδικῶν εἰς Ζάκυνθον ἀνήλθε τὸ 1862 εἰς τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα δικαστοῦ τοῦ ἀνωτάτου ἐν Κερκύρᾳ συμβουλίου τοιοῦτος διετελέσας μέχρι ἐνώσεως, ὅτε διὰ λόγους ὑγείας δὲν ἀπεδέχθη διορισμὸν ἀρεοπαγίτου ἐν Ἀθήναις. Τῆς ἀδρᾶς νομικῆς αὐτοῦ καταταρτίσεως καὶ τῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀσχίσεως τοῦ ἐπαγγέλματος ἐρευνῶν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ ἐν γένει δικαίου, τεκμήρια παρέρχουσι δύο κυρίως τότε δημοσιευθεῖσαι ἀξιόλογοι πραγματεῖαι. α.) Dell' ufficio della giurisprudenza καὶ β.) Cenni sullo Studio del disitto in Germania καὶ ἄλλαι τινὲς δημοσιευθεῖσαι ἐν περιοδικῶ νομικῶ τῆς Κερκύρας, εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ ὁποίου συνεργάζετο μετ' ἐγκρίτων νομομαθῶν (2) πλὴν τούτων καταλιπὼν καὶ ἀνεκδότους ἄλλας τοιαύτας ἀπανυάσματα ὠρίμου ἐρεύνης καὶ τῆς μικρᾶς δικαστικῆς αὐτοῦ πείρας. Καίπερ μὴ ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν ἐτάχθη ἔνθους εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐπὶ ἄρμοστοῦ Σίτωνος φιλελευθέρων, γνωστὴ δὲ τυγχάνει ἔλθεσις τις αὐτοῦ τε, τοῦ Πέτρου Βράιλζ καὶ τοῦ Νικολάου

* Ἡ μελέτη ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὰ «Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα» τοῦ ἐμβριθοῦς Κεφαλλῆνος Ἱστοριοδίφου κ. Ἡλ. Τσιτσέλη, ὃ ὁποῖος εὐγενῶς μᾶς παρεχώρησε καὶ τὴν φωτογραφίαν τοῦ ποιητοῦ τὴν ὁποίαν προτάσσομεν. Εἰς τοὺς ἀναγνώστας μᾶς συνιστῶμεν τὴν ὠραίαν μελέτην περὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ κ. Παλαμᾶ τὴν δημοσιευομένην εἰς τὸ βιβλίον του «Γράμματα».

1) Ἀνακριτῶς λέγεται Ζακύνθιος ὑπὸ Ραγκαβῆ (Hist Litt Gr. Mod. I 226) καὶ ὑπὸ Lambert (Poeti Greci contemp IV).

2) Giornale di legislazione, giurisprudenza, letteratura, scienze, e varietà di otili conoscenze. Ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ Α. Κιαπίνη (1845-1846).

Μάνεση, πρὸς τὸν Ἐδμονδς υἱὸν τοῦ ἄρμοστοῦ Σίτωνος, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας μετὰ σθένους, πατριωτισμοῦ καὶ πολιτικῆς περινοίας γεγραμμένη (1) ἀλλ' ὁ ἀνὴρ παραδόξως ἐσυκοφαντήθη. Ὅταν ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἀπέτυχε νὰ κηρύξη τὴν Ἐπτάνησον ἀποικίαν, ὁ ἄρμοστής Γιούγγ (1855-1859) ἐπόμενος καὶ ὑπομνήματι τοῦ Γενικοῦ Εἰσαγγελέως, ὑπέβαλεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ὅπω. τοῦλάχιστον μόνον ἡ Κέρκυρα καὶ οἱ Πάξοι προσκρηθῶσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὡς ἀποικίαι, αἱ δὲ λοιπαὶ νῆσοι ν' ἀποδοθῶσι τῇ Ἑλλάδι. Ἐλέχθη ὅτι ὁ Τυπάλδος καθυπέβαλε τότε πολιτικὸν ὑπόμνημα ὑπὲρ τοῦ ἀποικισμοῦ, συνυποβληθὲν μάλιστα μετ' ἐκείνου τοῦ ἄρμοστοῦ (2) ἀλλ' ὁ φιλοεθνέστατος καὶ αἰσθηματίας ἀνὴρ, μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἀδίκως κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευθεῖσαν μομφήν, καὶ ἀγανακτῶν ἐπὶ τῇ κατ' αὐτοῦ σκευωρίᾳ, εὐθαρσῶς ἀντεπεξῆλθε κατὰ τοῦ Γιούγγ, διὰ δύο αὐτοῦ δημοσιευθεῖσων, ἐπιστολῶν, δικαιωθεὶς ὑπὸ τούτου φιλοδικαίως ὁμολογήσαντος ἐν ἄρθρῳ τῆς 21 Ἰανουαρίου 1859, ὅτι τῷ ἐνεχείρησε μὲν ἐκεῖνος ἔγγραφον ἀποτελοῦν ἀνεκδότου πολιτικοῦ συγγράμματος ἀπόσπασμα οὐχὶ δὲ γνώμην καὶ πόθον περὶ ἀποικισμοῦ. (3) Ἀποχωρήσας τοῦ δικαστικοῦ σταδίου, ἔζησεν ἐν Νεαπόλει καὶ Φλωρεντίᾳ ἐφ' ἱκανὰ ἔτη μελετῶν καὶ γράφων, ἀπολαύων τῆς δεούσης ἐκτιμήσεως τῶν λογίων καὶ τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας καὶ ἐργαζόμενος πάντοτε ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων τῆς Ἑλλάδος, εἰ καὶ διὰ λόγους ὑγείας μὴ δεξάμενος τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ θέσιν τοῦ πρεσβευτοῦ ἐν Ἰταλίᾳ.

Ἄνῃρ τῶν ἀγνῶν πατριωτικῶν φρονημάτων καὶ τῶν εὐγενῶν ἰδεωδῶν ὡς ἐκεῖνος, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ ν' ἀλγῆ ἐπὶ τοῖς ἐν Ἑλλάδι συμβαίνουσι, μετὰ προφανοῦς μάλιστα θλίψεως, εἶπέ ποτε φίλῳ τούτινι παρεπιδημοντὶ ἐκεῖ τὸ ὀξύμωρον: «Εὐχαριστοῦμαι νὰ εἶμαι μακρὰν τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ τὴν ἀγαπῶ καὶ τὴν ὑπηρετῶ περισσότερον».

Προαισθανόμενος τὸ προσεγγίζον τέρμα τοῦ βίου του ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ δεινῆς νόσου ὑποβοσκομένου καὶ ποθῶν νὰ κοιμηθῆ ἐν τοῖς πατρῷαῖς τάφοις, ἀνεχώρησεν εἰς Ἐπτάνησον, ἐν Κερκύρᾳ δὲ δεινωθείσης αὐτοῦ, ἀπέθανε τῇ 16 Ἰουλίου 1883, λόγον ἐπικήδειον ἀντάξιον τῷ ἀνδρὶ ἐκφωνήσαντος τοῦ δικηγόρου Παναγῆ Σκαλισσοῦνη.

Ὁ Τυπάλδος τυγχάνει ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων νεωτέρων Ἑλλήνων ποιητῶν. Μετὰ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ συγχρόνων αὐτῷ λογίων, ἐπιστημόνων καὶ τῆς εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸ φιλόπολι αἰσθηματώσως τότε νεολαίας ἀναστρεφόμενος, προσεδείκνυε διὰ τῆς ζωηρότητος τοῦ πνεύματος, τῆς φιλομουσίαις, τῆς τρυφερότητος τῶν αἰσθημάτων, τῆς εἰς τὴν πολιτικὴν ἀναμιξέως, τῶν εὐγενῶν πρωτοβουλιῶν, τῆς ἐκτάκτου φιλομαθείας, τοῦ φιλέρωτος ἤθους καὶ τῆς στιχουργικῆς γονιμότητος, τὸν ἄνδρα, τὸν μέλλοντα νὰ διακριθῆ ἐν τῇ

1) Χιωτοῦ Ἱστορ. Ἰουνίου κράτους II 134.

2) Ἴδε καὶ Lenormand ἐν Question Jonienne μεταφρ. ἐν Ζακύνθῳ τὸ 1859.

3) Ἴδε Ἐφημ. «Ρῆγαν» ἀριθ. 35 καὶ Lenormand αὐτόθι: 72 καὶ 84.

δράσει τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ πνεύματος. Γράφων ἀπὸ τῆς ἐρηθικῆς ἡλικίας δὲν ἐφιλοδόξησε δάφνας προώρους, ἀλλ' ὑποβάλλων τὰ ἔργα του εἰς πολυχρόνιον βάσανον καὶ ἐπεξεργασίαν, κατάρθωσε νὰ φέρῃ εἰς φῶς προϊόντα ποιητικὰ ἐξόχου ἐντελείας καὶ λόγῳ τῆς ἐπιμεμελημένης δημοτικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἀπαραμίλλου τεχνικότητος καὶ ἀρμονίας τοῦ στίχου καὶ διὰ τὴν φαντασίαν καὶ τρυφερότητα, διότι ὁμολογουμένως ὀλίγοι, ἂν ὄχι καὶ οὐδείς ἕτερος ἐδείχθη ἐκ τῶν νεωτέρων ποιητῶν, τοσοῦτον διακριθεὶς ἐν τῇ ἀριστοτεχνικῇ συνδέσει τῆς ιδέας καὶ τῆς μορφῆς, ὡς ὁ ἀείμνηστος συμπολίτης ἡμῶν ἐκεῖνος.

Ἐκ τῶν ἐνθουσιωδεστέρων ὄπαδῶν καὶ θαυμαστῶν τοῦ Σολωμοῦ, ἐξεφώνησεν ἐν Κερκύρᾳ, ἐκεῖνου κηδευομένου, ρητορικώτατον λόγον, τὸ ἐπόμενον δ' ἔτος 1857 ἔσχε πρῶτος τὴν ιδέαν τῆς ἐγέρσεως ἀνδριάντος τῷ Ἐθνικῷ ποιητῇ. Τὸ 1856 ἐδημοσίευσεν ἐν Ζακύνθῳ τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ συλλογὴν, προτάξας περισπούδαστον περὶ γλώσσης εἰσαγωγὴν.

Τὰ ποιήματα ταῦτα ἤγειραν ἔκτακτον ἐνδιαφέρον, τινὰ δὲ ἐγένοντο λαϊκώτατα, οἷα τὸ λυρικώτατον «*Ἡ Φυγὴ*» καὶ τὸ «*Τὰ δύο λουλούδια*» τονισθέντα ὑπὸ τοῦ ζακυνθίου μουσουργοῦ Καρέρ.

Ὁ γνωρίσας προσωπικῶς τὸν ἄνδρα ἔβλεπεν εἰς τὰς ποιήσεις του ἐκεῖνας, καθὼς καὶ πᾶσαν ἄλλην σύθεσιν ποιητικὴν, ὁμοίωμα τῆς καλοκαγαθίας, τῆς ἀπροσποιήτου φυσικῆς εὐγενείας τοῦ χαρακτῆρος, τῆς τρυφερότητος τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ἐξαιρετικῆς ἐκεῖνης προχότητος καὶ τῆς ἀρρήτου γλυκύτητος καὶ συμπαθείας, ἅτινα ἐξεδήλουν ἢ φυσιογνωμία, οἱ λόγοι καὶ ὁ βίος αὐτοῦ ἐν γένει, καθιστῶντα αὐτὸν οἰονεὶ συμπαθητικὸν καὶ ἠθικὸν καλλιτέχνημα. Κατόπιν ἐδημοσίευσεν καὶ τὰ ἐξῆς. α') *Δέσπω*, ἐπεισόδιον τῆς Ἑλλήν. ἐπαναστάσεως, μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Ζακύνθου μουσουργοῦ Φρ. Δομενεγίνῃ. β') *Ῥῆδὴ εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε'*. ἐν Ἑνετίᾳ 1874. γ') *Εἰς τὸν θάνατον τοῦ φιλέλληρος Λενορμὰν* ἐν Ἀθήναις 1880 μετὰ σημειώσεων. δ') *Πρὸς τὸν λόρδον Βηκονσφῆλδ*. ε') *Ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν Ἡπειροθεσσαλικῶν ἐπαρχιῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλα διάφορα ἰταλικά καὶ ἑλληνικά ποιήματα.*

Ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ἔργων τοῦ ἐξίσου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν λατρεύοντος καὶ καλλιεργούντος τὴν ἰταλικὴν ποίησιν, εἶνε ἢ μεταφράσεις εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἐν στίχοις δεκαπεντασυλλάβους τῆς *Gerusalemme Liberata* τοῦ Τάσσου· ἀλλὰ ταύτης μόνον τὰ ἄσματα τρίτον, τέταρτον καὶ ἕβδομον ἐδημοσιεύθησαν¹, τῶν λοιπῶν ὄντων ἀνεκδότων. Περὶ τοῦ ἐπιπονωτάτου τούτου ἔργου του ὁ ποιητὴς ἰδοῦ τί γράφει τῷ ἰταλῷ Boccardi, ἐρωτήσαντι αὐτὸν τίνα τὰ αἴτια τῆς μεταφράσεως: «*Jo amo, λέγει, vivamente l' Italia, ove naque mia madre, ove feci i miei studj, l' ano quale una seconda*

¹ Ἴδε *Παρνασσὸν* περιόδ. Δ'. 179. Τὸ Γ' ἄσμα ἀνεγνώσθη πρῶτον τῇ 18 Φεβρ. 1877 εἰς τὸν σύλλογον *Παρνασσὸν*. Τὸ Δ' ἄσμα ἐδημοσιεύθη ἐν Τόμῳ Δ' σελ. 273 τοῦ *Ποιητικοῦ Ἀρθροῦ* Ζακύνθου. Ἐπίσης καὶ τὸ Ζ'.

patria. Sono veramente sorelle le due nazioni, ché se la civiltà italiana fu specialmente ispirata dal' antico genio ellenico, la moderna civiltà greca, chechè dicano varj scrittori francesi e tedeschi, fu specialmente ispirata dal genio italico, e prova di ciò son le isole jonie ove naquero come osserva giustamente la Signora Adam «i poeti più potenti ei più vigorosi della grecia contemporanea, coloro che più si avvicinano ai poeti dell' antichità» le isole jonie soggette per più secoli e fino al principio dell' attuale alla republica veneta, le isole jonie, la cui gioventù studiosa popolava le università dell' Italia. Fu in seguito a tali convinzioni, che io intrapresi la mia versione del Tasso»¹.

Ὁ ἡμέτερος ποιητὴς, λέγει ἕτερος λόγιος, δὲν ὠρμήθη εἰς τὴν ἐν λόγῳ μετάφρασιν ἐξ ἀπλῆς συγκυρίας, ἀλλ' εἶχεν ἄλλο ἐλαττήριον ἐν τῇ δυσχερεῖ ἀλλὰ καλλιλογικῶ ἀποφάσει, ἐλαττήριον κρύφιον, ψυχολογικὸν μᾶλλον ἢ καλλιλογικόν, ἔμφυτον αὐτοῦ ροπὴν, ὑποληθάνουσαν συγγένειαν μεταξὺ τῆς αἰσθηματικῆς ιδιοσυγκρασίας τοῦ μεταφραστοῦ καὶ τῆς τοῦ μεταφραζομένου. Ὁ ἔρωσ καὶ ἡ πατρίς, ἡ εὐσέβεια καὶ ὁ ἱπποτισμός, ἰδοῦ οἱ χαρακτῆρες τῆς μεγάλης ἰταλικῆς ἐποποιίας πρὸς ἄκουσίως εἴλκετο ὁ εὐαίσθητος, ὁ φιλόπατρις, φιλόθηρσος, ὁ λυρικώτατος Τυπάλδος. (1) Περὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν κρίσεις διαπρεπῶν λογίων καὶ κριτῶν. Ὁ Σ. Ζαμπέλιος, λέγει ὅτι ὁ I. Τυπάλδος εἶνε μοναδικὴ ἐξαιρέσις ὡς ποιητὴς ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἧς οἱ κάτοικοι δὲν ρέπουσιν εἰς τὴν ποίησιν καὶ δὴ τὴν ἐλεγειακὴν καὶ λυρικὴν, ὡς θετικοὶ ἐπιχειρηματῆται καὶ πρακτικοῦ πνεύματος. Ὁ δεινὸς ἱστοριοδίφης ἐπάγει ὅτι τὸ *Παιδάκι καὶ ὁ Χάρος* εἶνε λυρικώτατον καὶ ἑλληνικωτάτης ἐμπνεύσεως καὶ ὅτι ἂν ξένος τις τὸ ἔγραφε, ἤθελεν ἀσμένως τῷ ἀπονεῖμει τὴν ἑλληνικὴν πολιτογράφησιν, δὲν κρίνει ὅμως πολὺ εὐμενῶς περὶ τῆς γλώσσης ἢν μετεχειρίσθη ὁ ποιητὴς, ὃν δὲν θεωρεῖ ἄξιον διὰ ποιήσεις ἐθνικῆς ὑποθέσεως, ἐνῶ τούναντίον δέχεται τούτον ὡς εἰδυλλιακὸν καὶ ἐλεγειακόν, πλήρη φαντασίας, ἀπλοῦν τὸ νόημα καὶ τὰς ιδέας καὶ τὸ παραστατικόν, πλεονέκτημα τούτου δημοτικοῦ ποιητοῦ καὶ μὲ ρέουσιν στιχουργίαν, τὸ δὲ βιβλίον τοῦ ἀνδρὸς χαρακτηρίζει κατὰ τὸ ἦθος τούτου μετρίφρον καὶ ἀφιλόδοξον, ἔποψιν ἰδανικὴν τοῦ βίου του, μὴ ὑποκρινομένου ἐν ὄλῃ του τῇ κριτικῇ ἀξίᾳ καὶ τῇ ἀδρότητι τῆς παιδείας, ἄλλο σοβαρότερον πρόσωπον. (2) Ὁ Tomaseo δεχόμενος πολλὰ ποιητικὰ προσόντα εἰς τὸν ἄνδρα, λέγει ὅτι τὸ δημιουργικὸν δὲν ἔχει ἐπαισθητὴν πυκνότητα. (3) Ἡ κ. Lambert ἐξαιρεῖ πρὸ παντὸς τὰ: «*Ἡ Φυγὴ*», «*Τὰ δύο λουλούδια*» καὶ «*Τὸ Παιδάκι καὶ*

¹ Μ Μαρτζώκη. Ἡ μετάφρασις τῆς Ἑλευθερωμένης Ἱερουσαλήμ ὑπὸ I. Τυπάλδου. Ἐν Ζακύνθῳ 1877.

² Ἴδε Πανδώρας I'. 236.

³ Ἴδε Scinti le Venezia.

ὁ Χάρος», ἄτινα καὶ μετεγλώττισεν εἰς τὸ πεζόν, γαλλικόν. ἵνα δείξῃ δὲ τὴν ἀξίαν τῶν ποιήσεων τοῦ Τυπάλδου ἐν γένει, λέγει ὅτι αὐταὶ ἐγένοντο δημοτικώταται ἐν Ἑλλάδι καὶ πρὶν ἔτι γνωσθῆ τὸ τοῦ ποιητοῦ ὄνομα, ὑψούσα δὲ τὴν μετριοφροσύνην τούτου, ἀναφέρει ἔγραψεν οὗτος διὰ τὴν ποιήσιν καὶ μόλις τὸ 1858 ἀνευ θαύρου καὶ σκοποῦ καὶ ἐπιδείξεως καὶ μάλιστα μετὰ δυσαρρεσκείας συγκατένευσεν εἰς τὴν δημοσίευσιν τινῶν ἔργων του, ἀλλ' ἔσχε τὴν σπανίαν εὐτυχίαν νὰ τύχῃ ὄλων τῶν ἱκανοποιήσεων, χωρὶς ν' ἀποκομίσῃ καὶ πικρίας. (1) Ὁ Βράιλιας, λέγει, ὅτι ἡ ποίησις τοῦ Τυπάλδου εἶνε ἔμπνευσις ἀγνή, ἔχει χαρακτῆρα ἐθνικόν καὶ ἐκφράζει τὴν ἀλήθειαν τῶν γεγονότων, ἄτινα ἀποδεικνύουσι τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῆς ποιήσεως, διὰ σκέψων, εἰκόνων καὶ αἰσθημάτων πάντοτε ἡρμωμένων διὰ τοῦ καλλιτέρου τρόπου εἰς τοιαύτην ἔκφρασιν. Μετ' ἐνθουσιασμοῦ γράψας ὁ φιλόσοφος καὶ διὰ μακρῶν ἀναλύων τὰς ποιήσεις τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου, οὐδὲ κατὰ τῆς ἡ ἐχρήσατο οὗτος, δημῶδους ἀντιφέρεται, θεωρῶν αὐτὴν νέαν φάσιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, ἣτις ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου καὶ μέχρι τῆς σημερινῆς διατηρεῖται καὶ ὑπὸ ποιήσας μορφᾶς ἐκφράζει πάντοτε τὴν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ποικίλην κατάστασιν τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ, κυρίως δὲ, εἰς ποιήσεις τῆς ἐπαναστάσεως, τῶν δουλικῶν τοῦ Ἑθνικοῦ ἡμερῶν, εἰς ἐκφράσεις παθῶν, ἐρώτων καὶ ἐλπίδων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἶνε ἀπαραίτητος ἡ χρῆσις τῆς δημῶδους, διότι εἶνε καὶ αὐτὴ νόμιμον καὶ αὐθόρμητον προῖον τῆς ἐλληνικῆς γῆς, τῆς ἐλληνικῆς διανοίας, τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας. Διὰ τῆς συγχωνεύσεως καὶ κράσεως οὕτως εἰπεῖν τῆς φαντασίας καὶ τοῦ αἰσθηματος, ὁ Τυπάλδος φαίνεται προσεγγίσας εἰς τὴν ἐντέλειαν τῶν φανταστικῶν ποιημάτων, ὡς εἰς τὸ Παιδάκι κ' ὁ Χάρος, τοὺς δύο Ἀγγέλους, τὴν Ἐπιθυμίαν, εἰς δὲ τὸν Ρήγαν, τὸν Τραγουδιστὴν καὶ τὴν Χάμκω εὐρίσκει τὸν ποιητὴν μὴ δεσμευόμενον ὑπὸ τῆς τρισσῆς καὶ τετριμμένης διακρίσεως, εἰς ἐπικήν, λυρικήν καὶ δραματικήν, διότι καὶ τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν μετέχουσι, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῆς Χάμκω, λέγει ὅτι δὲν ἐπιδέχεται λεπτομερῆ ἀνάλυσιν, διότι ὄλον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐμφαίνει κατ' ἀνώτατον βαθμὸν τὴν ποιητικὴν ἐκείνην ἐντέλειαν, ἣν εἶδομεν ἄχρι τοῦδε διεσπαρμένην εἰς τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ ποιητοῦ. (2) Ὁ Ζαλοκώστας ἐξαίρων τὴν Χάμκω καὶ τὸ Παιδάκι κ' ὁ Χάρος φέγει τὴν ἐν τῷ πεζῷ μικτὴν του γλώσσαν. (3) Ὁ Παλαμῆς γράφων περὶ τῆς γλώσσης ἣν μετεχειρίσθη ὁ ἡμέτερος Λασκαρᾶτος, λέγει ὅτι αὐτὴ δὲν εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα ἐκλογῆς καὶ ἀφαιρέσεως κράσεως καὶ πλάσεως καὶ μεταβολῆς, ὡς ἡ τῶν ἄλλων Ἑπτανησίων

1) Ἐνθ. ἄνωτ. μετάφρ. Boccardi.

2) Πανδῶρας Θ'. 247. Ὁ Βράιλιας παρασκευάζειν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Τυπάλδου μετὰ μακρᾶς εἰσαγωγῆς ματαιωθεῖσαν ἕνεκα τοῦ θανάτου του, ὡς ἀναφέρει ἡ κ. Lamberd Ἐνθ. ἄνωτ. σημ. 13.

3) Πανδ. Θ'. 172.

ποιητῶν, Βαλαωρίτου, Σολωμοῦ, Τυπάλδου καὶ Μαυροῦ. (1) Καὶ ὁ Ραγκαβῆς μετέφρασε γαλλιστὶ τὸν Ρήγαν καὶ τὴν Χάμκω, ὡς δείγματα τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρός, εἰ καὶ κατακρίνει τὴν γλώσσαν ἣν μετεχειρίσθη οὗτος ὡς πλήρη σολοικισμῶν! Εἰς τοιοῦτο καταβιβάζων ὁ πάντοτε ἐκ προκαταλήψεως ἀντίπαλος τῶν Ἰονίων ποιητῶν καὶ τοῦ δημῶδους ἐν γένει ἰδιώματος, τοὺς ἰδιωματισμούς καὶ τὰς ἐν γένει μορφὰς τῶν ἐπαρχιακῶν ἰδιωμάτων, ἐνῶ δὲν ἀρνεῖται ἔμπνευσιν καὶ ἐνέργειαν καὶ καλλονὴν εἰς τὸν ποιητὴν, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ὑποτιμῶν πρὸ τῆς γλώσσης. (2) Ὁ διακρινόμενος ἐπὶ ἀψόφῳ λεπτότητι καὶ καλαισθησίᾳ καὶ κριτικῇ δυνάμει, καθηγητῆς κ. Μ. Μαρτζώκης ἰδοὺ τί γράφει καὶ περὶ τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ. «Ὁ Τυπάλδος, λέγει ἐκ τῆς μελέτης τῶν Ἰταλῶν συγγραφέων ἠρῶσθη τὸ ἐπίχαρι καὶ ἐντεχνον τῆς πλαστικῆς τῶν ἐμπνευσεῶν του περιβολῆς» καὶ κατωτέρω «πᾶς ἔστω καὶ ἀπαξ ἐντρυφήσας ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν ἐρατεινῶν τῆς μουσικῆς αὐτοῦ μελωδημάτων, διέγνω βεβῆως τὸ αὐτοφυῆ καὶ ἀνεπίπλαστον ἐκεῖνο πάθος, τρυφερόν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ γαλήνιον εἰς οὗ τὸ ἐκμαχέτον διεμορφώθησαν οἱ μεστοὶ κάλλους καὶ ἀρμονίας ἐκεῖνοι στίχοι· ἐτι δὲ καὶ ὅταν τοῦ ποιητοῦ οἱ δάκτυλοι ἐντείνωσι τὴν λύραν εἰς θούριον ἢ φιλοσοφικὴν σχεδὸν μεγαληγορίαν, ἢ μελίφθογγος ἐκείνη χορδή, ἢ ἀφιερωμένη εἰς τὴν φύσιν, εἰς τὸν ἔρωτα, εἰς τὰ γλυκύτερα τῆς καρδίας φίλτρα, δὲν παύεται τὴν τακερὰν αὐτῆς μολπὴν ἀναδίδουσα. Καὶ αὐτὸ τὸ εἰδεδθὲς τοῦ θανάτου ἰνδαλμα δὲν παρίσταται ἐν τῇ ποιήσει τοῦ Τυπάλδου περιβεβλημένον ὄλον αὐτοῦ τὸ φοβερόν μεγαλεῖον· τὴν στυγνὴν εἰκόνα περιβάλλει πλαίσιον μυροβόλων ἀνθέων καὶ διαυγῶν ὑδάτων, πρὸς δὲ τὸν καταχθόνιον αὐτοῦ ζόφον ἀντιπαρτάσσονται αἱ ἀκτῖνες τῆς διαγελώσεως νεότητος... Μὴ τις νομίση ὅμως ὅτι ἡ ρεμβώδης καὶ φίλερος αὐτῆς αἰθρία ἢ χαρακτηρίζουσα τὴν ποιήσιν τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου, ὅτι τὸ ἀνεμιμένον ἅμα δὲ καὶ ἐντεχνον τοῦ ὕφους καὶ τῆς στιχουργίας του προβαίνουσι μέχρι διατεθρυμμένης καὶ μικρολόγου αἰσθηματικότητος. Ἀληθὲς μὲν ἔστιν ὅτι ὁ ἔρωσ, ἀλλ' ὁ ἔρωσ ἐν τῇ ὑψηλοτέρᾳ αὐτοῦ ἐκφάνσει, ὑπαγορεύει εἰς τὸν ποιητὴν ἐξάίσια καλλιτεχνήματα· πλὴν πολλάκις ἡ φωνὴ του νευροῦται, χωρὶς ποτε ν' ἀποβάλλῃ τὴν συμφοῦν αὐτῇ γλυκύτητα, ὁ στίχος του ἀναθρώσκει γοργότερος καίπερ ἐξίσου ἐπίχαρι καὶ ρέων, πνεῦμα δὲ λάβρον καὶ θερμουργόν, ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ περιρρέει τὴν λυρικήν αὐτοῦ ἔκχυσιν... Κατωτέρω δὲ ὅτι «ἡ ἔμπνευσις τοῦ ἀνδρός εἶνε γνησίως ἐλληνικὴ, ἐλληνικὸς ὁ χαρακτῆρ τῆς ποιήσεώς του, ἐλληνικὴ ἡ ἀφελῆς καὶ πολλακίς, πρᾶ τῇ γνησιωτέρᾳ ὑποκειμενικότητι, κλασικὴ χάρις τῶν εἰκόνων καὶ ἰδεῶν του κτλ. Καὶ μετέπειτα· «Ὁ Τυπάλδος συμμερίζεται μετὰ τοῦ ἑτέρου ἐπιφανοῦς ἐθνικοῦ ποιητοῦ Βαλαωρίτου τὴν δόξαν τῆς τοῦ ἀξέστου ἐκεῖνου ἰδιώματος διαμορφώσεως καὶ κατεργασίας... Χάρις

1) Ἴδε «Ἄστ» Ἀθηνῶν 1899 Μαρτίου 27.

2) Ἐν Hist. Litter. de la Grèce moderne. 11 p. 226.

εις αὐτὸς ἐμορφώθη ἢ δημῶδης γλῶσσα εὐσταλῆς καὶ ἀρτία, εὐ-
στροφος καὶ κανονική, ἢ γλῶσσα τέλος ἢ ἀκολουθοῦσα τὸν ροὺν τῆς
ἐθνικῆς προόδου καὶ τὰς πολυειδεῖς αὐτῆς ἀνάγκας καταλλήλως ὑπη-
ρετοῦσα. n¹) κτλ. Ὁ ποιητὴς κατέλιπεν ἱκανὰ ποιητικὰ ἔργα ἀνέκ-
δοτα, ἐν οἷς καὶ ἐκτενὲς ἐπικολυρικὸν *Μαρία*, προσδὲ καὶ τὰ λοιπὰ
ἔσματα τῆς Ἐλευθερωμένης Ἱερουσαλήμ τοῦ Τάσσου.²)

Ἡλίας Τσιτσέλης

ΙΟΥΔΑΙΟΥ ΤΥΠΑΛΔΟΥ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΧΑΜΚΩΣ

Τί τρόμος ἐπλάκωσε τὸ ἔρμο Τεπλένι ;
Σκιασμένος ὁ ἥλιος στὰ ὄρη προβαίνει
Ὀλόγυρα σκόνωνται βλασφήμιες, χαρὲς,
Κατάρεις καὶ κλάυματα καὶ τρόμου φωνές.

Στὸ μαῦρο κρεββάτι τῆς μὲ λύσσα σπαρνάει
Γιὰ ἰδές, μὲ τὸ θάνατο βαρεῖα πολεμάει
Ἀκόμα στὰ στήθεια τὴν ἄγρια ψυχὴ
Βαστάει μὲ τὰ δόντια ἢ μάνα τοῦ Ἀλῆ.

Σηκώνει τὸ πρόσωπο, γυρίζει τὸ βλέμμα,
Ποῦ ὁ χάρος ἐθόλωσε καὶ στάζει τὸ αἷμα.
Καὶ ποῖον εἰς τὴν ὕστερη στιγμή ἀποζητᾷ ;
Τηράει κι' ἀγωνίζεται νὰ βγάλῃ μιλιὰ.

Ἄ, θάνατε, σβύσε τῆς τὸ λόγο εἰς τὸ στόμα
Γιὰ ἰδές, δὲν ἐχόρτασέ τὰ αἵματα ἀκόμα
Ἄ, λόγια τρομάρας κι' ὀλέθρου θὰ πῆ,
Φαρμάκια, μαχαίρια θ' ἀφήσῃ τοῦ Ἀλῆ.

— Παιδί μου, ποῦ βρίσκουσαι, καὶ μ' ἄφησες μόνη ;
Ἄ, τρέξε, κι' ὁ θάνατος γοργὰ μὲ πλακώνει.
Στὰ μαῦρα μου στήθια παγώνει ἢ καρδιά,
Κι' εἶν' ἄλλες γιομάτες ζωὴ καὶ χαρὰ.

1) Μαρτζώκη ἐνθ' ἄνωτέρω.

2) Σώζονται παρὰ τῶ κ. Ρώμης ἐν Ζακύνθῳ.

Ὁ πόνος τὰ κόκκαλα μοῦ λύνει στὸ σῶμα
Ἄνθεϊ σ' ἄλλα πρόσωπα τοῦ ρόδου τὸ χρῶμα
Γιὰ μένα παντέρημο κρεββάτι στήν γῆ,
Καὶ γι' ἄλλες τραγούδια, στεφάνια, χοροὶ...

Ἄ, κάμε, παιδάκι μου, ἔρμιὰ τὸ Γαρδίκι,
Πλατὸ κοιμητήριον νὰ βόσκουν οἱ λύκοι
Ἄ, πνίξτε στὰ αἵματα μανάδες, παιδιά,
Παρθένες καὶ γέροντες, μαχαίρι, φωτιά !

Φωτιά καὶ μαχαίρια ! Στὴν ἔρημη ἀγκάλῃ
Τῆς κόρης, συντρίψετε τοῦ νιοῦ τὸ κεφάλι
Τὸ βρέφος ποῦ τρέμοντας βαστάει στὸ βυζί,
Σφαγμένο στὰ πόδια τῆς ἢ μάνα νὰ ἰδῆ.

Μαχαίρι ! Κι' ἀφήστε τους χαρὲς ἐδῶ κάτω
Ἄργα ξεψυχίσματα, λαχτάρεις Θανάτου.
Φωτιά καὶ μαχαίρια ! Μιὰ πλάκα νὰ κλῆ
Καὶ γάμου στεφάνια καὶ κόρη νεκρή.

Φωτιά καὶ μαχαίρια !... Τί πάγος μὲ ζώνει ;
Ἄνάθεμα, ἀνάθεμα ! Ὁ ἥλιος θολώνει—
Ποῖα τρόμου φαντάσματα ἐμπρός μου θωροῦ ;...
Ἀκέφαλα λείψανα τί θέλει ἐδῶ ;

Ἄϊμέ ! στὸ κρεββάτι μου σιμόνον ἀγάλια...
Ἄ, ρίχνουν ἀπάνω μου τ' ἀχνὰ τους κεφάλια
Προφέρουν τὰ στόματα φοβέρα φριχτή.
Ἄ, φύγετε, ἀφήστε με ἀδέλφια τοῦ Ἀλῆ !

Μαχαίρι θεήλατο κρυφὰ φοβερίζει.
Φυλάξου ! Στὸ κάστρο σου ὁ χάρος γυρίζει !
Ὀϊμένανε σίμωσαν, ἐμπῆκαν, ὄρμουν,
Ὀϊμένα τὸ αἷμα σου παιδί μου διφοῦν..

Ἄ, ἔπεσε, ἔπεσε ὁ πρῶτος σφαγμένος
Κλονίζεται ὁ δεύτερος βαρεῖα λαβωμένος...
Ἄπάνω τοῦ ρίχνονται σωρὸς τὰ σπαθιά...
ὦ ! Θάνατε, κλείσε μου τὰ μάτια γοργὰ.

Λυπήσου με, θάνατε... Ἀκόμη δὲν φθάνει ;
Στ' ἀέρι σηκώνεται γυμνὸ γιαταγάνι...
Ὀϊμένα τὸν ἄρπαξαν ἀπ' τ' ἄσπρα μαλλιά,
Τὸν σέρνον ἀλύπητα... ὦ τρόμον θωριά !—

Σταθήτε!—Ένα γόγγυσμα θανάτου γροικιέται!...
 Ὡϊμέ τὸ κεφάλι σου στὸ χῶμα πετιέται!
 Ἐγδίκησι, ἐγδίκησι, Μουχτιάρ καὶ Βελή...
 Ὡ ποιὸς τὰ κεφάλια τοὺς κομμένα κρατεῖ;

Ἡ γῆς ἐσκοτείνιασε, ὁ ἄδης μουγκρίζει.
 Τί τέρας τῆς κόλασις φοβερίζει;
 Ἄ! ρίχνεται ἀπάνω μου...ἄ! μ' ἐπνίξε... Ἄλῃ...
 — Ὁ χάρος τῆς ἄρπαξε τὴν ἄγρια ψυχή,

ΤΟ ΠΛΑΣΜΑ ΤΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ

Ἐσὺ ποῦ πρώτη ἐπρόβαλες σὰν ὄνειρο ἐμπροστά μου
 Κι' ἀναψες πάθη ἀκοίμητα στὴν ἄδολη καρδιά μου,
 Ἄ, ποῦσαι, πέσο' μου, ἀγάπη μου; ποῦσαι γλυκειά μου ἐλπίδα,
 Τῆ γῆν ἔχεις πατρίδα, ἢ τ' ἄστρα τοῦρανοῦ;

Ἐσὲ ζητῶ στὸ χάραγμα, σὰ γλυκοφέγγει ἡ μέρα,
 Εἰς τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας, στὸν ἤσυχον αἰθέρα.
 Ἐσὲ στὴν ἀνθοστόλιστη τοῦ κάμπου πρασινάδα,
 Στὴ μυστικὴν ἀχνάδα τοῦ ἔρμου φεγγαριοῦ,

Πόσες φορές μοῦ φαίνεται νὰ σὲ θωρῶ μπροστά μου,
 Κι' ἀπὸ τὰ στήθια στέκεται νὰ πεταχθῆ ἡ καρδιά μου.
 Θωρῶ τὰ οὐράνια βλέμματα, τ' ἀγγελικὸ σου στόμα,
 Τ' ἀέρινο τὸ σῶμα, τὰ ὀλόχρυσά μαλλιά.

Πόσες φορές, ἀγάπη μου, ζητῶντας σε εἰς τὰ ξένα;
 Μὲ πόθο γύρω ἀσήκωσα τὰ μάτια ἐρωτευμένα,
 Ὅπου τὰ κάλλη ἐλάμπανε μὲς σ' ἄνθη, τὰ λουλούδια,
 Ὅπου χοροί, τραγούδια μαγεύουν τὴν καρδιά.

Κι' ἐλόγιασα νὰ σ' εὔρηκα, ὦ ποθητὴ μου ἐσένα.
 Κι' ἠῶρα γλυκὰ χαμόγελα καὶ στήθια παγωμένα—
 Μιά μόνη εἶδαν τὰ μάτια μου, καὶ τ' ἀνθηρὰ τῆς κάλλη,
 Σὲ παγωμένη ἀγκάλῃ μαραίνονται κρυφά.

Ὅπου νὰ ἰδῶ μοῦ φαίνεται σὲ τρυφερὴ εὐμορφία,
 Ἡ σὲ θλιμμένα βλέμματα νὰ λάμπη ἀκτίνα θεία,
 Ἐκεῖ ἡ ψυχή μου ρίχνεται ὀλόθερμη ἀναμμένη,
 Καὶ στρέφει παγωμένη στὸ στήθος τὸ θερμό.

Ἀγάπησα κι' ἀγάπησα καὶ σὲ ποτὲ δὲν εἶδα.
 Ἄ, ποῦσαι πὲς μου ἀγάπη μου, ποῦσαι γλυκειά μου ἐλπίδα;
 Πάθη βαθιὰ μ' ἐπλάκωσαν μὲ δύναμι μεγάλη,
 Ἄλλ' ἔμεινε στὴν πάλῃ ἀμόλυντη ἡ καρδιά.

Εἶδα θολή, κατάμαυρη ἡ αὐγὴ γιὰ μὲ νὰ βγαίνη.
 Κι' ἔρμη ἡ ψυχή μου ἀπόμεινε σ' ὄλον τὸν κόσμον ξένη.
 Ἄλλὰ μὲ μιᾶς ἡ θάλασσα, τ' ἀστέρια, ἡ γῆ ἀναζήσαν,
 Καὶ λόγια μοῦ ἐμιλήσαν ἐγκάρδια, μυστικά.

Συχνὰ ἡ ψυχή μου ὑφόνεται στὸν ἄπλαστον αἰθέρα,
 Κόσμον ξανοίγει ἀγνώριστους ὅπου ἀναβρῦζει ἡ μέρα.
 Γύρου ἀντηχάει ἀνέκφραστη οὐράνια μελωδία.
 Χύνουν κρυφὴ εὐωδία τὰ ρόδα τ' οὐρανοῦ.

Κι' ὅταν τῆς μοίρας τ' ἄσπλαγγο, τὸ παγωμένο χέρι,
 Σκορπάει τὰ οὐράνια ὄνειρατὰ σὰ σύγγεφο τ' ἀέρι,
 Μόλις στῆς γῆς τὴν ἄχαρη μαύρη ζωὴ ξυπνάω,
 Ἐσένα ἀποζητιάω θεῖο πλάσμα τ' οὐρανοῦ.

Εἰν' ἐδῶ κάτον ἀκόπιαστα φθόνος, δειλία καὶ πλάνη.
 Στολίζει, ἀνεῖδια πρόσωπα τῆς δόξης τὸ στεφάνι.
 Σὰν τὴν ὀχεία, τὸ φίλημα, τὰ χεῖλη φαρμακόνει,
 Ἡ προδοσία πλακώνει τοὺς κτύπους τῆς καρδιάς.

Ἄν νιδὸς ἀετὸς ἀπότομα τινάζει τὰ φτερά του,
 Ἄγριο γεράκι ρίχνεται σὰν ἀστραπὴ ἐμπροστά του,
 Ἄν ἴσως ἄστρο ἀγνώριστο στὸν οὐρανὸ προβάλλῃ,
 Ἡ μαύρη ἀνεμοζάλη σηκώνεται μὲ μιᾶς.

Ἀγάπη μου σπλαχνίσου με καὶ πρόβαλε ἐμπροστά μου.
 Μὲ σένα κι' ἡ παράδεισο θὰ καταιβῆ σιμά μου,
 Στ' ἀγγελικὸ τὸ στήθος σου νὰ γείρω τὸ κεφάλι,
 Εἰς τὴ γλυκειά σου ἀγκάλῃ νὰ βρῶ παρηγοριά.

Τοῦ κόσμον τὰ πλανέματα καὶ τὲς χαρὲς ν' ἀφίσω,
 Καὶ μὲ σὲ μόνῃ, ἀγάπη μου, σὲ μίαν ἔρμιὰ νὰ ζήσω.
 Θὰ μᾶς λήῃ λόγια ἀνέκφραστα τὸ τρυφερὸ λουλοῦδι,
 Καὶ μυστικὸ τραγοῦδι τὴ νύχτα ἡ ἀστροφεγγιά.

Δάση, βοννά ἀνθοστόλιστα καὶ κρυσταλλένια βροῦση!
 Ἡ ἔρμιὰ σας, ναί, τὴν ἄχαρη ψυχή μου θ' ἀναζήση.
 Ὁ ὕμνος, ἀνθὶ οὐράνιο ὅπου ποτὲ δὲν σβύεται.
 Θερμὸς θέλει πετιέται ἀπ' τὴ θερμὴ καρδιά.

Πλέρια ν' ἀκούσω ἀτάραχη τὴν ὑπαρξί σου—
Καὶ κόσμον καὶ παράδεισον νὰ βρῶ στήν ἀγκαλιά σου·
Νᾶναι γιὰ μᾶς οἱ μέρες μας, δική μας ἡ χαρὰ μας,
Τὰ δάκρυα μας δικά μας, δυὸ στήθια μιὰ καρδιά.

Κι' ὅταν ψηλάθε ἡ ὕστερη αὐγὴ γιὰ μὲ προβάλλῃ,
Νὰ μὲ πλακώσῃ ὁ θάνατος στὴ σπλαχνική σου ἀγκάλῃ·
Τὰ μάτια μου θωρῶντα σε νὰ μείνουνε σβυμμένα,
Κι' ἡ πλάσι ὅλη γιὰ μένα θάνατι ἐνωμένη ἐκεῖ.

Ἐσὸν τὸ ἔρμος μνηῆμα μου μὲ ρόδα θὰ στολίσῃς
Κι' αὐγὴ καὶ βράδν θ' ἀρχεσαι δάκρυα σ' αὐτὸ νὰ χύσῃς·
Καὶ μέσα ἀπὸ τὸν τάφο μου σὰν αὔρα δροσισμένη,
Νύχτα βαθιὰ θὰ βγαίνη μιὰ μελωδία κρυφῇ.

ΤΑ ΔΥΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

Μόλις ἔφεγγε τ' ἀστέρι τῆς αὐγῆς γλυκά, γλυκά,
Μόσχους ἔχυνε τ' ἀέρι στήν ὠραία πρωτομαγιά.

Πρὶν ἀρχίσουν τὰ τραγούδια, τὸ ξεφάντωμα, οἱ χοροί,
Μέσα στ' ἄγκιχτα λουλούδια πρώτη ἐπρόβαλες ἐσύ—

Πρώτη ἐπρόβαλες, Μαρία, καὶ σὲ ἀπάντησα σιμὰ
Εἰς τὴν ἔρημη ἐκκλησία, ὅπου ἐπήγαμε συχνά.

Τὰ μαλλιά σου ἐπέφταν πλῆθος εἰς τὸν κάτωσπρο λαιμό,
Καὶ σοῦ ἐστόλιζε τὸ στήθος ρόδο ὠραῖο παρθενικό.

Μὲ τὸ χέρι σὰν τὸν κρίνο μου τὸ ἐπρόσφερες γλυκά,
Πάρτο, μούπες, σοῦ τὸ δίνω· καὶ μου ἐσπάραξε ἡ καρδιά.

Μὲς στὸ χρόνιασμα Μαρία, πάλ' ἐγύρισα ἔδεκεῖ,
Εἰς τὴν ἔρημη Ἐκκλησία ὅπου σ' εἶχα πρωτοἰδεῖ.

Ἄλλ' ἀντὶ τὸ οὐράνιο στόμα, τὰ θεῖα βλέμματα νὰ ἰδῶ,
Καὶ τ' ἀέρινο τὸ σῶμα, ὠραῖο πλάσμα ἀγγελικό,

Μὲς στὸ ἀπάτητο χορτάρι εἶδα ἔρμος, μοναχό,
Ἐνα κάτωσπρο λιθάρι μ' ἕνα ὀλόμαντρο Σταυρό.

Μοναχὸς μὲς στήν ἐρμία εἰς τὸ μνηῆμα σου ἐμπροστὰ
Ἐγονάτισα, Μαρία, καὶ τὸ ἐφίλησα θερμά.

Ἀπὸ τ' ἀνθη ἐκεῖ σπαρμένα ἔκοψα ἕνα μοναχό,
Ἄχνὸ κι' ἄσπρο, σὰν ἐσένα, σὰν ἐσὲ παρθενικό.

Καὶ τὸ εἰαίριασα μ' ἐκεῖνο ὅπου μοῦδωκες ἐσύ,
Νᾶν' τὸ ρόδο μὲ τὸν κρίνο πάντα ἐνθύμησι πικρῇ.

Τὸνα σύμβολο θανάτου, τ' ἄλλο νιότης κι' εὐμορφιάς—
Ἡ χαρὰ πάντα ἐδῶ κάτω ἀδελφῇ τῆς συμφορᾶς.

Η ΦΥΓΗ

Εὐπνα γλυκιά μου ἀγάπη κι' ἡ νύχτα εἶνε βαθιά,
Ἦλη κοιμᾶται ἡ φύσις, εἶν' ὄλα σιωπηλιά.

Μόνον τ' ἄχνὸ φεγγάρι, ποῦ σὰν ἐμὲ ἀγροντᾶ,
Μὲς στοῦρανοῦ ἀρμενίζει τὴν ἡσυχὴ ἐρημιά.

Ἄν μᾶς χωρίζῃ τώρα μιὰ θέλῃσι σκληρῇ,
Μιὰν ἄκρη γῆς θὰ βροῦμε νὰ ζήσουμε μαζί.

Εὐπνα γλυκιά μου ἀγάπη κι' ἡ νύχτα εἶνε βαθιά,
Μᾶς καρτερεῖ ἡ βαρκοῦλα στήν ἔρημ ἀκρογιαλιά.

Ἀκόμη τὸ φεγγάρι ἔλαμπε σπλαχνικό,
Μὲ μάτια δακρυσμένα τὸ κῦτταζαν κι' οἱ δυό.

Λάμνε, γλυκέ μου, λάμνε, νὰ φύγουμε μακριά,
Ἦσο σιγάει τ' ἀέρι στὰ ὀλόστρωτα νερά.

Καὶ κάθε ποῦ στὸ κῦμα βουτήξῃ τὸ κουπί,
Στὸ μέτωπο τοῦ δίνει ἡ κόρη ἕνα φιλί.

Λάμνε, γλυκέ μου, λάμνε, νὰ φύγουμε μακριά,
Ἦσο σιγάει τ' ἀέρι στὰ ὀλόστρωτα νερά.

Κυτταεῖ τὴ γῆν ποῦ φεύγει σὰ σύγνεφο θολό,
Τὴν ἀποχαιρετᾶει μ' ἕνα ἀναστεναγμό.

Ἔχετε γειὰ λαγκάδια, βρουσοῦλες, κρούα νερά,
Γλυκὲς αὐγές, πουλάκια, γιὰ πάντα ἔχετε γειὰ.

Μάνα, μακριὰ μὲ σπρώχνει εἰς ἄλλην ξένη γῆ,
Μακριὰ ἀπὸ σὲ μιὰ ἀγάπη ἀνίκητη, θερμῇ.

Λάμνε, γλυκέ μου, λάμνε, νὰ φύγουμε μακριὰ
Ἦσο σιγάει τ' ἀέρι, κι' ἡ νύχτα εἶνε βαθιά.

Προβαίνει τὸ φεγγάρι, κρυφὴ παρηγοριὰ
 Νὰ φέρῃ εἰς μύρια πάθη ἀγνώριστα, κρυφά.

Κι' οἱ δυὸ μακριὰ σιὰ ξένα τὸ κῦτταξαν μαζί,
 Κι' εἶχαν στήν ἀγκαλιά τους παράδεισο καὶ γῆ.

Η Τ Ρ Ε Λ Η

Μαῦρα πετοῦν τὰ σύννεφα, ὁ ἄνεμος σφυρίζει·
 Ἄπὸ τὰ βάρη ἀσκώνεται ἡ θάλασσα κι' ἀφρίζει·
 Μόνη μιὰ κόρη κάθεται σὶ τὸ ἔρημο ἀκρογιάλι·
 Στ' ἀέρι κυματίζοντε τὰ δόλοχρσα μαλλιὰ,
 Λάμπουν οὐράνια κάλλη σὲ μαύρη φορεσιά.

Δὲς καὶ ψηλά σιὰ σύννεφα, σὶ τὸ κῦμα ποῦ βογκάει,
 Στῆ φύσι ποῦ ταράζεται παρηγοριὰ ζητάει.
 Ἄπ' τὸ θερμὸ τὸ σιῆθος τῆς βγάνει χλωμὸ λουλουδι·
 Μ' ἓνα πικρὸ χαμόγελο τὸ σφίγγει, τὸ φιλεῖ,
 Κι' ἀρχίζει τὸ τραγοῦδι μ' ὀλότρημη φωνή.

« Ἄνθησες καθὼς ἀνθῆσε γιὰ μιὰν αὐγὴ ἢ καρδιά μου·
 Καὶ σὺ δὲν μ' ἀπαράτησες κι' ἔμεινες συντροφιά μου·
 Ἐσὺ τὰ δάκρυα ρόδο μου καὶ τῆ χαρὰ γνωρίζεις·
 Λάμπεις εἰς ὄριον μέτωπο σ' τὸ ἀγάπης τὸν καιρὸ,
 Καὶ σπλαχνικὰ στολίζεις στεφάνι νεκρικό.

« Νύχτα γλυκεῖα ἀσπροστόλιστη πλὴν μὴν προβῆς γιὰ μένα
 Εἶνε φωτιὰ τὰ κάλλη σου στήν ἄχαρη παρθένα·
 Ἐρμη γυρίζω, ἀγνώριστη, μῦτρα σκληρὴ μὲ σέρνει·
 Ἄπ' ἄλλον κόσμον ἀσπλαχνα διωγμένη μία ψυχὴ,
 Σὲ τούτῃ παραδέρνει τὴν ἄγρια φυλακὴ.

« Σὰν τ' ἄχαρό μου φόρεμα μαῦροι κι' οἱ στοχασμοί μου
 Πετοῦν, καὶ πάλι ὀλόμαντροι πλακώνουν τὴν ψυχὴ μου·
 Ὁ ἥλιος πάντα ὀλόχαρος ὅμοια λαμπρὰ φωτίζει
 Τῆς εὐτυχίας τὰ ὀνειράτα, τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς,
 Τὸν πόνο ποῦ φλογίζει τὰ βάρη τῆς καρδιάς.

« Τ' ἀνθῆ ποῦ γύρω ἀμέτρητα γῆ κι' οὐρανὸ εὐωδιάζουν,
 Δημονοημένα μνήματα, μαῦρα κορμιὰ σκεπάζουν·
 Μὲ τὲς λαμπρὲς ἀκτῖνες του τὸ δάσος περιζώνει
 Τ' ἀχνὸ φεγγάρι ἀτάραχο καὶ λάμπει μυστικό,
 Κι' ὅταν τὸ ἔρμο ἀηδόνι δὲν ἀγροικιέται πλιό.

« Ἄπ' τὴν ψυχὴ μου ὀλόθερμος ὁ στεναγμὸς πετιέται,
 Κι' ἐν ἄνθος δὲν μαραίνεται, φύλλο δεντροῦ δὲν σειέται·
 Τὰ θλιβερά παράπονα ὁ ἄνεμος σκορπάει·
 Θρέφουν τὴν γῆν τὰ δάκρυα σὰν τῆ δροσιὰ τὸ αὐγῆς,
 Ἡ φύσις δὲν γροικάει τὰ πάθη τῆς ψυχῆς.

— Τὶ κάθεται βαριόμοιρη σὶ τὸ ἔρημο ἀκρογιάλι ;
 Βόγκουν βαθιὰ τὰ κύματα, μαυρίζ' ἡ ἀνεμοζάλη·
 Τοῦ τραγουδιοῦ ὄρφανοῦλα μου τὴν μυστικὴ ἀρμονία,
 Γροικάει τὸ γλυκοχάραμα κι' ἡ ἀτάραχη νυχτιὰ,
 Καὶ τώρα τὰ στοιχεῖα παλεύουν τρομερά—

— Βαριὰ ἄς μουγκρίζει ὁ ἄνεμος, βαριὰ ἄς βροντᾷ τὸ κῦμα.
 Ἄς γένῃ ἡ πλάσι ἀμέτρητο καὶ παγωμένο μνημα·
 Φόβος κι' ἐλπίδα ἐσβύστηκαν κάτου στήν γῆν γιὰ μένα·
 Τὸν κόσμον ποῦ ἀπαράτησα ζητᾶω νὰ ξαναἰδῶ,
 Τραγοῦδια περασμένα, ἄλλες χαρὲς νὰ βρῶ.

— Τὲς ἐρημιὲς παράτησε κι' ἔλα μὲ μὲ νὰ ζήσης·
 Τὰ πάθη ποῦ σ' ἐπλήγωσαν βαθεῖα, νὰ λησμονήσης·
 Τῆς νιότης τὸ τριαντάφυλλο σὶ τὸ πρόσωπό σου ἀνθίζει·
 Τὰ λογικὰ σοῦ ἐθόλωσε ἡ μαύρη συμφορὰ,
 Ἄλλ' ἡ χαρὰ γυρίζει σὶ τὴν ἄδολη καρδιά.

— Τὸ πρόσωπο ποῦ ἐμάρανε πόνο ποῦ μέσα σφάζει,
 Τὸ χρῶμα τοῦ τριαντάφυλλου καμμία φορὰ σκεπάζει,
 Καθὼς μὲς σὶ τὸ φθινόπωρο τῆς ἀνοιξὸς τὸ χρῶμα
 Στὰ ἔρμα φύλλα ἀπλώνεται ποῦ ἐμάρανε ὁ βορριάς,
 Προτοῦ τὰ φάει τὸ χῶμα τῆς μαύρης λαγκαδιᾶς.

— Τοὺς πόνοους σου λησμόνησε κι' ἔλα, ἄχαρη, μὲ μένα.
 Νὰ σπλαχνιστῆ τῆ νιότη σου δεήσου σὶ τὴν Παρθένα—
 — Ναι σὶ τὴν Παρθένα δέομαι· καὶ σὺ μὴ λησμονήσης,
 Σὺ ποῦ πονεῖς τὴν ἔρημη, τὸ χάραμα νὰ ἐλθῆς,
 Τὴν ἔρημη νὰ βοηθήσης καὶ νὰ τὴν σπλαχνιστῆς.

Καὶ μὲς σὶ τὸ γλυκοχάραμα σὲ μιὰν ἐτιὰ ἀποκάτου,
 Ἡ ἄχαρη ἐκοιμότουνε τὸν ὕπνον τοῦ θανάτου·
 Κόκκινο ρόδο ἐστόλιζε τὸ σιῆθος παγωμένο,
 Σὰν τῆς ζωῆς ὁ ἄγγελος πρὶν πεταχτεῖ ψηλά,
 Νὰ τῷχε ἀπιδωμένο σιὰ στήθη τὰ νεκρά.

Κοιμήσου, κόρη, ἤσυχασε στήν ἔρημὴ σου κλίνη·
 Δάκρυ πικρὸ σὺ μνημα σου μάτι θνητὸ δὲ χύνει·
 Μόνον οἱ κρῖνοι ποῦ ἔρημοι μέσα στὰ δάση ἀνθίζουν,
 Καὶ τοῦ δεντροῦ τ' ἀχνόφυλλα ποῦ ρίχτει ἡ χειμωνιά,
 Τὰ μνήματα στολίζουν ποῦ ἀνοίγει ἡ συμφορά.

Η ΕΠΙΘΥΜΙΑ

Στοῦ ἡλίου τὸ βασίλευμα κόρη ξανθὴ προβαίνει,
 Κι' εἰς τὸ ἀκρογιάλι κάθεται ἄοδοστεφανωμένη.

Τὰ μάτια χρῶμα τοῦρανοῦ σὶδὸν οὐρανὸ γυρίζει,
 Λάμπει ὁ καθρέφτης τοῦ γυαλοῦ καὶ γύρω ἡ γῆς ἀνθίζει.

Περνάει τὸ βασιλόπουλο νὰ ξαναἰδῇ τὴν κόρη,
 Ποῦ κάθε ἡλιοῦ βασίλευμα εἰς τ' ἀκρογιάλι ἐδώρει.

— Κόρη εἰς ὦραία καὶ πλιὸ γλυκὰ θὰ λάμπῃ ἡ εὐμορφία σου,
 Ἄν πῆ ἓνα λόγο μυστικά ἡ ἀγάπη τῆς καρδιάς σου.

Κόρη κρυφὰ σ' ἀγάπησα, ἔλα μὲ μὲ εἰς τὰ ξένα,
 Χαρὲς καὶ πλούτη ἀμέτρητα ναῦρης ἐκεῖ παρθένα.

Πρὶν τὸ στεφάνι μαραθῆ ποῦ στὰ μαλλιά σου ἀνθίζει,
 Κορώνα ὦραία βασιλικὴ λαμπρὰ νὰ σὲ στολίσῃ —

— Ἔχεις γλυκὸ χαμόγελο, καὶ πλιὸ γλυκιά ἡ μιλιὰ σου,
 Πές μου εἶνε τ' ἀνθη ἀμάραντα στὰ πλούσια γονικά σου ;

Τὸν τόπο ἐγνώρισες ἐσὺ, ὅθεν ἡ αὐγὴ προβαίνει
 Γῆ καὶ νερὰ νὰ ξαναἰδῇ σὰ νύφη στολισμένη ;

Ὅθεν τὸ γλυκοχάραμμα στὰ πράσινα χορτάρια,
 Στὰ τρυφερὰ τραντάφυλλα σκορπάει μαργαριτάρια ;

Κι' ὅταν ὁ ἥλιος τοῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴν ῥοδίξῃ,
 Λάμπουν τ' ἀστέρια τοῦρανοῦ στὴν γῆν ποῦ πρασινίζει ;

Κι' ὅλα εὐωδίες ὀλόγυρα τὰ πλάγια δροσισμένα,
 Σὰ μύρια μωσκολίβανα νᾶχαν βαθειὰ κρυμμένα ;

Σὲ τέτοιον τόπο τῆς χαρᾶς πᾶμε νὰ σ' ἀκλουθήσω,
 Πλειότερο ἐκεῖ θὰ μ' ἀγαπᾶς, καὶ πλειὸ θὰ σ' ἀγαπήσω.

— Τὸν τόπον ὅπου ὠρέκτηκες ἐγὼ γνωρίζω κόρη·
 Πάντα θωροῦν τὴν ἀνοιξὶ οἱ ἀκρογιαλιεὺς τὰ ὄρη.

Τ' ἀνθη γιὰ σὲ τὸ ἀνατολῆς διπλῆ εὐωδία θέλει ἔχουν,
 Οἱ γλυκὲς αὔρες τῆς ἀγῆς μόσχους γιὰ σὲ θὰ βρέχουν —

— Γνωρίζεις βασιλόπουλο τὰ εὐτυχισμένα μέρη,
 Ὅθεν ποτὲ δὲν ἄκουσε μία στεναξιά τ' ἀέρι ;

Ὅπου στὰ βλέμματα ἡ ψυχὴ ὀλόθερμη προβαίνει,
 Κι' ὀλοῦθε γύρω τῆς θωρεῖ, τὴν φύσι ἐρωτευμένη ;

Κι' ἡ νύκτα τῆς παράδεισος γροικαίει τὴν ἀρμονία,
 Ποῦ ἀπλώνεται καὶ χύνεται στ' ἀδάμαστα στοιχεῖα ;

Σὲ τέτοιον τόπο τῆς χαρᾶς πᾶμε, νὰ σ' ἀκλουθήσω,
 Πλειότερο ἐκεῖ θὰ μ' ἀγαπᾶς καὶ πλειὸ θὰ σ' ἀγαπήσω.

— Γιὰ σένα μία παράδεισο θαῦρω στὴν γῆν παρθένα,
 Τῆς ἀνοιξῆς τὰ ὀνειράτα θὰ χαίρεσαι εἰς τὰ ξένα —

— Στὸν ὦρατον τόπο ὠμορφονιὲ ξέρεις νὰ μ' ὀδηγήσης,
 Ὅπου δὲν ἔλαμψε ποτὲ ἀνατολὴ καὶ δύσις ;

Ὅπου εἶνε δέντρα ἀγνώριστα κι' ἀέρινα λουλούδια,
 Ὅπου πετοῦν ἀκόπιαστα ἀμέτρητα ἀγγελούδια ;

Κι' οἱ οὐράνιες ἄθολες κορφὲς γροικοῦν τὸ πέταμά τους,
 Βρέχουν ἀκτίνες λαμπρῆς τὰ ὀλόχρυσα φτερά τους,

Καὶ δροσερὸ ὀλοφώτιστο τ' ἀέρι λαμπηρίζει,
 Χωρὶς τ' ἀστέρι νὰ φανῇ ποῦ ἀθώρητο φωτίζει ;

Σὲ τέτοιον τόπον τῆς χαρᾶς πᾶμε νὰ σ' ἀκλουθήσω,
 Πλειότερο ἐκεῖ θὰ μ' ἀγαπᾶς καὶ πλειὸ θὰ σ' ἀγαπήσω —

— Μόνον τοῦ κόσμου κόρη μου ἔχω χαρὲς γιὰ σένα·
 Παράτησε τὰ ὀνειράτα κι' ἔλα μὲ μὲ εἰς τὰ ξένα·

— Ἄν δὲ μπορῆς ὠμορφονιὲ ἐκεῖ νὰ μ' ὀδηγήσης
 Τότε ἄλλῃ ἀγάπησε, καὶ μὲ κάμε νὰ λησμονήσης —

Φεύγει τὸ βασιλόπουλο, φεύγει μακριὰ ἀπ' τὴν κόρη,
 Δάση περνάει καὶ πέλαγα, τρέχει ἐρημιεὺς καὶ ὄρη·

Καὶ μὲς σὺ χρόνιασμα ἔδεκεῖ ξαναγυρίζει πάλι,
Καὶ πλειὸ πὴν κόρη δὲ θωρεῖ εἰς τ' ὄρφανὸ ἀκρογιάλι.

Ἡ κόρη ποῦ ἐκαμάρωναν τ' ἀέρι καὶ τὸ κῶμα,
Πέθανε· καὶ τὸ χάραμα τὴν ἔβαλαν σὺ μνήμα.

Ἦτον ἀκόμη σὰν ἀνθὸς τὸ τρυφερό της στόμα,
Καὶ βγήκε κρινὸς ὀροσερὸς σὺ τάφου της τὸ χῶμα.

Πόθος θεομὸς τὸν ἄναγε νὰ ξαναἰδῇ τὰ κάλλη,
Π' ἄρπαξε ὁ χάρος κι' ἔκρυψε σὴς γῆς τὴν ἔρημ ἀγκάλη,

Τὴν γῆν πετάει ποῦχε κλειστῇ ἀπάνω ἀπ' τὴν καρδιά της
Καὶ μέσα βρῖσκει μία ξανθὴ πλεξίδα ἀπ' τὰ μαλλιά της.

Στὸ μνήμα πλιὸ δὲν ἦτανε ἡ ἀγγελικὴ εὐμορφία
Καὶ βγάνανε τὰ χῶματα μία μυστικὴ εὐωδία.

Ἰούλιος Τυπάλδος.

EMERSON

Ο ΣΟΦΟΣ

1.—Ἡ πρώτη χρονολογικῶς καὶ ἡ πλέον σπουδαία τῶν ἐπιδράσεων ποῦ ἐπενεργοῦν εἰς τὸ πνεῦμα εἶνε ἡ ἐπίδρασις τῆς φύσεως.

Καθ' ἡμέραν ἡ δύσις τοῦ ἡλίου· καὶ ἔπειτα ἡ νύχτα μὲ τ' ἀστέρια της. Οἱ ἄνεμοι πνέουν πάντοτε· ἡ χλόη αὐξάνει πάντοτε. Καθ' ἐκάστην οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες συνομιλοῦν παρατηροῦντες καὶ παρατηρούμενοι. Ὁ σοφὸς εἶνε, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον τὸ θέαμ' αὐτὸ ἐνδιαφέρει περισσότερο. Πρέπει νὰ σταθμίση εἰς τὸ πνεῦμα του τὴν σημασίαν ἑνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν. Τί εἶνε ἡ φύσις δι' αὐτόν; Δὲν ὑπάρχει οὐδέποτε οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος εἰς τὴν ἀνεξήγητον διάρκειαν αὐτοῦ τοῦ ὑφάσματος τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ πάντοτε μία κυκλοφορικὴ δύναμις, ἡ ὁποία ἐπανέρχεται εἰς ἑαυτήν. Ὑπὸ τὴν ὄψιν αὐτὴν, τοῦ ὑπενθυμίζει τὸ ἴδιόν του πνεῦμα, τοῦ ὁποίου δὲν εἴμπορεῖ ποτὲ νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ τέλος οὔτε τὴν ἀρχήν, ὅσον τέλειον καὶ ὅσον ἀπέραντον καὶ ἄν εἶνε. Ὅσον μικρὰν καὶ ἂν λάμπουν τὰ μεγαλεῖα της, οὐσίτημα ἐπὶ οὐσίτηματος ἀκτινοβολοῦντος, κάτω, ἐπάνω, χωρὶς κέντρον, χωρὶς περιφέρειαν, μέσα εἰς τὴν μάζαν καὶ μέσα εἰς τὸ μόριον, ἡ φύσις προσπαθεῖ νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς τὸ πνεῦμα. Ἡ κατάταξις ἀρχίζει. Διὰ τὸ νέον πνεῦμα, κάθε πρᾶγμα εἶνε ἀτομικόν. ὕψίσταται ἐν ἑαυτῷ. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον μανθάνει νὰ πλησιάσῃ πρὸς ἄλληλα δύο πρᾶγματα καὶ βλέπει εἰς αὐτὰ μίαν μόνην φύσιν· κατόπιν τρεῖς, κατό-

πιν τρεῖς χιλιάδας· ἔτσι τυραννόμενος ἀπὸ τὸ ἴδιόν του ἔνστικτον τῆς ἐνώσεως, ἐξακολουθεῖ νὰ συνδέῃ τὰ πρᾶγματα μαζί, ἐλατιώνων τὰς ἀνωμαλίας, ἀνακαλύπτων τὰς ρίζας, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται κάτω ἀπὸ τὸ ἔδαφος, συνηνόνων πρᾶγματα ἀντιτιθέμενα καὶ μεμακροσμένα, καὶ κάμων αὐτὰ ν' ἀνθίζουν ἐπάνω εἰς τὸ ἴδιον στέλεχος. Τοῦτο τὸν διδάσκει, οὐ ἀπὸ τὴν ἀγῆν τῆς ἱστορίας, ὑπῆρξε μία σταθερὰ ἄθροισις καὶ κατάταξις τῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ τί εἶναι ἡ κατάταξις, ἂν ὄχι ἡ συναίσθησις τοῦ ὅτι τ' ἀντικείμεν' αὐτὰ δὲν εἶνε οὔτε χαστικά, οὔτε ξένα, ἀλλ' ὅτι ἔχουν ἓνα νόμον, τὸν ἴδιον μὲ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος; Ὁ ἀστρονόμος ἀνακαλύπτει, οὐ ἡ γεωμετρία, καθαρὸν ὄνειροπλάναμα τοῦ νοῦ, εἶναι τὸ μέτρον τῆς πλανητικῆς κινήσεως. Ὁ χημικὸς εὗρσκει συμμετρίας καὶ μίαν μέθοδον σαφῆ εἰς τὸ κέντρον τῆς ὕλης· καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶνε παρὰ ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀναλογίας, τοῦ ἀναλλοιώτου μέσα εἰς τὰ σημεῖα τὰ πλέον μεμακροσμένα.

Ἡ ἀπληστὸς ψυχὴ σταματᾷ ἐνώπιον τῶν ἀνυποτάκτων γεγονότων· τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐπαναφέρει ὅλας τὰς θαυμαστάς καταστάσεις, ὅλας τὰς νέας δυνάμεις εἰς τὴν τάξιν των καὶ εἰς τὸν νόμον των, καὶ ἐξακολουθεῖ χωρὶς διακοπὴν νὰ ζωογονῇ διὰ τῆς συνειδήσεώς του καὶ τὸ τελευταῖον νεῦρον τοῦ ὀργανισμοῦ, τὰ ὄρια τῆς φύσεως.

Ἐτσι ὁ μαθητὴς αὐτός, κάτω ἀπὸ τὸν θόλον τοῦ ὄρανου εἶνε εἰδοποιημένος, οὐ αὐτὸς καὶ τὰ πρᾶγματα προέρχονται ἀπὸ τὴν ἴδιαν ρίζαν· ὁ ἓνας τὸ φύλλον καὶ ὁ ἄλλος τὸ ἄνθος· ἡ συγγένεια, ἡ συμπάθεια ζωογονοῦν καὶ εἰς τοὺς δύο τὰς φλέβας των καὶ ποία εἶνε ἡ ρίζα αὐτῆ; δὲν εἶνε ἡ ψυχὴ τῆς ψυχῆς του; Σκέψις πολὺ τολμηρά, ὄνειρον πολὺ ἐλεύθερον. Καὶ ὅμως, διὰ τὸ πνευματικὸν αὐτὸ φῶς τοῦ ἀποκαλύπτει τὸν νόμον ἑνὸς μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ ἐπιγείων φύσεων, διὰ τὰ μᾶθη νὰ λατρεύῃ τὴν ψυχὴν, καὶ νὰ βλέπῃ οὐ ἡ φυσικὴ φιλοσοφία τῆς σήμερον δὲν εἶναι παρὰ τὸ πρῶτον ψηλάφισμα τῆς γιγαντώδους χειρὸς του, θὰ στραφῇ πρὸς μίαν ἐπιστήμην εἰς διαρκὲς ζετύλιγμα, καθὼς πρὸς ἓνα δημιουργὸν εἰς τὴν διάπλασίν του. Θὰ ἰδῇ ὅτι ἡ φύσις εἶνε τὸ ἀντίστοιχον τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ὁποῖαν ἀνταποκρίνεται σημεῖον πρὸς σημεῖον. Ἡ μία εἶνε ἡ σφραγίς, ἡ ἄλλη τὸ ἀποτύπωμα. Ἡ εὐμορφία καὶ οἱ νόμοι τῆς φύσεως, εἶνε ἡ εὐμορφία καὶ οἱ νόμοι τοῦ ἴδιου του πνεύματος. Ἡ φύσις λοιπὸν ἀποβαίνει δι' αὐτὸν τὸ μέτρον τῶν κατακτιήσεών του. Ὅ,τι δὲν γνωρίζει ἀπ' αὐτὴν, εἶνε ἓνα μέρος τοῦ ἴδιου του πνεύματος, τὸ ὁποῖον δὲν κατέχει ἀκόμη. Εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἀρχαῖον λόγιον «Γνωθὶ σαυτὸν» καὶ τὸ σύγχρονον λόγιον «Μελέτα τὴν φύσιν», ἀποβαίνουν συγχρόνως ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἀξίωμα.

2.—Ἡ δευτέρα μεγάλη ἐπίδρασις ἡ ὁποία ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ σοφοῦ, εἶνε ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ παρελθόντος, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν—φιλολογία, τέχνη, ἐκπαίδευσις—καὶ ἂν ἀπειτυχώδη. Τὰ βιβλία εἶνε ὁ καλλίτερος τύπος τῆς ἐπιδράσεως τοῦ παρελθόντος, καὶ ἴσως θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν—νὰ δρίσωμεν ἀκριβέστερον τὸν βαθμὸν τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς—μελετῶντες μετὰ περισκέψεως τὴν μεμνημένην των ἀξίαν.

Ἡ περὶ τῶν βιβλίων θεωρία εἶνε εὐγενής. Ὁ σοφὸς τῆς πρώτης ἡμέρας ἐδέχθη ἐν ἑαυτῷ τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος τὸν περιετοιχίζε· δι' αὐτοῦ ἐσχημάτισε τὸ ἀντικείμενον τῶν συλλογισμῶν του· τὸν μετέβαλε σύμφωνα μὲ τὸ ἴδιόν του πνεῦμα, κατόπιν τὸν ἀπέδωκεν εἰς τὴν κυκλοφορίαν. Ὁ κόσμος εἰσηλθὲν ἐντὸς του ὡς ζωὴ, ἐξῆλθεν ἀπ' ἐκεῖ ὡς ἀλήθεια εἰσηλθὲν εἰς αὐτὸν ὡς πράξεις ἐφήμεροι, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτὸν ὡς σκέψεις ἀθάνατοι· εἰσηλθὲν εἰς αὐτὸν ὡς ὑπόθεσις καὶ ἐξῆλθεν ὡς ποιήσις. Ἦτο ἕνας φαινομενικῶς νεκρὸς, καὶ ἀπέβη σκέψις ἐνεργητικῆ. Εἰμπορεῖ νὰ μείνῃ, ἢ ν' ἀπέλθῃ. Ἐνίοτε διαμένει, ἐνίοτε παρέρχεται, ἐνίοτε ἐμπνέει. Τὸ ὕψος τῆς πηγήσεώς του, ἢ διάρκειά του τραγουδιοῦ του, εὐρίσκονται εἰς ἀκριβεῖς ἀναλογίας μὲ τὸ βάθος τοῦ πνεύματος ἀπὸ ὅπου τὸ βιβλίον ἐξῆλθε.

Θὰ ἠδυνάμην ἀκόμη νὰ εἶπω, ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν βαθμὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἐφθασεν αὐτὴ ἢ μεταστοιχείωσις τῆς ζωῆς εἰς ἀλήθειαν Ἡ ἀγνότης καὶ ἡ ὑπεροχὴ ἐνὸς προϊόντος ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν τῆς διῶλισεώς του. Ἀλλὰ κανένα προϊόν δὲν εἶνε τέλειον. Οὕτω καμμία πνευματικὴ μεγαληγορία δὲν εἰμπορεῖ νὰ γεννήσῃ ἕνα τέλειον κενόν, ἐπίσης κανένας καλλιτέχνης δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐξορίσῃ ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὸ βιβλίον του τὸ συνθηματικόν, τὸ ἰδιάζον, τὸ παρακμύζον, ἢ νὰ γράψῃ ἕνα βιβλίον καθαρῶς σκέψεως, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐνέργεια θὰ ἦτο ὅψ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ἐπίσης μεγάλη ἐπὶ μιᾶς μεμακρυσμένης μελλούσης γενεᾶς ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν συγχρόνων, ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῆς δευτέρας γενεᾶς. Εἶνε πλέον πιστοποιημένοι ὅτι κάθε γενεὰ ὀφείλει νὰ γράψῃ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς βιβλίου ἢ μᾶλλον κάθε γενεὰ ὀφείλει νὰ γράψῃ διὰ τὴν γενεάν ἢ ὁποία τὴν ἀκολουθεῖ. Τὰ βιβλία μιᾶς πλέον ἀρχαίας περιόδου, δὲν θὰ ἦσαν πλέον κατάλληλα δι' αὐτήν.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ εἶνε ἡ πηγὴ ἐνὸς μεγάλου κακοῦ. Ἡ ἀγνότης προσκεκολλημένη εἰς τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας—εἰς τὸ ἔργον τῆς σκέψεως—μεταβάλλεται εἰς ἀνάμνησιν. Ὁ ποιητὴς ψάλλον ἐθεωρεῖτο ὡς ἕνας ἄνθρωπος θεῖος· ἐπομένως καὶ τὸ τραγοῦδι του εἶνε καὶ αὐτὸ θεῖον. Ὁ συγγραφεὺς ἦτο ἕνα πνεῦμα εὐθὺ καὶ θεϊκόν· εἶνε λοιπὸν ὠρισμένον, ὅτι καὶ τὸ βιβλίον του εἶνε τέλειον· ἔτσι, ὁ ἔρωσ τοῦ ἥρωος μεταβάλλεται εἰς λαιρεῖαν τοῦ εἰδώλου του. Μόλις τὸ βιβλίον ἀποβῆ καταστρεπτικόν, ὁ συγγραφεὺς εἶνε ἕνας τύραννος. Τὸ ὀκνηρὸν πνεῦμα καὶ τὸ διεφθαρμένον ἀπὸ τὸ πλῆθος, τὸ βαρυνόμενον ν' ἀνοιχθῆ εἰς τὰς ἀποπειράς τοῦ Λογικοῦ, ἐὰν κάποτε ἀνοιχθῆ καὶ δεχθῆ τὸ βιβλίον, τὸν χειραγωγεῖ καὶ ἐξανίσταται, ἐὰν τὸ ἐξευτελίσουν. Νέοι εὐμαθεῖς μεγαλόνουν μέσα εἰς τὰς βιβλιοθήκας, νομίζοντες ὡς καθῆκον των τὸ νὰ παραδεχθοῦν τὰς σκέψεις τοῦ Κικέρωνος, τοῦ Λόκ τοῦ Βάκωνος, λησμονοῦντες, ὅτι ὁ Κικέρων, ὁ Λόκ καὶ ὁ Βάκων, ὅταν ἔγραψαν τὰ βιβλία των, δὲν ἦσαν παρὰ νέοι ἐργαζόμενοι μέσα εἰς βιβλιοθήκας.

Οὕτω, ἀντὶ τοῦ Σκεπτομένου—Ἀνθρώπου. ἔχομεν τὸν συλλέκτην. Ἐντεῦθεν ἡ τάξις ἢ διὰ τοῦ βιβλίου μορφωμένη, ἢ ὁποία ἐκτιμᾶ τὸ βιβλίον ἐν ἑαυτῷ, ἀντὶ ν' ἀναζητῆ τὴν σχέσιν του μετὰ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης καταστάσεως, καὶ δημιουργεῖ ἐξ αὐτοῦ ἐν εἰδος

τρίτης καταστάσεως μετὰ τὸν κόσμον καὶ τῆς ψυχῆς. Ἐντεῦθεν οἱ ἐπισκευασταί, οἱ διορθωταί, οἱ βιβλιομανεῖς ὄλων τῶν βαθμῶν.

Τὰ βιβλία, καταλλήλως χρησιμοποιούμενα εἶνε τὸ θαυμασιώτερον τῶν πραγμάτων κακῶς, εἶνε ἀπὸ τὰ χειρότερα. Ποία νὰ εἶνε ἄρα γὰρ ἡ καλὴ τῶν χρησῶν; Πῶτος εἶνε ὁ μοναδικὸς σκοπός, πρὸς τὸν ὁποῖον τείνουν ὅλα τὰ μέσα; Τὰ βιβλία δὲν χρησιμεύουν παρὰ εἰς τὸ νὰ ὑποβάλλουν. Θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ μὴν ἔβλεπα ποτὲ ἕνα βιβλίον, παρὰ διὰ τῆς ἐπιδράσεώς του ν' ἀποστραφῶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν μου τροχίαν, καὶ νὰ μὲ κάμῃ ἕνα ὀπαδόν, ἀντὶ νὰ γείνω ἕνα σύστημα. Τὸ μόνον πρῶγμα, ποῦ ἀξίζει εἰς τὸν κόσμον εἶνε ἡ αὐτενεργοῦσα ψυχὴ. Κάθε ἄνθρωπος τὴν κατέχει ἐν ἑαυτῷ, μολοντοῦ εἰς τοὺς περισσοτέρους μένει ἀφανής, ὡς ἐὰν νὰ μὴν εἶχε γεννηθῆ ἀκόμη. Ἡ αὐτενεργοῦσα ψυχὴ βλέπει τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν, τὴν κηρύττει, ἢ τὴν δημιουργεῖ. Μέσα εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν εὐρίσκεται ἡ μεγαλοφυΐα, ἢ ὁποία δὲν εἶνε ποτὲ τὸ προνόμιον ἐνὸς ξεχωριστοῦ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ ἡ φυσικὴ κατάστασις τοῦ καθενός. Εἰς τὴν οὐσίαν τῆς εἶνε προοδευτικόν. Τὸ βιβλίον, τὸ γυμνάσιον, ἢ σχολὴ τῆς τέχνης καὶ κάθε εἰδους ἐκπαίδευσις σταματοῦν ἐνώπιον εἰς μίαν περασμένην διαβεβαίωσιν μεγαλοφυΐας.

Ἴδου τί εἶνε καλόν, λέγουν, ἄς σταθῶμεν ἐδῶ. Τοῦτο δέει. Εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ παρατηρῆ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ὄχι πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἀλλὰ ἡ μεγαλοφυΐα βλέπει πρὸς τὰ ἐμπρός. Τὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου εἶνε εἰς τὸ πρόσωπον του καὶ ὄχι πίσω εἰς τὴν κεφαλὴν του· ὁ ἄνθρωπος ἐλπίζει, ἢ μεγαλοφυΐα δημιουργεῖ. Ὅσον τάλαντον καὶ ἂν ἔχη κανεὶς, διὰ τὸν ἄνθρωπον δὲν δημιουργεῖ, τότε οἱ ἱερεῖς πνοῆς τῆς θεϊότητος δὲν τοῦ ἀνήκουν, εἶνε, ἂν θέλετε κάρβουνα καὶ καπνός, ὄχι ἀκόμη ἢ φλόγα.

Ἐπάρχοντες νεωτερισμοί, πράξεις, λέξεις δημιουργοί, δηλαδὴ νεωτερισμοί, πράξεις, λέξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν προέρχονται οὔτε ἀπὸ τὴν συνήθειαν, οὔτε ἀπὸ τὸ κῦρος, ἀλλὰ ξεπηδοῦν αὐτομάτως ἀπὸ τὸ προσωπικόν μας αἶσθημα τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ καλοῦ.

Ἐξ ἄλλου, ἐὰν ἡ μεγαλοφυΐα ἀντὶ νὰ εἶνε ἐκείνη, ἢ ὁποία μόνη ἐμπνέεται, δέχεται ἀπὸ ἕνα ἄλλο πνεῦμα τὴν ἀλήθειάν τῆς, ἔστω καὶ εἰς χειμάρρους φωτός, χωρὶς περιόδον μονώσεως, ἐρεῦνης καὶ ἐπανόδου εἰς ἑαυτήν, τότε τῆς παρεσχέθη μία ἀπαισία ἐκδοῦλεσις. Ἡ φιλολογία ὄλων τῶν χωρῶν μου δίδει τὴν ἀπόδειξιν αὐτήν. Οἱ δραματικοὶ ποιηταὶ τῆς Ἀγγλίας «σαικπεαρίζουν» πρὸ διακοσίων ἐτῶν.

Ἐπάρχει, χωρὶς ἄλλο, ἕνας καλὸς τρόπος τοῦ ἀναγινώσκειν, ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἀναγκαστικῶς ὑποτεταγμένος. Ὁ σκεπτόμενος ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ὑποδουλώνεται εἰς τὰ ὄργανά του. Ὅταν εἰμπορῆ ν' ἀναγνώσῃ τὸν Θεὸν κατ' εὐθείαν, αἱ ὥραι του εἶνε πάρα πολὺ πολυτιμοί, ὥστε νὰ τὰς χάνῃ διὰ τὰς ἀντιγραφάς, τὰς ὁποίας ἄλλοι ἄνθρωποι ἔκαμαν ἀπὸ τὰς ἀναγνώσεις των. Ἀλλὰ ἔρχονται τὰ διαλείμματα τῆς σκοτίας, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀναπόφευκτα, διὰ τὸν ἥλιον κρύπτεται, διὰ τ' ἀστέρια κρύπτουν τὴν λάμπιν των—προστρέχομεν εἰς τὰς λάμπες, φιλικῶς ἀναμμένες ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας των, διὰ νὰ ὀδηγήσωμεν

καὶ πάλιν τὰ βήματά μας πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ἀπὸ ὅπου ἡ ἡμέρα ἀνατέλλει. Ἀκούομεν διὰ τὰ εἰμπορέομεν τὰ μιλήσωμεν. Ἡ Ἀραβικὴ παροιμία λέγει : «Μία σκυιά γοιμοποιεῖται κυτιάζοντας μία σκυιά».

Ὁ χαρακτήρ τῆς τέχνης, ποῦ μᾶς παρέχουν τὰ καλλίτερα βιβλία εἶνε ἀξιωματικός. Μᾶς ἐπιβάλλουν τὴν πεποίθησιν, ὅτι αὐτὴ ἡ φύσις εἶνε ἐκείνη, ἡ ὁποία ἔγραψε καὶ ἡ ὁποία ἀναγινώσκει. Διαβάζομεν τοὺς στίχους ἐνὸς τῶν μεγαλυτέρων ἀγγλῶν ποιητῶν, τοῦ Chaucer, τοῦ Maxwell, τοῦ Dryden, μὲ τὴν χαρὰν τὴν πλέον νεωτεριστικὴν, μὲ μίαν εὐχαρίστησιν, θέλω νὰ εἰπῶ, ἡ ὁποία προέρχεται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν κάθε ἰδέας τοῦ καιροῦ τῶν σίχων τῶν. Ἐνας κάποιος σεβασμὸς ἀναμνηστικῶς εἰς τὴν χαρὰν τῆς ἐκπλήξεώς μας, ὅταν ὁ ποιητὴς αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐξῆσε εἰς ἕνα περασμένον κόσμον, πρὸ διακοσίων ἢ τριακοσίων ἐτῶν, ἐξέφρασεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εὐρίσκειται μέσα εἰς τὴν ἰδίαν μου ψυχὴν. Ἐκεῖνο λοιπὸν, τὸ ὁποῖον θὰ εἰμ οροῦσα νὰ εἰπῶ ἢ νὰ σκεφθῶ. Ἐὰν ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία τῆς ταυτότητος ὄλων τῶν πνευμάτων δὲν ἐξῆγεν ἐξ αὐτοῦ μίαν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν, θὰ εἰμπορούσαμεν νὰ ὑποθέσωμεν κάποιαν ἁρμονίαν προαποκατεστημένην, κάποιαν πρόγνωση τῶν ψυχῶν, κάποιαν ἀποταμίευσιν προητοιμασμένην διὰ τὰς μελλούσας ἀνάγκας τῶν : ἕνα φαινόμενον ἴδιον πρὸς ἐκεῖνο ποῦ παρατηρεῖ κανεὶς εἰς τὰ ἔντομα, τὰ ὅποια, πρὸ τοῦ θανάτου τῶν, κάμνουν προμήθειαν τροφῆς διὰ τὰς νέας χρυσαλλίδας, ποῦ δὲν θὰ ἴδουσι ποτέ.

Δὲν θὰ ἤθελα ὥστε ὁ ἔρωσ πρὸς τὸ σύστημα ἢ ἡ ὑπερβολικὴ πίστις τῶν ἐνοστικῶν, νὰ μὲ ὠδήσουν εἰς τὴν ἐξευτέλειαν τοῦ βιβλίου. Γνωρίζομεν, ὅλοι, ὅτι ὅπως τὸ ἀνθρώπινον σῶμα εἰμπορεῖ νὰ τραφῇ ἀδιάφορον μὲ ποίαν τροφήν, καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰμπορεῖ νὰ τραφῇ μὲ οἴανδήποτε ἐπιστήμην. Ὑπῆρξαν μεγάλοι καὶ ἡρωϊκοὶ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔλαβαν σχεδὸν ἄλλην παιδείαν παρὰ μόνον ἀπὸ μίαν τυπωμένην σελίδα. Θέλω μόνον νὰ εἰπῶ, ὅτι χρειάζεται ἕνα γερὸν κεφάλι, διὰ νὰ ἀφελῆθῃ ἀπὸ αὐτῆς τὴν διαίταν. Πρέπει νὰ προμαντεύσῃ κανεὶς, διὰ νὰ διαβάξῃ καλά. Ὅπως τὸ λέγει ἡ παροιμία : «Ὁποῖος θέλει νὰ φέρῃ περιουσία ἀπὸ τὰς Ἰνδίας, ὀφείλει νὰ τὴν φέρῃ φεύγοντας γιὰ ἐκεῖ» Εἰμπορεῖ λοιπὸν κανεὶς νὰ εἶνε δημιουργὸς ἀναγινώσκων ἐπίσης καλά, ὅσον καὶ γράφων. Εἰς τὸ πνεῦμα ποῦ ἐλεπτύνθη ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν δημιουργίαν, κάθε σελὶς τοῦ βιβλίου ἀποβαίνει φωτεινὴ καὶ γόνιμος εἰς ἀφθόγους ὑπαιτιμους. Κάθε φράσις ἔχει διπλὴν σημασίαν καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ συγγραφέως μας εἶνε τόσον ἀπέραντον ὅσον καὶ ὁ κόσμος. Βλέπομεν τότε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶνε πάντοτε ἀληθές, ὅτι, ἐν μέσα εἰς τὴν βαρῦτητα τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν μηνῶν ἢ στιγμῆ αὐτῆ τοῦ δράματος τοῦ ἐμπνευσμένου εἶνε σπανία καὶ βραχεῖα, ἡ ἀνάμνησις ποῦ διαφυλάττει ἐξ αὐτῆς μορφώνει ἴσως τὸ ἐλάχιστον μέρος τοῦ ἔργου του. Ὁ βλέπων καθαρὰ δὲν θὰ διαβάσῃ εἰς τὸν Πλάτωνά του ἢ τὸν Σαίξπηρά του, παρὰ τὸ ἐλάχιστον αὐτὸ μέρος, τὰς αὐθεντικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ χρησμοῦ αὐτοῦ,

καὶ θ' ἀπορρίψῃ ὅλον τὸ ἄλλο ἔστω καὶ ἂν προέρχεται δέκα φορές ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἢ τὸν Σαίξπηρα.

Φυσικὰ ὑπάρχει μία σειρὰ ἀναγνώσεων ἀπαραίτητων διὰ κάθε ἀνεπτυγμένον ἄνθρωπον. Πρέπει νὰ μάθῃ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς θετικὰς ἐπιστήμας διὰ ἐπιμελῶν ἀναγνώσεων. Τὰ γυμνάσια ἔχουν ἐπίσης τὸν ἀπαραίτητον ὄλον τῶν : διδάσκουν τὰ στοιχεῖα. Ἀλλὰ ἡ χρησιμότης τῶν δὲν εἶνε εὐγενής, παρὰ ἂν ὁ σκοπὸς τῶν εἶνε νὰ δημιουργήσουν μᾶλλον παρὰ νὰ μορφώσουν. Ἐὰν συναθροίσουν ἀπὸ μακρὰν, μέσα εἰς τὰς φιλοξένους αἰθούσας τῶν, τὰς ἀκίνας τῶν διαφορῶν μεγαλοφυῶν καὶ φλογίσουν μὲ τίς κρυμμένες ἀδτιές φωτιῆς τὰς καρδίας τῶν νέων τῶν μαθητῶν. Ἡ σκέψις καὶ ἡ ἐπιστήμη εἶνε στοιχεῖα ἐπὶ τῶν ὁποῖων ἡ ἐπίδειξις καὶ ἡ ἀξίωσις δὲν ἔχουν καμμίαν πέρασιν.

3. Μία προκατάληψις, ἡ ὁποία τρέχει εἰς τὸν κόσμον, εἶνε, ὅτι ὁ σοφὸς πρέπει νὰ εἶνε ἕνας μεμονωμένος, ἕνας νοσηρὸς, καὶ ἀκόμη ἀνίκανος διὰ κάθε ἐργασίαν χειρὸς, ἢ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ὅπως μία μικρὰ λεπίς δὲν εἰμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀξίνη.

Οἱ αὐτοκαλούμενοι «πρακτικοὶ ἄνθρωποι» ἐρωνεύονται τοὺς θεωρητικὸς ἀνθρώπους, ὡς ἔαν αὐτοί, ἐπειδὴ σκέπτονται ἢ βλέπουν, δὲν εἰμποροῦν νὰ κάμουν τίποτε. Ἦκουσα συχνὰ νὰ λέγουν ὅτι μεταχειρίζονται ὡς γυναῖκας τοὺς ἐκκλησιαστικούς, οἱ ὁποῖοι εἶνε πάντοτε, περισσότερο ἀπὸ ἄλλους, οἱ σοφοὶ τοῦ καιροῦ τῶν. Ἡ προᾶξις διὰ τὸν σοφὸν εἶνε οὐσιώδης. Ἄνευ αὐτῆς δὲν εἶνε ἀκόμη ἕνας ἄνθρωπος. Ἄνευ αὐτῆς ἡ σκέψις δὲν ὀριμάζει ποτέ διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐφ' ὅσον ὁ κόσμος εἶνε ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μας ὡς μία εἰκὼν ὠραιότητος, δὲν εἰμποροῦμεν νὰ ξεχωρίσωμεν ἀπ' αὐτὸν τὴν ὠραιότητα. Ἡ ἀπραξία εἶναι δειλία, καὶ δὲν ὑπάρχει σοφὸς χωρὶς ἡρωισμόν. Τὰ πρῶτα βήματα τῆς σκέψεως, ἢ μετάβασις τῆς ἀπὸ τοῦ ἀσυνειδήτου εἰς τὸ συνειδητόν, εἶνε ἡ προᾶξις.

Ὁ κόσμος—αὐτὴ ἡ σκυιά τῆς ψυχῆς, ἢ αὐτὸ τὸ ἄλλο ἐγὼ—μᾶς περικυκλώνει. Αἱ ἔλξεις του εἶνε τὰ κλειδιά ποῦ ἀνοίγουν τὰς σκέψεις μου καὶ μὲ ἀνυψώνουν εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Ρίπτομαι ἀπλήστως μέσα εἰς τὸν ἠχηρὸν θόρυβον. Πιάνω τὰ χέρια τῶν γειτόνων μου, λαμβάνω τὴν θέσιν μου μέσα εἰς τὸν κύκλον διὰ νὰ ὑποφέρω καὶ νὰ ἐργασθῶ, ὠδηγημένος ἀπὸ τὸ ἐνοστικόν, ποῦ μοῦ ἀναγγέλλει τὴν φωνὴν μὲ τὴν ὁποῖαν θὰ πληρωθῇ ἢ ἄβυσσος ἢ βωβή. Διαισθάνομαι τὸ σύστημα : ἐξαλείφω τὸν φόβον διατίθεμαι μέσα εἰς τὸ διάστημα τὸ ἀπειρον, ὅπου ἡ ζωὴ μου ξετυλίγεται. Δὲν κατέκτησα τὴν ἐρημίαν, δὲν τὴν ἐκαλλιέργησα, δὲν ἐπεξέτεινα τὸ εἶναι μου, τὴν κυριαρχίαν μου, παρὰ ἀναλόγως ἐκείνων. ποῦ ἐγγώριζ' ἀπὸ τὴν ζωὴν, ἐκ πείρας. Δὲν ἐννοῶ πῶς ἕνας ἄνθρωπος διὰ νὰ φεισθῇ τὰ νεῦρά του ἢ τὴν μεσημεριάτικην ἀνάπαυσίν του, τολμᾷ νὰ περιφρονῇ τὴν προᾶξιν. Αὐτὴ θὰ ἐστόλιζε μὲ μαργαριτάρια καὶ ῥουμπίνια τὰ λόγια του. Ἡ δύσκολος ἐργασία, ἡ δυστυχία, ἡ ἀπελπισία, ἢ ἀνάγκη μᾶς ὀδηγοῦν εἰς τὴν εὐγλωττίαν, εἰς τὴν σοφίαν. Ὁ ἀληθινὸς σοφὸς λυ-

πείται διὰ κάθε περίστασιν ἐνεργείας ποῦ τοῦ ἔλειψε καὶ τὴν θεωρεῖ ὡς ἀπώλειαν τῆς ἰσχύος του. Εἰς τὴν ἀκατέργαστον ὕλην ἢ εὐφύτια σκαλίζει τὰ θαυμάσια προϊόντα τῆς. Παράξενον ξετύλιγμα ἐκείνο, διὰ τοῦ ὁποίου ἢ πείρα μετουσιώνεται εἰς σκέψιν, ὅπως ἓνα φύλλο τῆς μουριάς εἰς μετάξι. Ἡ μηχανὴ δουλεύει σὲ κάθε ὥρα.

Αἱ πράξεις καὶ τὰ ἐπεισόδια τῆς παιδικῆς μας ἡλικίας καὶ τῆς νεότητός μας, παρέχουν τώρα ὕλην εἰς μίαν πλέον γαλήνιον παρατήρησιν. Μᾶς φαίνονται ὡσάν ὥραϊες ζωγραφίαι εἰς τὸν ἀέρα. Δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον διὰ τὰς νέας μας πράξεις διὰ τὰς ὑποθέσεις ποῦ ἔχομεν εἰς τὰ χέρια μας. Ἐπ' αὐτῶν εἴμεθα ἀνίκανοι νὰ λογικευθῶμεν. Αἱ συμπάθειά μας τριγυρίζουν ἀκόμη εἰς τὰ πέριξ. Ἡ νέα πράξις ἀποτελεῖ τώρα μέρος τῆς ζωῆς μας, ἀλλὰ κατὰ τὴν διάρκειαν κάποιου καιροῦ βυθίζεται εἰς τὸ ἀσυνείδητον τῆς ζωῆς μας. Εἰς κάποιαν ὥρα ρεμβώδη ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν ζωὴν ὡσάν ἓνας ὄριμος καρπός, διὰ ν' ἀποβῆ μία σκέψις τοῦ πνεύματος. Παρενθὺς ἀνυψώνεται, μεταβεβλημένη. Τὸ φθαρτὸν μετεβλήθη εἰς ἀφθαρτον. Εἰς τὸ ἐξῆς θὰ εἶνε ἓνα ἀνικείμενον εὐμορφιάς, ὅσον χαμηλὰ καὶ ἂν εἶνε τὸ περιβάλλον καὶ ἢ ἀρχὴ του. Παρατηρήσατε ἐπίσης ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ θέσωμεν ἄλλην χρονολογίαν εἰς τὴν πράξιν αὐτήν. Εἰς τὴν κατάστασιν τῆς τῆς χρυσολίδος δὲν εἴμπορεῖ νὰ λάμπη, δὲν εἶνε παρὰ ἓνα σκοτεινὸν ἔμβρυον. Ἄλλ' ἔξαφνα, ἀπαρατήρητα, ξεδιπλώνει θαυμάσια πτερὰ καὶ γίνεται ἓνας ἄγγελος σοφίας. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν μέσα εἰς τὴν παράμερσιν ἱστορία μας, κανένα γεγονός, κανένα ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ χάσῃ σήμερον ἢ αὔριον τὴν συμπαγῆ καὶ ἀδρανῆ του μορφῆν καὶ νὰ μὴ μᾶς ἐκπλήξῃ ὑψούμενον ἀπὸ τὸ σῶμα μας πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐκεῖνος φυσικά, ὁ ὁποῖος ἔβαλε ὄλην του τὴν δύναμιν εἰς πράξεις λογικὰς ἐπιφυλάσσει εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὴν περισσοτέραν δόσιν σοφίας. Δὲν θέλω ν' ἀπομονωθῶ ἀπὸ τὴν σφαῖραν αὐτὴν τῆς πράξεως καὶ νὰ μεταφέρω μίαν βελανιδιὰν εἰς μίαν γλάστραν ὅπου θὰ κατεστρέφετο· οὔτε νὰ βασισθῶ ἐπὶ μιάς μόνης ἱκανότητος καὶ νὰ καταστρέφω μίαν φλέβα σκέψεως· ἔτσι αὐτοὶ οἱ χωρικοὶ τῆς Σαβοΐας οἱ ὁποῖοι κερδίζουν τὸ ψωμί των σκαλίζοντες δι' ὄλην τὴν Εὐρώπην βοσκούς καὶ βοσκοπούλες, Ὁλλανδοὺς καπνίζοντας, μίαν ἡμέραν πηγαίνοντες εἰς τὸ βουνὸν νὰ εὗρουν ξύλα, ἀνεκάλυψαν ὅτι εἶχαν κόψει καὶ τὸ τελευταῖον ἔλατον. Ἐχομεν πλήθος συγγραφέων, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἐξαντληθούν ἀναχωροῦν πολὺ φρόνιμα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἢ τὴν Παλαιστίνην, ἀκολουθοῦν τὸν κνηγὸν εἰς τὰ λιβάδια, ἢ κάμνουν ἐκδρομὰς γύρω ἀπὸ τὸ Ἀλγέριον διὰ νὰ ἀνανεώσουν τὴν προμήθειαν τῶν ἐμπορευμάτων των.

Ὅταν πρόκειται διὰ τὸ συμφέρον τοῦ λεξιλογίου του ὁ σοφὸς πρέπει νὰ ἐπιθυμῇ τὴν πράξιν. Ἡ ζωὴ εἶνε τὸ λεξικόν μας. Ὁ καιρὸς, τὸν ὁποῖον περνᾷ κανεὶς εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἐξοχῆς εἶνε καλὰ χρησιμοποιημένος· τὸ ἴδιον εἶνε καὶ εἰς τὴν πόλιν προκειμένου διὰ τὸν καιρὸν, τὸν ὁποῖον ἀφιερώνει κανεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπαγγελματίων καὶ τῶν βιομηχανιῶν, εἰς τὴν συγκοινωνίαν μὲ πολλοὺς ἄνδρας καὶ γυναῖκας, εἰς τὸ ν' ἀπασχολῆται διὰ τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην μὲ τὸν

μόνον σκοπὸν νὰ μάθῃ μίαν γλώσσαν, ἢ ὁποία στολίζει καὶ στερεώνει τὰς διανοητικὰς μας δυνάμεις. Εἴμπορῶ ἀμέσως νὰ ὑπολογίσω πόσον ὁ συννομητῆς μου ἔζησεν, ἀπὸ τὴν πτωχείαν ἢ τὸν πλοῦτον τοῦ λεξιλογίου του. Ἡ ζωὴ εἶνε πίσω μας ὡσάν ἓνα λατομεῖον ἀπὸ ὅπου λαμβάνομεν κεραμίδια καὶ τετράγωνες πέτρες διὰ τὸ καθημερινὸν κτίσιμον. Ἰδοῦ ὁ τρόπος τοῦ νὰ μανθάνῃ κανεὶς τὴν γραμματικὴν. Τὰ γυμνάσια καὶ τὰ βιβλία δὲν κάμνουν ἄλλο παρὰ ν' ἀντιγράφουν τὴν γλώσσαν τὴν δημιουργημένην διὰ τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ ἐργαστηρίου.

Ἄλλὰ ἡ τελευταία ἀξία τῆς πράξεως, καθὼς καὶ τῶν βιβλίων, καὶ καλλίτερον ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν βιβλίων, ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι αὐτὴ εἶνε ἓνα καταφύγιον. Ἡ μεγάλη ἀρχὴ τῆς κυμάσεως μέσα εἰς τὴν φύσιν, ἢ ὁποία ἐκδηλώνεται κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναπνοῆς, τοῦ πόθου, τῆς ἀπολαύσεως, τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους, μᾶς εἶνε γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα μαγνητισμοῦ—αὐτὰ τὰ ἀποτελέσματα εὐκόλου μεταβιβάσεως καὶ διαδόσεως», ὅπως ὁ Νεύτων τ' ἀπεκάλει, εἶνε ὁ νόμος τῆς φύσεως, διότι εἶνε ὁ νόμος τοῦ πνεύματος.

Τὸ πνεῦμα πότε σκέπτεται, πότε ἐνεργεῖ, καὶ κάθε μία ἀπὸ τὰς ἀθήσεις του ἀναπαράγει τὴν ἄλλην. Ὅταν ὁ καλλιτέχνης ἐξαντλήσῃ τὴν ὕλην του, ὅταν ἢ φαντασία του παύσῃ νὰ ζωγραφίζῃ, ὅταν αἱ σκέψεις του γείνουν ἀκατάληπτοι, ὅταν τὰ βιβλία τὸν κουράζουν, ἔχει πάντοτε τὸ καταφύγιον τῆς ζωῆς. Ὁ χαρακτήρ εἶνε πλέον ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν εὐφύτιαν. Ἡ σκέψις εἶνε μία ἐνέργεια. Ἡ ζωὴ εἶνε τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ τὴν ἐκτελέσῃ. Ὁ χεῖμαρρος ἀναβαίνει πάλιν εἰς τὴν πηγὴν του. Μία μεγάλη ψυχὴ θὰ εἶνε ἐπίσης ἰσχυρὰ διὰ τὴν ζωὴν ὅπως καὶ διὰ τὴν σκέψιν. Τοῦ λείπει ἓνα ὄργανον ἢ ἓνα ἐργαλεῖον διὰ νὰ διασκορπίσῃ τίς ἀλήθειαις του; Εἴμπορεῖ πάντοτε νὰ ἐπαναπέσῃ εἰς τὴν στοιχειώδη αὐτὴν δύναμιν νὰ τὰς ζήσῃ. Εἶνε μία πράξις ἐν συνόλῳ. Ἡ σκέψις εἶνε μία πράξις μερικῆ. Τὸ μεγαλεῖον τῆς δικαιοσύνης ἄς φωτίξῃ τὰς πράξεις του. Ἡ εὐμορφία τῆς ἀγαπῆς ἄς χαροποιῇ τὴν ταπεινὴν του στέγην. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι «μακρὰν ἀπὸ τὴν δόξαν» διαμένουν καὶ ἐνεργοῦν μαζί του θὰ δοκιμάσουν τὴν δύναμιν τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον κυβερνᾷ τὰ καθημερινὰ πράγματα, καλλίτερον ἀπὸ μίαν δημοσίαν καὶ προπαρασκευασμένην ἐκθεσιν. Ὁ καιρὸς θὰ τοῦ μάθῃ, ὅτι ἢ ὥρα, τὴν ὁποῖαν ἔζησεν ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἐχάθη διὰ τὸν σοφόν. Μέσα εἰς αὐτὴν ἀναπτύσσεται ὁ ἱερὸς σπόρος τοῦ ἐνοστικτοῦ του, προφυλαγμένος ἀπὸ κάθε ἐπίδρασιν. Ὅ,τι θὰ χάσῃ ἀπὸ τέρψιν θὰ τὸ ἐπανακτήσῃ εἰς δύναμιν. Δὲν πρέπει ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα ἐξήντησαν τὰς σπουδὰς των, ν' ἀναζητήσωμεν τὸν ἀρωγὸν γίγαντα, ὁ ὁποῖος ἤλθε διὰ νὰ καταστρέψῃ ὅ,τι παλαιόν, ἢ νὰ κτίσῃ τὸ νέον· μέσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν καὶ ἀγρίαν φύσιν τῶν τρομερῶν θρυϊδῶν καὶ τῶν Μπερσεκιῶ ἐρχονται ἐπὶ τέλους οἱ Ἀλφρέδοι καὶ οἱ Σαίξπιαρ.

Ἀκούω λοιπὸν μετὰ χαρᾶς ὅ,τι λέγεται διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς ἐργασίας διὰ κάθε πολίτην. Ὑπάρχει εἰς τὴν ἀξίην καὶ τὴν δίκειλλαν μία δύναμις, ἢ ὁποία ταιριάζει εἰς τὰ σοφὰ χέρια τὸ-

σον καλά ὅσον καὶ εἰς τὰ ἀπαίδευτα χέρια. Καὶ ἡ ἐργασία εἶναι παντοῦ
εὐπρόσδεκτος· εἴμεθα πάντοτε προσκεκλημένοι νὰ ἐργασθῶμεν· δὲν
ἔχομεν παρὰ ἓνα ὄρον νὰ παρενθέσωμεν· δὲν πρέπει ἓνας ἄνθρωπος,
μὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ εὐρύνῃ τὴν δρᾶσιν του, νὰ θυσιάσῃ τὴν γνώμην
του εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ κοινοῦ.

Μετάφρ. Δίμυλίας Κούρτελν

Emerson

LECONTE DE LISLE

ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ

Ἀφιερώνεται εἰς τὸν φίλον μου κ. Χρ. Περόακνν.

ΓΑΛΛΟΣ

Τραγουδισταὶ μελωδικοί, κάτοικοι τῶν δασῶν.
᾽Ωκριᾶ ὁ οὐρανός· στ' ἀκρότατα ξυπνᾶ ἡ ᾽Ωραία Θεά·
Γλυκὰ ἡ Κυνθία σᾶς ἀκούει· μεθύστε τῆς τ' αὐτιά,
Τὸ χρυσὸ κῦμα χῦστε τῆς τῶν θείων σας τραγουδιῶν.

ΚΥΝΘΙΑ

Ἡ νύχτα πάει εἰρηρικὰ κι' ἀπλώνει μὲ ἡσυχία
Τῶν ἄστρων τὸν λαμπρὸ χορὸ στὸ γαλανὸ οὐρανό·
Ἔχω, τοῦ πάγκαλού μου, ἐγώ, καὶ νέου σὰν ἓναν θεό,
Ἐντὸς μου τὴν εἰκόνα· ἀκούω καὶ τὴ λαλιὰ τῆς θείας.

ΓΑΛΛΟΣ

᾽Ω εὐὸ Κυνθία! ᾽Ο πόθος μου τάχα σοῦ εἶνε γνωστός ;
᾽Ο Φοῖβος τὴν ἀχτίδα του τὴν πλέον ὠραία σκορπάει·
Τὸ ἔρωτευμένο ἀγροπουλι βογγᾶ, φτεροκοπάει,
Στὰ ὄνειροδόση ἀναπερνᾶ ὁ θεῖος ὁ στεναγμός.

ΚΥΝΘΙΑ

Ἡ πηγὴ ἠρεμεῖ καὶ ψιθυραεὶ γαληνεμένα πόσο !
Τ' ἀπαλλᾶ φέγγη λούζουνε τὶς χλόες τὶς σκοτεινές.
Πόσο γλυκοὶ εἶν' ᾽στὰ μάτια μου οἱ ἅγιοι σας ὀρίζοντες,
Δάση, εἰς τὸν Γάλλον ποθητά, λαμπρότατα ὄχ τῆ δροσο.

ΓΑΛΛΟΣ

᾽Ο ὕπνος σου ἄγνός, ἄνθος τοῦ ὠραίου λατινικοῦ χωμάτου ;
Ἄχ πιδ πολὺ ὄχ τὸ μύρτο αὐτό, τὰ ῥόδ' αὐτὰ ἄς μποροῦσα
Νὰ ράνω τὸ κατῶφλι σου, τ' ἀνδόποδά σου, ὦ Μοῦσα,
Μὲ φιλιὰ νύχτια, ὡς τοῦ πουροῦ τῆ φέξῃ τον δροσάτου.

ΚΥΝΘΙΑ

Τέκνο, τῆς Πάφου βασιλιᾶ, τὸν πόθο μὴ μοῦ ἀργήσῃς !
Μὲ τῆς νυχτὸς ἐσμίχτηκε τοὺς ὕμνους μιὰ φωνή,
᾽Ω Γάλλε! ὦ χέρια ἀγαπητά, ποῦ ἀργὰ μὲ πᾶτε, ἐκεῖ
Μὲς στὴν πυκνάδα τῶν δασῶν, γεμάτην συγκινήσεις.

ΓΑΛΛΟΣ

Μὲς στὴν ἀσάλευτη φηγὸ ποῦ ὄνειρα κάμουν τὰ πουλιά,
᾽Ακούει κανεὶς νὰ ξεψυχᾶ κάθ' ἀβεβαία λαλιὰ.
Ἔλα· ἓνας θεὸς μᾶς καλεῖ· Στὴ βρύση τὴν καθάρια
᾽Αποκοιμᾶται ἡ Ναῖς στὰ πράσινα χορτάρια.

ΚΥΝΘΙΑ

Τὸ μέτωπό σου πέπλωσε τὸ θεῖο σου, ὦ Φοῖβε! Πρᾶχτε,
᾽Ω σκοτεινὰ φυλλώματα νὰ κελαιδῆσῃ τὸ πουλί·
Φαῦνοι κινᾶτε τὰ κλαδιά, τῆ νάρκη σας ἰνᾶχτε·
Στ' ἄγρια καλάμια, ὦ Ναῖς, ἔσπνα γλυκιὰ καὶ σό.

ΓΑΛΛΟΣ

᾽Ω Δασονύμφες, ὦ θεοί, βαθειὰ ἀποκοιμηθῆτε·
Καὶ μὴν ταράζετε ποσῶς τὶς μουσικὲς στιγμὲς μας.
Λεπτὸ ἀγεράκι σῶπασε, βοσκοί μου ἀναπανθῆτε !
Οἱ ἀθάνατοι ζηλιάριδες δὲ θὰ γρικῆσουν τὶς φωνές μας.

ΚΥΝΘΙΑ

᾽Ω Ἀφροδίτη βράδυνε τὶς ὥρες τὶς γλυκὲς !
᾽Ω εὐτυχία μὴ γίνεσαι σὰν μέρα ὄνειρευτή·
Μεῖνε γιὰ πάντα, ὦ νύχτα ἐσύ, καὶ φέρε, ὦ ἠδονή,
Πᾶ ᾽στὸν αἰώνιον ᾽Ολυμπον τὶς ἐνωμένες μας ψυχές.

Σ. Σκίπης

ΑΛΦΡΕΔΟΥ ΤΕΝΝΥΖΟΝ

(᾽Ο Λόρδος Ἀλφρέδος Τέννυζον ἐγεννήθη στὸ Σόμερσε σὲ μιὰ πολυάριθμην
οἰκογένεια· ἐσπούδασε στὸ γυμνάσιο τοῦ Κάμπριντζ ὅπου ἀπέκτισε τὶς πρώ-
τες του ἐπιτυχίες ὡς ποιητῆς σ' ἓνα διαγωνισμό. Ἀπὸ τὸ ὀγκῶδες του ἔργο,
μπορεῖ κανεὶς ν' ἀριθμηθῆσῃ, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κυρίως ποιήματα, τὰ : *Locksley-
Hall* (1847), Ἡ Πριγκήπισσα (1849) ἓνα εἶδος σατύρας γιὰ τὰ δικαιώματα
τῶν γυναικῶν, τῶν ὁποίων ἀπόστολος εἶχε γείνει ὁ Στούαρτ Μέλλ, *In Memo-
riam* (1850), *Μῶδ* (1856), τὰ *Εἰδύλλια* τοῦ βασιλέως, συνέχεια ποιημάτων
ποῦ ἐσύνθεσε ἀπὸ τὰ 1858 ἕως 1872 εἰς τὸ εἶδος τῆς γαλλικῆς *Légende des
siècles*, τὰ *Εἰδύλλια* τοῦ σπιτιοῦ (1859—1864) ποῦ θυμίζουσι τοὺς *Romans
gens* καὶ τῶν ὁποίων τὸ κομμάτι *Enoch Arden* εἶνε τὸ πιδ ἀξιοσημείωτο.
Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ποιήσεις του, ὁ Τέννυζον ἐδοκίμασε τὸν ἑαυτό του στὸ θέατρο,
ἀλλὰ χωρὶς ἐπιτυχία).

Ἡ ΚΥΡΑ ΤΟΥ ΣΑΛΟΤΤ

I

Ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ ποταμοῦ ἀπλώνονται μεγάλοι κάμποι ἀπὸ
κοιτᾶρι καὶ οἰκαλὴ ποῦ νύτουν τὴν πεδιάδα καὶ ἀγγίζουσι τὸν οὐρανό,
καὶ μὲς ἀπὸ τοὺς κάμπους αὐτοὺς ἓνας δρόμος τρέχει στὸ Καμελό,
τὴν πόλιν μὲ τοὺς πύργους· καὶ οἱ ἄνθρωποι χαρακάνουν τὸν δρόμο
αὐτὸ κυτίζοντι ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου οἱ κρῖνοι γέρουν γύρω ἀπὸ ἓνα
νησί, τὸ νηοὶ τοῦ Σαλόττ.

Οἱ λιῆς ἀργυρώνονται, οἱ λεῦκες φρίσσουν, ἑλαφρὰ ἀεράκια ζαρώ-
νουν καὶ διασκορπίζουν τὸ κῆμα ποῦ τρέχει αἰώνια γύρω ἀπ' τὸ νησί
μὲς στὸν ποταμὸ ποῦ κατεβαίνει πρὸς τὸ Καμελό. Τέσσερης τοῖχοι
καὶ τέσσερης πύργοι σκοῦροι κυριαρχοῦν σὲ μιὰ λουλουδιασμένη πε-
διάδα, καὶ τὸ σιωπηλὸ νηοὶ ἰσκιώνει τὴν Κυρὰ τοῦ Σαλότι.

Στὸ μάκρος τῆς ὄχθης, ποῦ τὴ σκεπάζουν λιῆς, γλυτροῦν βα-
ρειές βάρκες, συρόμενες ἀπὸ ἀργὰ ἄλογα· καὶ μυστικά ἢ βαρκοῦλα μὲ
τὰ πανιά τὰ μεταξένια πετᾶ, σκίζοντας τὸν ἀφρό, πρὸς τὸ Καμελό.
Ποιὸς ὁμως τὴν εἶδε νὰ κουνάη τὸ χέρι; ἢ νὰ κάθεται στὸ παραθύρι
της; Τὴν ξέρουν σιῆ χώρα, τὴν Κυρὰ τοῦ Σαλότι;

Οἱ μόνου θεριστάδες, ποῦ θερίζουν νωρίς τὰ γενᾶτα κριθάρια,
ἀκοῦν ἓνα τραγοῦδι ποῦ ἢ ἤχῳ του ἀντιλαλεῖ εὐθυμα, ξετυλίγοντας
τὶς καθαρὲς νότιες του κάτω στὸν ποταμὸ, πρὸς τὸ Καμελό, τὴν πόλι
μὲ τοὺς πύργους· καὶ στὸ φῶς τῆς σελήνης, ὅταν ὁ θεριστὴς κουρα-
σμένος σωριάζη τὰ δεμάτια στὴν ἀποθήκη, ἀκούει καὶ μουρμουρίζει:
«Εἶπε ἡ Νεράιδα τοῦ Σαλότι».

II

Ἐκεῖ ὑφαίνει, νύχτα καὶ μέρα, ἓνα μαγικὸ πανί, μὲ ζωηρὰ χρώ-
ματα. Ἄκουσε νὰ λένε πολὺ σιγανὰ πῶς κάποια κατάρρα κρέμεται ἀπὸ
πάνω της, ἂν κυττάξῃ ἀπ' τὸ μέρος τοῦ Καμελό. Δὲν ξέρει τί μπορεῖ
νᾶνε αὐτὴ ἢ κατάρρα, γι' αὐτὸ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφαίνει μὲ ζῆλο, καὶ
δὲν ἔχει ἄλλη μέριμνα ἢ Κυρὰ τοῦ Σαλότι.

Καί, κινούμενος σ' ἓνα διάφανο καθρέφτη κρεμασμένον ἔμπροσθὰ
της ὅλο τὸ χρόνον, διαβαίνουν οἱ σκιὲς τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ βλέπει τὸ
μεγάλον δρόμον τόσο κοντὰ, ποῦ γυρνᾶ κάτω πρὸς τὸ Καμελό· ἐκεῖ ἢ
πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ ἀνεμοστρέφεται, καὶ οἱ χοντροὶ χωρικοὶ καὶ τὰ
κόκκινα ἐπανωφόρια τῶν κοριτσιῶν τῆς ἀγορᾶς περνοῦν, μακραίνοντας
ἀπὸ τὸ Σαλότι.

Καμμιά φορὰ μιὰ παρέα ἀπὸ εὐθυμες δεσποινίδες, ἓνας ἀββᾶς
ἐπάνω σ' ἓνα ἄλογο ποῦ τρέχει, καμμιά φορὰ κανένα νέο κατσαρό-
μαλλο βοσκαροῦδι, ἢ κανέναν δικαστὴ μὲ μακρὰ μαλλιά, ντυμένος
μὲ κόκκινα, περνοῦν ἀπὸ κοντὰ της, στὸ δρόμον τοῦ Καμελό, τῆς πό-
λης μὲ τοὺς πύργους· καὶ καμμιά φορὰ, μὲς τὸ γαλάζιον καθρέφτη της,
βλέπει τοὺς ἰππότες ποῦ τρέχουν πάνω σ' ἄλογα δυό, δυό: δὲν ἔχει
κανέναν ἰππότη σταθερὸν καὶ πιστόν, ἢ Κυρὰ τοῦ Σαλότι.

Διασκοδάζει ὁμως πάντα ὑφαίνοντας στὸ πανί της τὰ μαγικὰ προ-
σωπα τοῦ καθρέφτη, γιὰτὶ συχνὰ σιῆς σιωπηλὲς νύχτες, κηδεῖες μὲ
φτερά, λαμπάδες καὶ μουσικὴν ἐπήγαν στὸ Καμελό· ὅπου ὅταν ἢ σε-
λήνη κρεμότανε ψηλά, ἔρχοταν ἓνα ἔρωτευμένο ἀντρογύνο.—«Μὲ
κούρασαν λίγο οἱ σκιές», ἔλεγε ἡ Κυρὰ τοῦ Σαλότι!

III

Ὁ ἥλιος ἐκατέβαινε, ἐκτυφλωτικὸς μὲς ἀπὸ τὰ φύλλα καὶ ἔροικνε
φλόγες σιῆ μπρούτζινη στολή τοῦ γενναίου οἰρ Λάνσελο. Ἐναν ἰππότη
τοῦ Ἐρυθροῦ—Σταυροῦ, γονατισμένον γιὰ πάντα μπρὸς σὲ μιὰ κυρία,

νὰ τι παρίστανε ἢ ἀσπίδα του ποῦ σπιθοβολοῦσε στοὺς κίτρινους κά-
μπους, ἐκεῖ κάτω πρὸς τὸ μακρυνὸ Σαλότι.

Τὸ χαλινάρι ποῦ ἐκνυμάτιζε στολισμένο μὲ ξετίμητα πετράδια ἔλα-
μπε, ὅμοιο μὲ κάποιο κλαδί ἀστεριῶν ποῦ βλέπομε κρεμασμένο μὲς
στὸ χρυσάφι τοῦ γαλαξία. Τὰ κουνούνια στὸ χαλινάρι ἤχουσαν χα-
ρούμενα, καθὼς ἔτρεχε πρὸς τὸ Καμελό: καὶ σιῆ ζωγραφισμένη του
ζώνη ἦταν κρεμασμένο ἓνα πελώριον κνηγετικὸ κέρατο ἀσημένιο, καὶ
καθὼς ἔτρεχε, ὁ δπλασιμὸς του ἀντιλαλοῦσε ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ μακρυ-
νοῦ Σαλότι.

Στὸ γαλάζιον ἀνέφελον ἀέρα ἔλαμπε ἢ πέτσινη σέλλα φορτωμένη
ἀπὸ στολίδια, ἢ περικεφαλαία καὶ τὸ φτερό τῆς περικεφαλαίας ἔκαι-
γαν μαζί σὰ μιὰ μόνη φλόγα, καθὼς ἔτρεχε πρὸς τὸ Καμελό. Ἔτσι
συχνὰ μέσα σιῆν κόκκινη νύχτα, κάτω ἀπὸ τοὺς ἀστερισμοὺς ποῦ
λαμποκοποῦν, κάποιος κομήτης σέροντας φῶς περνάει πάνω ἀπ' τὸ
εἰρηρικὸ Σαλότι.

Τὸ μεγάλο του καθαρὸ μέτωπο ἀχιδοβολοῦσε στὸν ἥλιο, πάνω
σὲ ἀστραφτερὰ πέταλα ἐβάδιζε τὸ πολεμικὸ του ἄλογο· κάτω ἀπὸ τὴν
περικεφαλαία του ξεχύνονταν οἱ μαῦρες του μποῦκλες καθὼς ἔτρεχε
κι' ἔτρεχε πρὸς τὸ Καμελό. Ἀπὸ τὸν ὄχτο καὶ τὸν ποταμὸ, ἀστραφε
στὸν κρυστάλλινον καθρέφτη. «Τιρρά, λιρρά», τραγουδοῦσε στὸν ὄχτο
τοῦ ποταμοῦ ὁ Σιρ Λάνσελο.

Ἄφησε τὸ πανί της, παράτησε τὴν τέχνη της, ἔκαμε τρία βήματα
σιῆν κάμαρά της, εἶδε ν' ἀνθίσουν τὰ νούφαρα, εἶδε τὴν περικεφαλαία
καὶ τὸ φτερό, ἐκτύπησε πρὸς τὸ Καμελό. Τὸ πανί πέταξε, ἐκνυμάτισε
ἀπλωμένο· ὁ καθρέφτης ραγίστηκεν ἀπὸ πάνω ὡς κάτω: «Ἡ κα-
τάρρα ἔπεσε ἀπάνω μου», ἐφώναξεν ἡ Κυρὰ τοῦ Σαλότι.

IV

Σιῆν δρυὴν τοῦ ἀνατολικοῦ ἀνέμου ποῦ τὸν ἔφερον ἢ θύελλα τὰ
χλωμοκίτρινα δάση ἔγεγναν, ὁ πλατὺς χεῖμαρρος ἀνάμεσα στοὺς ὄχιους
του ἐμουγκρίζε, ὁ χαμηλὸς οὐρανὸς ἔβρεχε βαρεῖα πάνω στὸ Καμελό,
τὴν πόλι μὲ τοὺς πύργους· κατέβηκε καὶ ἤρε μιὰ βάρκα, ποῦ ἔπλεε
κάτω ἀπὸ μιὰν λιῆ, καὶ γύρω σιῆν πλώρην ἔγραψε: Ἡ Κυρὰ τοῦ
Σαλότι.

Καὶ κάτω στὸ σκοτεινὸ ρέμμα τοῦ ποταμοῦ, σὰν ἓνας τολμηρὸς
προφήτης σὲ ἔκστασι, ποῦ βλέπει ὅλη του τὴν κακὴ μοῖρα, ἐκτύπησε
μ' ἓνα μάτι γναλωμένο πρὸς τὴ διεύθυνσι τοῦ Καμελό. Καὶ στὸ τέλος
τῆς μέρας ἔβγαλε τὴν ἀλυσίδα κι' ἐπλάγιασε· ὁ πλατὺς ποταμὸς τὴν
ἔφερε μακρὰ, τὴν Κυρὰ τοῦ Σαλότι.

Πλαγιασμένη, μέσα σ' ἓνα φόρεμα λευκὸ σὰ χιόνι, ποῦ ἐπετοῦσε
χωρὶς κρᾶτημα, ἐνῶ τὰ φύλλα ἔπεφταν ἐπάνω της ἑλαφρὰ, ἀνάμει-
σ' ἀπὸ τοὺς θορόβους τῆς νυχτός, ἔπλευσε σιῆ διάθεσι τῶν κυμάτων
πρὸς τὸ Καμελό· καθὼς ἢ πλώρη ἐκνυμάτιζε μεταξὺ στοὺς λόφους
τοὺς σκεπασμένους μὲ λιῆς καὶ σὰ λιβάδια, τὴν ἄκουσαν νὰ τραγουδῇ
τὸ τελευταῖον της τραγοῦδι τὴν Κυρὰ τοῦ Σαλότι.

Ἄκουσαν ἓνα τραγοῦδι θλιβερό καὶ μακάριο, τραγουδισμένο ψηλά, τραγουδισμένο χαμηλά, ὡς ὅτου τὸ αἷμα τῆς ἐπάγωσε ἀργά, ἀργά καὶ τὰ μάτια τῆς ἐσκοτείνασαν ὀλότελα, γυρισμένα πρὸς τὸ Καμελό, τὴν πόλι μὲ τοὺς πύργους· γιατί πρὶν νὰ φτάσῃ μὲ τὸ κῦμα, τὸ πρῶτο σπύι στήν ἄκρη τοῦ νεροῦ, ἐπέθανε ψέλνοντας τὸ τραγοῦδι τῆς ἡ Κυρὰ τοῦ Σαλότι.

Κάτω ἀπὸ τοὺς πύργους καὶ τὰ μπαλκόνια, μὲς ἀπὸ τὰ κλειστὰ περβόλια καὶ τίς γαλαρίες, ἐκνύμισε μιὰ τέτοια φωτεινὴ μορφή, χλωμὴ σὰν πεθαμένη ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ ψηλὰ σπύια, σιωπηλὰ στὸ Καμελό. Καθένας ἐκατέβηκε στὸ μῶλο, ἱππότης καὶ ἀστὸς ἄρχοντας καὶ κυρὰ καὶ γύρω στήν πλώρη ἐδιάβασαν· Ἡ Κυρὰ τοῦ Σαλότι.

Ποιὰ εἶνε; καὶ τί εἶνε τοῦτο; Καὶ στὸ φωτεινὸ γειτονικὸ παλάτι ὁ ἦχος τῆς βασιλικῆς εὐθυμίας ξεψύχισε καὶ σταυροκοπήθησαν μὲ φόβο οἱ ἱππότες τοῦ Καμελό· ἀλλὰ ὁ Λάνσελο ἐσκέφτηκε μιὰ σιγμὴ· ἔπειτα εἶπε: «Ἐχει ἓνα μαγευτικὸ πρόσωπο. Ὁ μεγαλόχαρος θεὸς τὴν ἐσυγχώρησε, τὴν Κυρὰ τοῦ Σαλότι».

Μετάφρ. Αἰμυλίας Κούρτελν.

ΑΠΟ ΤΑΣ «ΣΚΕΨΕΙΣ», ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΛΕΟΠΑΡΔΗ *)

1

Ἡ ἀνία εἶνε ὑπὸ μίαν ἔποψιν τὸ ὑψηλότερον ἀπὸ τ' ἀνθρώπινα αἰσθήματα. Ὅχι διότι πιστεύω πῶς ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τοιοῦτου αἰσθήματος γεννῶνται ἐκεῖνα τὰ ἐπακόλουθα ποῦ πολλοὶ φιλόσοφοι ἐνόμισαν ὅτι ἀκολουθοῦν μὰ ὅχι ὀλιγότερον διότι δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἰκανοποιηθῇ ἀπὸ τίποτε γῆινον, οὔτε, διὰ νὰ ὀμιλήσωμεν ἔτσι ἀπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρον· νὰ θεωρῆς τὸ πλάτος τὸ ἀκαταμέτρητον τοῦ διαστήματος, τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸν καταπληκτικὸν ὄγγον τῶν κόσμων καὶ νὰ εὐρίσκῃς ὅτι τὸ πᾶν εἶναι μικρὸν καὶ ἐλάχιστον εἰς τὴν εὐρύτητα τῆς ψυχῆς σου· νὰ φαντάζεσαι τὸν ἄπειρον ἀριθμὸν τῶν κόσμων καὶ τὸ ἄπειρον σύμπαν καὶ νὰ αἰσθάνεσαι ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ ὁ πόθος μας θὰ εἶνε κατὶ μεγαλύτερον ἀπὸ ἓνα ἔτσι καμωμένον σύμπαν· καὶ πάντοτε νὰ κατηγορῆς τὰ πράγματα δι' ἀνεπάρκειαν καὶ μηδαμινότητα καὶ νὰ νοῆς ἔλλειψιν καὶ κενὸν ὡς ἐκ τούτου ἀνίαν, φαίνεται εἰς ἐμὲ τὸ μεγαλύτερον δεῖγμα μεγαλείου κ' εὐγενείας ποῦ ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Διὰ τοῦτο ἡ ἀνία εἶναι ὀλίγον γνωστὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐλαφροὺς κ' ἐλάχιστα ἢ ὀλοτελῶς ἄγνωστη εἰς τ' ἄλλα ζῶα.

2

Ὁ θάνατος δὲν εἶνε κακόν· διότι ἐλευθερώνει τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ ὅλα τὰ κακά, καὶ μαζί-μὲ τ' ἀγαθὰ τοῦ ἀφαιρεῖ τοὺς πόθους· τὸ γῆ-

*) Ἀπὸ μετάφρασιν ὅλου τοῦ Λεοπάρδη.

ρας εἶνε κακὸν ὑπέριτον· διότι στερεῖ τὸν ἀνθρώπον ὅλας τὰς ἡδονάς, ἐξὼ τοῦ ἀφίνει τὰς δρεῖξεις· καὶ φέρει μαζί του τὰς θλίψεις. Ἐν τούτοις τρέμουν οἱ ἀνθρώποι τὸν θάνατον καὶ ποθοῦν τὸ γῆρας.

3

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀνθρώπων ποῦ συζητοῦμεν περὶ ἀγωγῆς τοῦ παιδίου, γνωρίζομεν καλὰ ὅτι δὲν ἐλάβομεν ἀγωγήν. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν περὶ τοῦ ἂν εἰμπορῆ νὰ δώσῃ ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἔλαβε κανεὶς καὶ ποῦ δι' ἄλλης ὁδοῦ δὲν προσαποκτᾶται.

4

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα ποῦ διὰ ν' ἀποσιωπήσωμεν τὰ λοιπὰ εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς διδασκαλίας ἐπαίρεται ὅτι ὁ ἀναδημιουργήσῃ τὸ πᾶν ἀφοῦ τίποτε δὲν εἰμπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ.

5

Καμμία ἔνδειξις μεγαλυτέρα τοῦ ὅτι εἶνε κανεὶς ὀλίγον φιλόσοφος καὶ ὀλίγον σοφὸς ἀπὸ τὸ νὰ θέλῃ σοφὴν καὶ φιλοσοφικὴν ὄλην τὴν ζωὴν.

6

Ἀνθρώποι ἐνδεικνύομενοι ὡς χρηστοὶ εἶνε εἰς τὸν κόσμον ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ἂν τοὺς προσοικειωθῆς, εἰμπορεῖς χωρὶς νὰ ἐλλίψῃς καμμίαν ὑπηρεσίαν νὰ μὴ φοβῆσαι καμμίαν κακὴν ὑπηρεσίαν.

7

Ἡ εἰλικρίνεια τότε ἔμπορεῖ νὰ εὐχαριστήσῃ, διὰ τὴν μεταχειρισθῆ κανεὶς μὲ τέχνην ἢ ὅταν διὰ τὴν σπανιότητά της, δὲν τῆς ἔχει δοθῆ πίστις.

8

Τίποτε σπανιότερον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ νὰ εὐρῆς ἓνα πρόσωπον συνήθως ὑποφερτόν.

9

Ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος νὰ κρύπτῃς εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ὄρια τῆς σοφίας σου εἶνε νὰ μὴ τὰ ὑπερηθῆς.

10

Ἐκεῖνος ποῦ ταξιδεύει πολὺ ἔχει τοῦτο τὸ πλεονέκτημα ἀπέναντι τῶν ἄλλων, ὅτι τ' ἀντικείμενα τῶν ἀναμνήσεών του γίνονται σχεδὸν ἀπόμακρα· εἰς τρόπον ποῦ προσαποκτοῦν μέσα εἰς βραχὺ διάστημα ἐκεῖνο τὸ ἀόριστον καὶ τὸ ποιητικόν, τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς ἄλλους δὲν ἐδόθη εἰ μὴ μετὰ καιρὸν. Ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἐταξίδευσε ποτὲ ἔχει ἐκεῖνο τὸ μειονέκτημα ὅτι αἱ ἀναμνήσεις του ὅλαι εἶνε πράγματα τρόπον τινὰ παρόντα ἀπειδὴ παρόντες εἶνε οἱ τόποι εἰς τοὺς ὁποίους καθημερινῶς ἡ μνήμη του ἀναφέρεται.

11

Ἐκείνος ποῦ ὀλίγον κοινωνεῖ μὲ τοὺς ἀνθρώπους σπανίως εἶνε μισάνθρωπος. Ἀληθινοὶ μισάνθρωποι δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν ἔρημον ἀλλὰ εἰς τὸν κόσμον. Διότι ἡ πρακτικὴ μεταχείρισις τῆς ζωῆς, καὶ ὄχι πλέον ἡ φιλοσοφία, εἶν' ἐκεῖνο ποῦ κάμνει νὰ μισῆς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἂν ἓνας μισάνθρωπος ἀποσύρεται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν χάνει εἰς τὴν μόνωσίν του τὴν μισανθρωπίαν.

12

Ἐγνώρισα ἓνα μικρὸ παιδί ποῦ κάθε φορὰν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μητέρα τοῦ ἐναντιώνετο εἰς καὶ τι ἔλεγε· ἄ! ἐκατάλαβα, ἐκατάλαβα ἡ μαμά εἶνε κακὴ. Μὲ ὄχι διαφορετικὴν λογικὴν ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς πλησιέστους του τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀνθρώπων ἂν καὶ δὲν ἐκφράζῃ τὸν λόγον του μὲ ἄλλην τὴν ἀπλότητα.

Μετάφρασις Καμπάνη.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ

Ὦχ, σὰν εἶμονν νεότερη καὶ εἶμονν μιὰ κοπέλλα
 Εἶμονν ἐν' ἀνήξερο κι' ἐν' ἀστεῖο πρᾶμμα·
 Ὅταν περνοδιάβαινε κεῖνος ποῦ ποθοῦσα,
 Ὅλο καὶ τραγούδαγα, ὦχ, πῶς τραγουδοῦσα!
 Κι' ὅλα τὰ τραγούδια μου εἶταν τῆς ἀγάπης
 Καὶ τοῦ πρωτογνωρίστου τοῦ καλοῦ τοῦ πόθου.
 Ὅμως ὅταν σμίξαμε κι' εἶμαστε μονάχοι
 Καὶ τὰ ἐρωτόθυμα γνώρισα τὰ λόγια,
 Σὰν τὰ μοῦρα τ' ἄγουρα εἶχα κοκκινίσει·
 Στέκομονν ἀμίλητη καὶ σουρομαδοῦσα
 Τῆς ποδιᾶς τὸ κέντημα, τ' ἀνήξερο τὸ πρᾶμμα.
 Ὅποτερα σὰν μ' ἔσυρε στήν ἀγκάλῃ ὁ πλάνος,
 Ἐκανε τὰ μάτια μου κι' εἶδαν μεσημέρι
 Ὅλα τᾶστρο τὰ χρυσᾶ π' ἄναψαν κι' ἐτρέμαν
 Κι' ἄκουσα ποῦ σήμαινε μὲς σι' αὐτιά μου μέσα,
 Μ' ἐν' ἀχὸ χαρούμενο, μιὰ ἀργυρῆ καμπάνα·
 Τ' εἶμονν τότες ἄμαθο τ' ἀνήξερο τὸ πρᾶμμα.

Μάρκος Λυγέρος

PAUL FORT

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΥΜΝΟΥΣ ΤΗΣ ΦΩΤΙΑΣ

Τὸ ἁρμονικὸν Ὅραμα τῆς Γῆς.

Σμιχθῆτε ἡδονικά, ὦ, αἰσθήσεις μου, ἀφή μου, ὄρασις μου, ἀκοή μου. Ἀνέβηκα στὸ βουνόκορφο καὶ εἶμαι ὅλος ἀνάμεσα στὸν οὐρανό. Ἡ γῆ εἶνε κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μου. ὦ! πῶς μ' ἐδχαριστεῖ! Ἀιμώδης σιὰ πόδια μου, πόσο ἡ γῆ εἶνε ὠραία καὶ εὐδιάκριτη καὶ χαρούμενη πέρα ἀπὸ τοὺς ἀτμούς! Ἡ καμπύλη μιανῆς κοιλάδος μοῦ ἔκαμε τὴν καρδιά νὰ χτυπᾷ. Καὶ νοιόθω πῶς ἡ ὠμορφότερη ἡμέρα μου εἶνε ἡ σημερινή.

Σμιχθῆτε ἡδονικά, ὦ αἰσθήσεις μου, ἀφή μου ὄρασις μου ἀκοή μου.

Βλέπω τὴν πεδιάδα μακρὰν παλλομένην ὡσὰν ἓνας ἦχος ποῦ τρέχει μὲς ἀπὸ τὸ μεσοτόχι βαλμένον σὲ ἤρεμη δόνησιν ἀπὸ μιὰ χρυσοῦ καμπάνα. Τὰ καρπίσματα χτυπημένα σιγανὰ ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἡχοῦν. Ἐνας κάμπος ἀπὸ παπαροῦνες, εἶνε σὰν ἓνας ἦχος πῶς ἰσχυρός. Ἐως ἐκεῖ ὅπου ὁ οὐρανὸς ἀγγίζει τὴ γῆ, ἡ δόνησις διατρέχει τὴν ἀπέραντη κοιλάδα τῶν σταχυῶν ποῦ φρέισουν. Πῶς ἀγαπῶ τὸ ἡμερο λίγυσμα τῶν μεγάλων σταχυῶν! Καὶ ἡ ἄκρη τῆς πεδιάδος εἶνε ξέψυχη σὰν ἓνας ἦχος.

Τὴ γῆ τὴ βλέπω, τὴ γῆ τὴν ἀκούω, ἡ γῆ εἶνε κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μου, μέσα στὸ αὐτί μου. Ρυθμικὴ καὶ μουσικὴ, εἶνε ἀκόμη πῶς ὠραία. Τὰ γαλανὰ τῆς ἐδάφη κατεβαίνουν, ἀνεβαίνουν, πέρουν ἓνα χρόνον. Ἐνα ἀργὸ τελευταῖο φεράγγι ἀπὸ ρεῖκια στήν πεδιάδα· κατεβαίνει, καὶ ἔπειτα εἶνε ἡ πεδιάδα μὲ τὰ χρυσᾶ τῆς καρπίσματα! Ἡ γῆ εἶνε κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μου ρυθμικὴ καὶ μουσικὴ, καὶ ὅπως τὴν ἀκούω, πλέον μουσικὴ ἀκόμα.

Θὰ ἐπιθυμοῦσα μὲ τὰ δάχτυλά μου νὰ χαϊδέψω τὴ Φύσιν σὰν ἓνα ὠμορφ' ὄργανο ποῦ ἀποκρίνεται σι' ὄνειρό μου. — Κάμε νὰ βγῆ ἀπὸ μιὰ δροῦ ἓνας ἦχος, ποῦ ὁ ἀέρας νὰ τὸν ἀποτελειώσῃ! — Θὰ σᾶς ἔκαμα νὰ τραγουδήσετε, ὅπως ἡ θύλασσα σιτὸς ζεφύρους, μεγάλα σιάχνα, ἂν μποροῦσα ν' ἀπλωθῶ γαλήνια, ὅπως οἱ ἐδυλισμένοι ἀνεμοὶ ἂν μποροῦσα!... θὰ ἔνοιωθα παρτοῦ τὴ γῆ στὸ μουρμούρισμά τῆς. Θὰ ἐπιθυμοῦσα μὲ τὰ δάχτυλά μου νὰ χαϊδέψω τὴ Φύσιν.

Ἀλλὰ ἡ φύσις ὅλη εἶνε στὸ κατῶφλι τῆς καρδιᾶς μου.

Ἡ γῆ καὶ ὁ ἥλιος ἔχουν τὸν ἴδιον χρόνον ρυθμισμένον στὴ συμφωνία τῶν σφνυγῶν τῆς ζωῆς μου. Τὸ φῶς τῆς μέρας σὲ διαπερνᾷ, ὦ ζωῆ

μον! Ἐρχεται σὲ μένα σὰ μὴν ἀμοιβή, ὅταν ἀφήνω τίς αἰσθήσεις μου νὰ τριγυρίζω ἀπὸ τὸ ἄστρο στὰ λουλούδια. Ἡ γῆ καὶ ὁ ἥλιος μέσα μου εἶνε σὲ ρυθμὸ καὶ ὅλη ἡ φύσις ἔχει μπῆ μὲς στὴν καρδιά μου.

Ἐἶνε μεθυσμένη ἀπὸ χαρὰ. Ἡ συγκίνησις διαδίδεται στὴ γῆ, ἀπὸ ἓνα μεγάλον ἄνεμο χαρᾶς, μεθυσμένη, κυμαιομένη. Τὰ στάχυα φιλοῦνται καὶ στὰ μαγεμένα λιβάδια ὁ λαιμὸς τῶν ὑψηλῶν δένδρων γυρνᾷ καὶ τὸ μέτωπό των κολυμπᾷ ἡδονικὰ στὴ διάθεσι τῶν καλοκαιρινῶν ἀνέμων. Ἡ καρδιά μου ἔχει τὴ φύσι δλόκληρη γιὰ κράτος. Ἐἶνε ἰδρυμένη μὲς στὴν καρδιά μου, καὶ αὐτὴ μέσα στὴ φύσι. Ὡ, ζῆσε ἔτσι πάντα, νανουρισμένη ἀπὸ τὸ κούνισμα τῶν δέντρων...

Καὶ δὲν βλέπετε διὸ οἱ ἄνθρωποι θὰ ἦσαν θεοί, ἂν ἤθελαν νὰ μ' ἀκούσουν, ν' ἀφήσουν νὰ ζήσουν αἱ αἰσθήσεις των μὲς στὸν ἄνεμο, πάνω στὴ γῆ, στὸν ἀνοιχτὸν οὐρανό, καὶ μακρὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους! Τὸ σύμπαν τότε (λατρευτὴ ἀμοιβή) θὰ ἦταν ἡ διασκορπισμένη τους ψυχὴ, ἡ ἀνεξάντλητη καρδιά τους. Καὶ τί λέγω; Ἐχουν ὅλοι τὸ μέσον νὰ γείνουν εὐτυχεῖς. «Ἄφησε τίς αἰσθήσεις σου νὰ σκεφθοῦν, ἀνθρῶπε, καὶ εἶσαι ὁ Θεὸς σου».

Ὡ γῆ, μὲς στὴν καρδιά μου, ρυθμικὴ καὶ μουσικὴ, κατέβα μὲ τὰ χιόνια σου, ἀνέβα μὲ τ' ἀμπέλια σου· οἱ χεῖμαρροι ἄς καταρρεύσουν ἐκεῖ· ὁ ποταμὸς αὐτὸς ἄς κατέλθῃ ἐκεῖ· ἄς ἀκούσω μὲς στὴν καρδιά μου τὸ βασιλικὸ τραγοῦδι τῶν γραμμῶν! Ἀπλώνω τὰ μπράτσα μου. Τὰ χέρια μου χαϊδεύουν τὸν ἥμερο καὶ κυματωμένον ὀρίζοντα, ὅπου γέρνει ἡ κοιλάδα τῶν καρπισμάτων, ποῦ πηγαίνουν νὰ πλαγιάσουν, κάτω ἀπὸ τὸ γαλάζιον οὐρανόν, ἓνα κῦμα πλέον ὠχρό, καὶ τὸ ἴδιο χᾶδι εἶνε μέσα μου, μουσικό.

Ἀνέβηκα στὸ βουνόκορφο·— ἡ ματιά μου πέφτει ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἡ γῆ καὶ ὁ ἥλιος εἶν' ἡ ἴδια πατρίδα· ἀλλὰ ἡ γῆ εἶνε τὸ γλυκὸ ἀντικείμενο τῆς παράφορης μέθης μου. Στὴ διάθεσιν ὅλων μου τῶν αἰσθήσεων, ὦ! πόσον ἡ γῆ εἶνε ὠραία. Μέσα εἰς ἓνα κρυστάλλινον ἀέρα διαφαίνονται τὰ χωριά. Κόκκινες στέγες, νότιες διαυγεῖς τῶν κοιλάδων κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα! Καὶ τὰ ἀπὸ σχιστόλιθο καμπαναριά, λάμπουν στὸν ἥλιο, ἔχουν τὸ συχναλαζόμενον φωσφόρισμα τῶν λαιμῶν τῶν τρογύων.

A. I. K.

ΕΝΔΟΞΟΙ ΚΕΡΚΥΡΑΙΟΙ

A.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗΣ

Ἡ Ἑλλάς, ἀπόστολος ἰδέας, ἐπρόκειτο, ἕνεκα τῆς νάρκης, τῆς δουλείας τῆς, νὰ μείνῃ ἐπ' αἰῶνας ἀποχωριζομένη τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, καὶ διὰ δὲ τῆς ἐν αὐτῇ ὑπολανθανούσης θερμογόνου ζωτικότητος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐνεργητικὴν αὐτῆς ζωὴν καὶ ν' ἀρχίσῃ νέαν δρᾶσιν.

Ἡ τύχη τῶν ἐθνῶν εὐρίσκειται εἰς τὰς χεῖρας τῶν προνομιούχων τέκνων των. Θεῖα ἐπίνοια καὶ δύναμις προετοιμάζει τὸν δρόμον πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱστορικοῦ νόμου, δν, ἀφοῦ γενεὰ ἡρώων ἐξεπλήρωσε, χρειάζεται σοβαρὸς νοῦς· καὶ σιβαρὰ χεῖρ πρὸς θεμελίωσιν τῆς νέας πνευματικῆς ζωῆς.

Ἀναγεννωμένη ἡ Ἑλλάς, ἐδείκνυεν εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, διὸ δὲν ἦτο μόνον μήτηρ μεγάλων ἡρώων τῆς τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἀλλ' εἶχε καὶ τέκνα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἡ φύσις ἀπένευε τὸ δῶρον τῆς μεγαλονοίας.

Ἐν τῶν προνομιούχων τέκνων τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος ἦτο καὶ ὁ Μουστοξύδης, τοῦ ὁποίου ὁ βίος εἶνε στενὰ συνδεδεμένος μετὰ

τῆς πατρίδος του. Ἡ Ἰταλία ἂν θεωρῆ τὸν ἡμέτερον Μουστοξύδην πεφιλημένον ἀπὲρ τέκνον, τὸν θεωρεῖ διότι ἐπλούτισε τὴν πλουσίαν ἀπὲρ τῆς φιλολογίαν διὰ λαμπρῶν ἔργων περὶ Ἑλλάδος.

Οὗτος εἶνε ὁ πρῶτος τῶν ἐπιστημόνων Ἑλλήνων, ὅστις μετὰ θρησκευτικῶν ζήλου καὶ υἱικῆς στοργῆς περιῆλθε τὰς βιβλιοθήκας καὶ ἀρχαιοφυλακεία τῆς Εὐρώπης ἀναδιψῶν, συλλέγων, καὶ περισφύζων τὰ ναύαγια τοῦ μεσαιωνικοῦ ἰδίως Ἑλληνισμοῦ καὶ ἔδωκεν οὕτω τὰ πρῶτα θεμέλια τῶν μεσαιωνικῶν μελετῶν, αἵτινες τῆν σήμερον εἶνε ἐν ἀκμῇ. Ὁ Μουστοξύδης κατὰ τὰς ἱεράς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους ἀντιπροσώπευε τὴν Ἱστορίαν, ὡς ὁ Σολωμὸς τὴν Ποίησιν, ὁ Μάντζαρος τὴν Μουσικὴν, ὁ Προσαλέντης τὴν Καλλιτεχνίαν, ὁ Ζαμπέλιος τὴν Τραγωδίαν, ὁ Κοραῆς τὴν φιλολογίαν, ὁ Καποδίστριας τὴν Διπλωματίαν. Κ' ἀπὸ τὸ ὠραῖόν μας φύλλον εἶχε τότε εἰς τὰ γράμματα ἔξοχον ἀντιπρόσωπον τὴν Ἰσαβέλλαν Θεοτόκην Ἀλβριτζη. Εὐτυχεῖς ἐκείναι αἱ ἡμέραι.

*
* *

Ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τῆ 6 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1785 ἐξ ἀρχαίων εὐπαιδιῶν γονέων Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξε τὰ πολύτιμα δῶρα, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ φύσις τὸν εἶχε προικίσει. Παιδευθεὶς ἐν τῇ γενεθλίῳ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, τῷ 1802, μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐν τῷ τότε περιφήμῳ τῆς Παβίας Πανεπιστημίῳ, ἐγένετο διδάκτωρ τὰ νομικά. Ἡ περὶ τὴν φιλολογίαν, ἰδίᾳ δὲ περὶ τὴν ἱστορίαν ἐπίδοσις αὐτοῦ, ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν διασημοτέρων τῶν χρόνων ἐκείνων Ἰταλῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων. Ἀρίστην ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων ἡ πρώτη του περὶ Κερκύρας μικρὰ μελέτη, τὴν ὁποῖαν ἐδημοσίευσεν, τῷ 1804, ἐν Κερκύρᾳ, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν. Notizie per servire alla storia corcirese dai tempi eroici fino al secolo XII. Τὸ πρῶτον τοῦτο δοκίμιον εἶνε ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἀυτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρον τὸν Α'. Ἐν τῇ ἀφιερῶσει διαλάμπει ἡ φιλοπατρία τοῦ μέλλοντος πατριώτου, διότι ἐν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ φαντασίᾳ ἐσκέπτετο τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Γένους. «Ἐῖθε, ἔγραφε τῷ αὐτοκράτορι ὁ νεανίας, εἶθε αἱ γενναῖαι καὶ εὐεργετικά σου μέριμναι, στεφνῶσιν ὑπὸ ἐπιτυχῶς ἐκβάσεως καὶ ἡ Ἑλλάς ἀνεγειρομένη διὰ Σοῦ» ἐκ τῆς ταπεινώσεως, εἰς ἣν τὴν κατεδίκασαν αἱ περιπέτειαι τῶν αἰώνων, γεννήσῃ νέους Πινδάρους καὶ νέους Πλουτάρχους, οἵτινες Σὲ» ἐπαινώσωσι καὶ εὐλογήσωσιν». Ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο τότε τῶν ἑπτανησιῶν προστάτης καὶ ὁ Μουστοξύδης ἠλπίζεν ὅτι ἡ δόμοδος αὐτῆς δύναμις θὰ ἐλευθέρωνε τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ ἀνεγνώριζε τὰ δίκαια αὐτῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον. Ἴδου τὸ αἴτιον τοῦ φιλορωσισμοῦ τοῦ Μουστοξύδου.

Πρὸ τοῦ Μουστοξύδου εἶχον καὶ ἄλλοι γράψῃ περὶ Κερκύρας τῷ 1672 ὁ ἐπιπόλαιος κερκυραῖος Ἀνδρέας Μαρμωρῆς, τῷ 1738 ὁ σοφὸς δυνκὸς ἱεράρχης Κουερίνης, τῷ 1800 ὁ μεροληπτικὸς Saint-Sauveur.

Τὸ δοκίμιον τοῦ Μουστοξύδου ἦτο ἡ ἀρχὴ μελετῶν μετὰ ἐπιστημονικῶν βάσεων. Διό, ἡ Ἐπιάνθησος Πολιτεία, ἐνεθάρρυνε τὸν νέον τυπώσας τὸ δοκίμιον δαπάναις τοῦ δημοσίου. Καὶ τῆ 8 Δεκεμβρίου 1806 ἐθέσπισε νὰ συγγραφῇ ἡ ἱστορία τῆς Ἐπιανήσου εἰς τὸ διάστημα δέκτῳ ἔτων ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου, λαβόντος τὸν τίτλον τοῦ ἱστοριογράφου τῶν νήσων μὲ μισθὸν τριάκοντα ταλλήρων κατὰ μῆνα.

Ὁ νεαρὸς ἱστορὸς ἔγινεν ἀμέσως μέλος τῆς ἐν Φλωρεντία ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας καὶ τῆς Φλωρεντιανῆς Ἀκαδημίας.

Μεταξὺ τῶν στενωτάτων φίλων τοῦ νέου Μουστοξύδου ἦτο ὁ Ἰταλὸς Μαντζῶνης, ὅστις μεγάλως τὸν ἐξέτιμα καὶ ἠγάπα. Ἦτο οἰκογενειακὸς του φίλος. Ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου τούτου Ἰταλοῦ ποιητοῦ, ἡ Ἰουλίττα Beccaria, τόσον ἠγάπα τὸν Μουστοξύδην, ὥστε, πρὸς αὐτὸν ἐνεπιστεύετο καὶ τὰ ἀπόρρητα τῆς οἰκογενείας τῆς. Ὁ Μαντζῶνης γέροντος ἔλεγεν ὅτι ὁ Μουστοξύδης κατὰ τὰ νεανικά του ἔτη ἐφαίνετο θαῦμα, Pareva allora un miracolo. Κι' ὁ Κοραῆς ἐξέτιμα τὸν νέον Μουστοξύδην διότι, τῷ 1810, ἐν τῇ ἐκδόσει του τῶν Αἰσωπειῶν Μύθων γράφει: «... Παρεκάλεσα τὸν ἐπαινετὸν διὰ τὴν σοφίαν καὶ» ἐπαινετώτερον ἀκόμη διὰ τὰ χρηστὰ καὶ χαριτωμένα του ἤθη, Ἀνδρέαν τὸν Μουστοξύδην, νὰ μὲ προμηθεύσῃ τὸ γρηγορώτερον νέαν» ἐκδόσιν (τῶν μύθων). Ὁ ὁμογενὴς καὶ εὐγενὴς οὗτος νέος, καθὼς» εἰς ὅλα ὅσα ἀποβλέπουν τὴν ἀφέλειαν καὶ δόξαν τοῦ Ἑλληνικοῦ» Γένους, ἔδειξε καὶ εἰς τοῦτο τὴν προθυμίαν του.»

*
* *

Ἐπαελθὼν ὁ Μουστοξύδης εἰς Κέρκυραν, ἀμισθὶ παρέδιδε φιλολογίαν εἰς τὴν δημοσίαν σχολὴν, τὴν ἰδρυθεῖσαν τῷ 1804. Μὲ τὰς φιλολογικὰς του γλώσσεις ἤρχισε νὰ φανῇ ἀφέλιμος τῇ γενεθλίῳ πατρίδι. Ὁλίγον πρὶν ἢ τὸ μικρὸν ἐπτανήσιον κράτος χάσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ καταστῆ τῷ 1807 ἀπλῆ γαλλικὴ ἐπαρχία, ὁ Μουστοξύδης ἐκ δευτέρου μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐκεῖθεν διευθύνθη εἰς Παρισίους καὶ πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ διέμεινεν εἰς τὸ Μιλᾶνον πρὸς δημοσίευσιν τῶν περὶ Κερκύρας νέων μελετῶν του ὑπὸ τὸν τίτλον Illustrazioni Corciresi, τῶν ὁποίων, ὁ Α'. τόμος ἐδημοσιεύθη τῷ 1811 ὁ δὲ Β'. τῷ 1814.

Ἐρευνῶν τὰς Βιβλιοθήκας τῆς Ἰταλίας ἀνεκάλυψεν ἀπόσπασμα ἀνέκδοτον τοῦ περὶ Ἀντιθέσεως λόγου τοῦ Ἰσοκράτους, τὸν ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ἐν Μιλᾶνῳ τῷ 1812 ἀφιερῶσας αὐτῷ τῷ φίλῳ του Κοραῆ. Ἐφερὲν ἐπιγραφὴν ἡ νέα αὕτη φιλολογικὴ ἐργασία του «Ἰσοκράτους Λόγος περὶ τῆς ἀντιθέσεως ἡδὴ πρωτὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν» γραφὴν διασκευασθεὶς καὶ ὀγδοήκοντα περιποῦ σελίδας ἐπαυξηθεὶς,» σπουδῆ Ἀνδρέου Μουστοξύδου, ἱστοριογράφου τῶν Ἰονικῶν νήσων». Ἀνεδημοσιεύθη τὸ ἐπόμενον ἔτος. Μετεφράσθη ἰταλιστὶ καὶ λατινιστὶ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ Ἀγγέλου Μάη. Ἐπίσης ἐγένοντο νέαι ἐκδόσεις ἐν Ζυρίχῃ, Λειψίᾳ καὶ Λονδίῳ. Συγχρόνως ὁ Μουστοξύδης ἔγραφε εἰς τὸν Πολίγραφο, ἐν ᾧ συνειργάζοντο ἐπιφανεῖς Ἰταλοί.

Τὸ ὄνομα τοῦ Μουστοξύδη εὐφήμως μετέβαιεν ἀπὸ χώρας εἰς χώραν. Ἐξελέγη μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις αὐτοκρατορικοῦ Ἰνστιτούτου, καὶ τῶν βασιλικῶν ἀκαδημιῶν Βερολίνου, Μονάχου, Τορίνου κτλ. Ἐν δὲ τῷ ἐδόθη ἄδεια παρὰ τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐρευνήσῃ τὴν διπλωματικὴν ἀλληλογραφίαν μεταξὺ τῆς Ἑνετικῆς Πολιτείας καὶ τῶν ἐνετῶν πρέσβειων παρὰ ταῖς ξέναις ἀγλαῖς καὶ δημοσιεύσῃ πᾶν ὃ, τι ἠδύνατο νὰ διασαφίσῃ σκοτεινὰς σελίδας τῆς Ἱστορίας. Ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο βαρυσήμαντος διὰ τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ δυστυχῶς πολιτικαί μεταβολαὶ ἐμπόδισαν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πολυτίμου ἐργασίας.

Τῷ ἐρώτειαν τότε τὴν ἔδραν τῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας εἰς Βουκορέστιον, ἀλλ' ἀπεποιήθη νὰ τὴν δεχθῆ. Μετέβη ἐκ νέου εἰς Παρισίους, ἔπειτα ἐπ' ὀλίγω διέμεινεν εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἀγαπητόν του Μιλᾶνον. Περιηγήθη μετὰ ταῦτα τὴν Γερμανίαν καὶ Σαξωνίαν, ἔνθα τῷ ἐχορηγήθη ἡ ἄδεια νὰ ἐρευνήσῃ τὴν βιβλιοθήκην τῆς οἰκογενείας τοῦ κόμητος Σχούλεμβουργ τοῦ κατὰ τὸ 1716 ἐπὶ κεφαλῆς ἐνετικοῦ στρατοῦ καὶ ἐγχωρίων ἀνδρείως ὑπερασπίσαντος τὴν Κέρκυραν κατὰ τῶν πολιορκούντων αὐτὴν Τούρκων. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ πολλὰ σπουδαῖα εὑρεν: Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐδημοσίευσεν τῷ 1816 εἰς Πάδοβον ἐμβροιδῆ μελέτην περὶ τῆς ἐλληνικῆς καταγωγῆς τῶν ἐν Ἑνετίᾳ εὐρισκομένων τεσσάρων ἵππων, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Dissertazione epistolare sui quattro cavalli della Basilea di S. Marco in Venezia. Τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἔργον μετεφράσθη ἀμέσως ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ Γ. Ἀσάνη καὶ ἐν Βενετίᾳ ἐξεδόθη¹ Ἄνω-νύμως ἐν Ἰταλίᾳ κάποιος ἔκαμε παρατηρήσεις εἰς τὸ νέον τοῦτο ἔργον μὲ τὸν τίτλον: Osservazioni sulla dissertazione epistolare sui quattro Cavalli. Ὁ Μουστοξύδης ὁμως ἀπήντησεν ἀμέσως διὰ τῆς διατριβῆς. «Osservazioncelle sulle osservazioni κτλ. Τῷ 1817 ἐδημοσίευσεν τὸν βίον τοῦ Ἀνακρέοντος ἐν Βενετίᾳ.

Μετὰ τοῦ Δημητρίου Σχινᾶ ἤρχισε νὰ δημοσιεύσῃ ἐν Βενετίᾳ Συλλογὴν ἀποσπασμάτων Ἀνεκδότων Ἑλληνικῶν μετὰ σημειώσεων. Ἀπὸ τοῦ 1816—1817 ἐδημοσιεύθησαν μόνον 5 τεύχη, ἐν οἷς περιέχονται ἀνεκδοτὰ ἔργα τοῦ Ἀετίου, Ἐπιφανίου, Ἰωάν. Εὐχ. Ἰτινος, Γεμιστοῦ Πλήθωνος, Θεοφίλου, Ὀλυμπιόδωρου, Νικηφόρου τοῦ Γρηγοῦ καὶ δύο ἀνωνύμων, ἰδίαν ἕκαστον φέροντος σελιδαριθμοῖν. Δυστυχῶς τὴν δημοσίευσιν δὲν ἐξηκολούθησεν. Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: Prose Varie con aggiuntta di alcuni versi εἰς Μιλᾶνον ἐδημοσίευσεν τόμον τῷ 1821 ἐκ σελίδων 303 περιεχοσῶν πονημάτια, ἰδίᾳ προεκδοθέντα, οἷον ὁ βίος τοῦ Ἀνακρέοντος, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Πολυαίνου, περὶ Φαιάκων, παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς μεταφράσεως τῆς Ἰλιάδος τοῦ Μόντη καὶ περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ Πλουτάρχου τοῦ Πομπῆ, περὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ποινικοῦ δικαίου τοῦ Νάνη καὶ περὶ ἄλλων φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν ἀντικειμένων.

¹ Τῷ 1867 ἐδημοσιεύθη ἐν Κερκύρᾳ νέα μετάφρασις τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Μουστοξύδου ὑπὸ τοῦ Ν. Σ. Ζερβοῦ, ἥτις ἀνεδημοσιεύθη τῷ 1870.

Ἐν τούτοις ἡ Πάργα ἐπωλεῖτο. Ἡ ἀπάνθρωπος αὕτη πρᾶξις συνεκίνησε πολλὰς καρδίας καὶ ἔξοχοι ἄνδρες διεμαρτυρήθησαν. Μεταξὺ τούτων συγκαταλέγεται καὶ ὁ ἡμέτερος Μουστοξύδης, διὰ τοῦ πονημάτων: Exposé des faits qui ont précédé et suivi la cession de Parga τοῦ ἐκδοθέντος ἐν Παρισίοις τῷ 1820 ὑπὸ Amaury Duval¹.

Ἡ Ἰταλία ὠφείλει εἰς τὸν Μουστοξύδην τὴν πολυτίμον συλλογὴν τῆς μεταφράσεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἱστορικῶν. Οὗτος ἐνεθάρρυνε τὸν ἐκδότην I. B. Σοντζόνιον νὰ ἀρχίσῃ τὴν περιλάλητον Collana degli antichi storici greci vulgarizzati. Ὁ Θαμαζέος, ὁ γνωστὸς ἐπιφανὴς Ἰταλὸς συγγραφεὺς, ἐπιβεβαίωσεν ὅτι ὁ Μουστοξύδης ἦτο τῆς συλλογῆς ταύτης ἡ ψυχὴ, καὶ τοῦ Σοντζόνιον ὁ ὀδηγὸς καὶ συνεργάτης πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως. Οἱ μεγάλοι κόποι του εἶναι ἀφιλοκερδεῖς, προσέφερε τὴν διανοητικὴν του ἐργασίαν, ὅπως ἡ Ἰταλία ἔχη μεταφρασμένους τοὺς ἱστορικοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀξιοπρεπῶς καὶ ἐπιστημονικῶς. Ὁ ἴδιος Μουστοξύδης περιεκόμμησε τὴν συλλογὴν ταύτην διὰ τῆς γνωστῆς ὠραίας καὶ ὀντως κλασικῆς ἐξιστάσεως τοῦ Ἡροδότου, ἥτις εἶνε συγχρόνως καὶ βαθεῖα μελέτη, πλουτισθεῖσα διὰ σχολίων καὶ σημειώσεων καὶ μετὰ χαρτῶν καὶ εἰκόνων στολισμένη. Ὁ Α'. τόμος ἐδημοσιεύθη τὸ 1820 ἔπειτα ἐξηκολούθησαν οἱ ἕτεροι τρεῖς. Ἐκαστος τόμος περιέχει δύο Μούσας. Τῆς δὲ ἐννάτης καὶ τελευταίας εἶχε ἐκπεραιώσῃ τὴν μετάφρασιν ἢ μέρος στέλει εἰς τὸν ἐκδότην, καταλιπὼν, ἔνεκα τῆς ἀναβολῆς, κατὰ τὸ σύστημα του, ἀνεξεργάστους μόνον πλείστας τῆς Μούσης ταύτης σημειώσεις καὶ δύο περὶ τῆς γεωγραφίας καὶ χρονολογίας τοῦ Ἡροδότου διατριβάς, αἱ ὁποῖαι ἔμελλον νὰ τελειοποιήσῃ τὸ σοφὸν πόνημά του. Αὕτη ἦτο ἡ πρώτη ἐπιστημονικὴ ἐργασία ἥτις ἐν Ἰταλίᾳ ἐγένετο περὶ Ἡροδότου² Ἡ Γαλλία εἶχε τότε νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ Larcher, ἡ Ὀλλανδία τοῦ Wesselingio, ἡ Γερμανία τοῦ Schweighaeuser. Τέλος εἶχε κατορθώσῃ ἡ Ἰταλία νὰ δεῖξῃ ἐπιστημονικὴν μετάφρασιν δι' ἐνὸς Ἑλλήνου. Ὁ Μουστοξύδης μεταφράζων ἠθέλησε νὰ κάμῃ ἀρχαιοπρεπῆ ἐργασίαν καὶ μετέφρασε μὲ γλῶσσαν κλασικὴν, ἀρχαῖζουσαν, ὅπερ ἐξημίωσε τὸ βαρυσήμαντον ἔργον. Ὁ λαὸς θέλη γλῶσσαν ζωντανήν, διὰ νὰ τὴν αἰσθάνεται διὰ νὰ τὸν συγκινή. Τούτου ἔνεκα τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Μουστοξύδου ἔμεινεν μνημεῖον θαυμαζόμενον ὑπὸ τινῶν σοφῶν. Ἡ γλῶσσα ἐματαιώσεν ὄλους τοὺς μεγάλους κόπους. Διὸ ὁ μαρκισὸς Ματθαῖος Ricci ἐπεχείρησε νέαν ἐξιστάσιν εἰς γλαφυρότερον ὕφος καὶ μὲ τὴν γλῶσσαν πάλλουσαν. Διὰ τὴν συλ-

¹ Τὸ πατριωτικὸν τοῦτο ἔργον τοῦ Μουστοξύδου μετεφράσθη ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ κερκυραίου I Βερβιτσιώτη καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1851.

² Ἐν Ἰταλίᾳ ὑπῆρχον μεταφράσεις τοῦ Ἡροδότου ἀνευ ἀξίας καὶ γινόμεναι οὐχὶ ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλλ' ἐκ τοῦ λατινικοῦ, ὡς τοῦ Μ. Μ. Βογιάρδου (1533), Κ. Βετζέλη καὶ Φερρόρη (1733). Νέα μετάφρασις ἐδημοσιεύθη τῷ 1789 καὶ πάλιν τῷ 1805, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀνευ ἀξίας.

λογὴν ταύτην τοῦ Σοντζόνιου ὁ Μουστοξύδης ἔγραψε παράρτημα εἰς τὴν ἱστορίαν Ἑρακλείου τοῦ Ποντικοῦ.

Τινὲς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ λογιῶν διανοήθησαν νὰ γράψωσι τὸ πόνημα ὁ Αἰώπος, λαβόντες ὡς ὑπόθεσιν τοῦ πονήματος αὐτῶν, τὸν πεπλασμένον βίον τοῦ μυθοποιῶ τὸν ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Πλανούδην. Ὁ Σίκογνα παρώτρυνε τὸν Μουστοξύδην νὰ συντάξῃ ἀληθῆ τοῦ Αἰώπου βίου, ὅστις συνεδημοσιεύθη μετὰ τοῦ πονήματος τῷ 1828¹ ἔινε ἔργον πολυμαθείας μᾶλλον ἢ βαθείας κριτικῆς.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1820 διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας σύμβουλος τῆς ἀδλῆς παρὰ τῇ ἐν Τορίνῳ Ῥωσικῇ πρεσβείᾳ, μετέβη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ποδεμοιτίου, ἐνθα καὶ ἐκεῖ διέπρεψε. Τῷ 1821 ἤρξατο περιυλλέγων ἱστορικὰ σημειώσεις περὶ τοῦ ἐμπορίου Βενετίας καὶ Γενούης εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν.

Ἐκργαίσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Μουστοξύδης ἐξύμνησεν αὐτὴν δι' ὠραίου ὕμνου εἰς Ἰταλικὴν γλῶσσαν. Ἐπίσης ἀνεδέχθη τότε καὶ τὸ ἐπίπονον ἔργον τοῦ νὰ πληροφορῇ τὴν Εὐρώπην περὶ τῶν κατὰ θάλασσαν ἀνδραγαθημάτων τῶν ἀγωνιζομένων. Ἐδημοσιεύοντο δὲ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Précis des operations de la flotte Greque durant la revolution de 1821 et 1822 écrit par un Grec et publié par G. Agrati, ancien secrétaire du senat Janien. Paris 1822.*

Ἦτο ὁ Μουστοξύδης συνεργάτης τῆς *Antologia* τῆς Φλωρεντίας καὶ τοῦ *Gondoliere* τῆς Βενετίας. Εἰς τὴν πρώτην ἐδημοσίευσεν ὠραίας παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης² διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι: «Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ζῆ διὰ τῶν μᾶλλον ἢ ἦτιον περιφανῶν αὐτῆς συγγραφέων καὶ ὅτι διερχόμενοι τὸ μέγα διάστημα εἴκοσι καὶ ἐπτὰ ἡπερίπου αἰῶνων, ἐκ τῶν ἡμερῶν μας μέχρι τῶν ἀποτάτων τῆς ἀρχαιότητος, οὐδεμίαν ἄλλην γλῶσσαν εὐρίσκομεν πτωσοῦτον ἀρχοειδῶς ἐπεκτεινομένην ὡς ἡ ἑλληνική». Εἰς δὲ τὸ δεύτερον, τὸ *Gondoliere*, ἐδημοσίευσεν πραγματείαν περὶ τῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς φράσεων τῆς ἐνετικῆς διαλέκτου.

Ὁ Μουστοξύδης δίδων ἀξίαν εἰς τὴν λαογραφίαν συνέλεγε καὶ δημοτικὰ τραγούδια, τὰ ὅποια ἔδωκε τῷ Φωριέλ καὶ τῷ Θωμαζέφ διὰ τὰς συλλογὰς των, ἃς ἐδημοσίευσαν.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές).

Σ. Δε-Βιάζης

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΜΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Ἀγαπητὲ μου φίλε,

Εἰς ἓνα μικρὸν μου ἄρθρον ποῦ ἐφιλοξένησεν ὁ «Ἀκρίτας» ἔθεσες, καθ' ὃ εἶχες δικαίωμα, μίαν ὑποσημείωσιν.

Ἡ γνώμη εἶνε ἀτομικὴ τοῦ γράφοντος. Περὶ τούτου ἔλαβα μερικὰ γράμματα ἀπὸ συμαδέλφους ἐπίσης ἀγαπητοὺς καὶ εἰς τοὺς δύο μας, ποῦ μ' ἔρωτον: ἐὰν πράγματι, καὶ ποῦ ἰδιαιτέρως διαφωνεῖ ὁ «Ἀκρίτας» εἰς ὅσα ἔγραφα.

Ἐνόμισα λοιπὸν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθῶ τελείως καὶ ἀπέναντί σου καὶ ἀπέναντι τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ περιοδικοῦ. Δὲν νομίζεις ὅτι εἶνε ἀνάγκη; Δηλαδὴ σοῦ ζητῶ νὰ δημοσιύσης τὰ ὀλίγ' αὐτὰ εἰς τὸν «Ἀκρίταν» καὶ ἂν θέλῃς ν' ἀπαντήσης ἐπίσης ἐνώπιον τῶν ἀναγνωστῶν σου εἰς τὴν ἀκριβῶς διαφωνεῖς. Διότι, ἐλπίζω, ὅτι διαφωνεῖς εἰς πολὺ ὀλίγα, εἴτε εἰς ἀσήμαντα.

Ἐμπρότοις. Ὁ τίτλος Λόγιος φίλος μοῦ παρετήρησε: Συμφωνῶ πλήρως εἰς ὅσα εἶπες εἰς τὸ ἄρθρόκι τοῦ «Ἀκρίτα» ἐκτὸς μόνον εἰς τὸν τίτλον «παρακμῆ» δὲ ποτὲ δὲν ὑπῆρξεν ἀκμῆ.

Ἀλλὰ πῶς; Μέσα εἰς τὴν πρώτον ἡμῖσι τοῦ περασμένου αἰῶνος συναντῶμεν μορφὰς ὅπως τοῦ Κοραῆ, τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Κάλβου, τοῦ Κιπιδίττρια, τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη. Ὁ ἀγὼν τῆς ἀπελευθερώσεως κίμνει τὸν Σέλλεῦ νὰ ὑμῆσῃ τὴν «Ἑλλάδα» καὶ τὸν Βύσωνα νὰ προσφέρειται θῦμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Κάλβος γράφει ὑψηλὰς ψῆδ' αὐτὰς ὅποιας ὁ κ. Βασιλικὸς ἀσεθῆς καὶ εἰς τοῦτο ὠνόμασε στομφώδεις. Ἄλλ' ἂν ὁ Κάλβος ἐζῶσε θὰ ἔβλεπε τὸν κ. Βασιλικὸν ἐμπρὸς του ὅπως ὁ Ἀγησίλαος εἰς τὴν Κόρινθον τοὺς πρέσβεις τῶν Θηβῶν. Ὁ «Ἀκρίτας» δὲν φρονεῖ ὅτι ἡ ἐκδικησις εἶνε ἡ χαρὰ τῶν Θεῶν... καὶ τῶν περιοδικῶν; Ἡ ἔκδοσις τοῦ Κάλβου, ποῦ ἀνήγγειλεν, ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον τρόπον ἐκδικήσεως πρὸς τὰ φιλολογικὰ γαμίτια ποῦ συνεσπειρώθησαν ἄλλοτε ὀλόγουρ' ἀπὸ ἓνα παράρρον περιοδικόν. ἐκεῖνο ποῦ ἐδημοσίευσεν τὰ «Σύγνεφα» τοῦ Καμπύση τις «κάπαρες» τοῦ κ. Πασαγιάννη καὶ τὸ ἄρθρον διὰ τὸ μυθιστόρημα τῆς «Ἑλληνικῆς Ψυχῆς», συνεσπειρώθησαν διὰ νὰ δεῖξουν τοῦ λοιποῦ ὅτι πρέπει νὰ πηγαίνωμεν «a caccia delle lucciole e di quei vermiccioli che splendono».

Ὁ Διονύσιος Σολωμὸς εἰς ἐκεῖνα τὰ χρόνια σφειδιάζει ποιήματα ποῦ ἂν τὰ εἶχαμεν ὀλίκληρα θὰ ἦσαν ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τοῦ αἰῶνος.

Γύρω ἀπὸ τὸν Σολωμὸν ὁ Τυπάλδος καὶ ὁ Ἰάκωβος Πολυλάς. Ὁ Καποδίστριας ὀνειρεύεται τὰ μεγάλα· ἀρχίζει νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς Ἑλλάδος ἰδανικῆς, τῆς ὅποιας τὴν ἐμφάνισιν ἐμπόδισεν ὁ γαμβρὸς του καὶ ἡ ἐπελοῦσα γραφειοκρατία τῶν Βενεζωῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ ἔργον τῆς ἀναστάσεως διακόπτεται. Δὲν ἦτο βέβαια ἐκεῖνο ἀκμῆ Ἦτον ὅμως ἀρχὴ ἀκμῆς. Τί παρουσιάζετ' ἔπειτα. Χaos. Ὀλίγα πρόσωπα ξεχωρίζουν βέβαια Ἀλλὰ ποτὲ ἡ παρακμῆ δὲν τὰ ἰσοπεδώνει ὅλα Διὰ νὰ φαίνεται περισσότερο ἡ χαμηλότης ἀφίνει κάποια σημεῖα ὑψηλότερ' ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Καὶ ἰδοὺ ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος, ὁ διηγηματογράφος Βιζυηνός, ὁ ποιητὴς Κρουστάλλης εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ πνεύματος.

¹ Ὁ βίος οὗτος τοῦ Αἰώπου ἐξελληνίσθη ὑπὸ τοῦ I. Βερβιτσιώτου καὶ ἐτυπώθη ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1857.

² Ἡ πραγματεία αὕτη μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Π. Χιώτη καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς Ζάκυνθον τῷ 1852.

Ἰδού ὁ Χαρίλαος Τρικούπης.

Ὅμως ὅλοι αὐτοὶ δὲν εἶνε οὔτε ἀρκετοί, οὔτε ἴσαν ἱκανοὶ νὰ συνεχίσουν ἢ νὰ προαγάγουν τὸ ἔργον ποῦ θὰ ὠδηγοῦσε πρὸς μίαν νέαν ἀκμὴν διὰ τὸ ἔθνος μὴ ἁμοιάζουσαν μετὰ τὰς προχριστιανικὰς οὔτε τὰς μεταχριστιανικὰς ἀνθίσεις τῆς φυλῆς. Ἀκρὴν νέαν, αὐτοφυῆ μετὰ novos flores, integros fontes. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν ὅ,τι παρέλκει.

Ἡρνήθησαν ἀξίαν εἰς τὴν ἠθογραφικὴν διηγηματογραφίαν τῶν συγγραφέων μας ὄχι βέβαια ἐξ ὀλοκλήρου. Γνωρίζω νὰ ἐξαιρῶ εὐάριθμα διηγήματα. Δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐννοήσω ἐξ ἄλλου τί σκ πὸν θὰ εἶχε διὰ τὴν τέχνην ἓνα διήγημα, ὅταν θὰ ἴτο μᾶλλον σκαλάθυμα λογογραφικὸν ποῦ δὲν ἤμποσεὶς ἀκόμη νὰ τὸ χρησιμοποιήσης οὔτε διὰ σπουδὰς λογογραφικὰς, διότι τὸ ὑποκτεύεις. Τί ἀξίαν ἔχει, ἔπειτα, ὁ «Ἀρχαιολόγος» καθὼς ἐγράφη διὰ νὰ δείξη, ἕτι μὲς κάμνει κακὸν ὄρθιος ἰστέμνος εἰς τὸ πείσμα τῆς Βενετικῆς βόμβας ὁ ἱερός Παρθεθῶν; Ὅ,τι ἐσεβόσθη καὶ ὁ φανατισμὸς τῶν καλογῆρων ἄς τὸ κρημνίσουν καλογογρικώτεροι καὶ σχολαστικώτεροι οἱ γενναῖοι πρόμαχοι τῆς διὰ τῆς θίας νεοελληνικοποιήσεώς μας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ Ἕλληνες ὑψηλοὶ ἀφομοιωταὶ τῶν ξένων στοιχείων θαυματουργήσαντες μετὰ τὸ ὄνομα Ῥωμαῖοι καλὰ κάμνουν ν' αὐτονομάζονται εἰς τοὺς ἀσέφους αὐτοὺς καιροὺς τῆς ἀκαταμετρήτου παρακμῆς, Ῥωμιοί.

Καὶ ἡ κριτικὴ.

Ἡ κριτικὴ τοῦ κ. Ξενοπούλου ἡ φλυαροῦσα ἀκκιζομένη, ἀρρηταθεμιτολογοῦσα, τὸν Σουρῆν ἠμνοῦσα; Κριτικὴ τοῦ ἀνθρώπου τῶν τελευταίων ἀναγνώσεων. Χθὲς Ζολᾶ αὔριον Ἰψεν, αὔριον τοῦτο, ἐκεῖνο μεθαῦριον. Ἡ χρονολογικὴ καὶ ἡ θορυβοποιός. Καὶ ὁ «Κόκκινος βράχος». Manuale aunanismi γλυκὸ καὶ ἀνάλατον=γλυκωνόλατον.

Καὶ μήπως ἡ κριτικὴ τοῦ κ. Παλαμᾶ; Μηδὲν ἀρνούμενη. Οὐδὲ τὸν διδάσκαλον τρίς Οὐτ' ἐμέ, οὔτε σέ, οὔτε τὸν κ. Ταγκόπουλον, οὔτε τὸν Ἐξαρχόπουλον. Τόσο τὸ χειρότερον διὰ τὸν κ. Παλαμᾶν, ἂν ὑπῆρξεν ἄλλος παρά διὰ τῆς κριτικῆς ἱκανὸς διδάσκαλος τῆς ὑψηλῆς τέχνης. Τόσο τὸ χειρότερον ἂν ἔγραφε τὴν φωτεινὴν μελέτην διὰ τὸν Ἀνδρέαν Κάλβον πρὸ δέκα πέντε χρόνων. Τὴν εἶπα χρωκοπιμένην τὴν κριτικὴν αὐτήν. Πῶς ἄλλως; Ὅλα καλὰ διὰ τὸν κ. Παλαμᾶν. Κ' ἐγὼ Σέλευ καὶ σὺ Σγίλλερ καὶ ὁ κ. Ψυχάρης Σολωμὸς τοῦ περὶ λόγου καὶ ὁ «Κυρούλης» δρᾶμα καὶ ὁ «Γουανάκος» Ζαϊπηρικὴ Frètie.

Ἡ μήπως ἡ κριτικὴ τοῦ κ. Ψυχάρη; Ἡ ἀνακηρύξασα τὸν κ. Ἐφταλιώτην «Τουρχένιεφ τῆς Ῥωμισούνης»;

Γαργαλίζουσι κάθε τόσο τὴν παιδικὴν φιλοδοξίαν διὰ μεγαλοδόξους θεματογραφίας καὶ διὰ νὰ καταρτίσῃ «εἰς ἑαυτὸν αἶνον ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων»; Μήπως δὲν ἔχομεν κεφαλήν κριτικὴν; Καὶ ὁ Πολυλάς;

Ἡ ποίησις;

Ἐνθυμήσου τὸ λόγιον τοῦ Γκαῖτε «κάθε ποίημα πρέπει νὰ εἶνε ὅλη ἡ ποίησις. Καὶ ἀφ' οὗ ἀφαιρέσης ἓνα μέγα μέρος τοῦ ἔργου τοῦ κ. Παλαμᾶ, ποῦ καὶ σὺ κ' ἐγὼ ὠνομάσαμεν διδάσκαλον, πέ μου ἂν ὑπάρχουν ποιήματα ποῦ νὰ εἶνε ὅλη ἡ ποίησις; Ἀκόμη ἐξάιρεσε ἓνα μέρος τοῦ ἔργου τοῦ κ. Γρυπάρη ποῦ ἔχει γλωσσικὴν καλλαισθησίαν καὶ γνώσιν τοῦ βῆθμου καὶ τὰς δημιουργικὰς μεταφράσεις τοῦ Σίμου Μενάρδου. Ἀκόμη ὅσους ἴθλαν τελευταῖοι, εἶτε διότι δὲν ἐφανερῶσθαι ἐπαρκῶς, εἶτε διότι περιλαμβάνοντες εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν ἑαυτὸν μας δὲν πρέπει νὰ περιαιτολογοῦμεν. Μένει ἡ συμμορία τοῦ Κατιλίνα τῆς «Τέγγης» «ἀξιοβρηγῆτος» ὅπως ὁ ἴδιος ὁ κ. Βασιλικὸς τὴν εἶπε. Ὁ κ. Βασιλικὸς, ὁ κ. Μαλακάσης ὁ ὁποῖος «ἐγκαταλείψας» τὸν «συμβολισμὸν» εἰσῆλθεν εἰς νέαν ποιητικὴν σχολὴν τὸν «κουτσαβακισμὸν».

Πολλοὶ ἀπὸ τὴν συμμορίαν θέλουν νὰ ἐξορίσουν τὸν κ. Πορφύραν. Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον; Διὰ τὸ «νὺν καὶ αἰεὶ» διὰ μερικὰ ὀκτάστιχα μελαγχολικοφανῆ διότι καθὼς ὁ διδάσκαλος Leopardi παρατηρεῖ ἔλειψεν ἀπὸ τὴν γῆν «νετὰ» μελαγχολία. Μένει ἡ μελαγχολία τῶν ὑστερικῶν στομάχων τῶν ἑξαρχαλωμέ-

νων νεύρων, μελαγχολία ἐδρεύουσα εἰς τὴν μύτην καὶ ὄχι εἰς τὸ πνεῦμα. Ῥινόφωνη μελαγχολία Ἀλλὰ εμεῖς δὲν θέλομεν ποιήματα διὰ τὰς ἀνθολογίας θέλομεν διὰ τὰς γραμματολογίας. Λέγει ὁ Ἴταλὸς De Sanctis. Φαντάσου τώρα τὴν «Ἀνοξίην» ἐσὺ ποῦ ὅπως κ' ἐγὼ ἔκαμες ἀγροτικὴν ζωὴν. Ἐνα φυσικὸν φαινόμενον καταπλήττον τὴν αἴσθησιν, τὸν νοῦν καὶ τὴν αἰσθητικότητα Ὑπεργεῖρον τὴν μουσικὴν σκέψιν. Τρέπον τὴν ἐλπίδα καὶ τὸν ἕμερον. Καλύπτουν τὰ πάντα μετὰ τοῦ ὄνειρου τὸ μέγα τρεμάμενον φῶς. Πότε ἄλλοτε εἶνε τόσον ἡ φύσις ναός; Πότε ἄλλοτε ἡ ζωὴ ἁμοιάζει περισσώτερον τὸ τραγοῦδι καὶ τὸ τραγοῦδι τὴν ζωὴν; Πότε ἄλλοτε κοινωνοῦμεν περισσώτερον μετὰ τὴν μεγάλην Μητέρα; Πότε ἀνάπτει ἡ χημικὴ ἔλιξις καὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου κτήνους καὶ τοῦ λύκου πρὸς τὸ αἰώνιον θῆλυ; Πότε εἴμεθα περισσώτερον ἀνθρωποὶ καὶ nihil humani alienum; Ὁ κ. Πορφύρας παρουσιάζει τὴν ἀνοξίην μ' ἓνα καρβᾶκι ποῦ ἔχει «ἀνθισμένα τ' ἄρμενα». Ὅπως ἓνας φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ Ἀκρίτα, μοῦ παρετήρησε κάποτε, τὸ καρβᾶκι αὐτὸ εἶνε παρόμοιον μετὰ τὰ καρβᾶκια ποῦ κρατοῦντες ὅσοι ψάλλουν τὰ κάλαντα περιέρχονται τοὺς δρόμους. Σκλάβος τῶν ἤχων. Τοῦ ὅτι εἶνε ἐξωτερικόν, στίλβωμα, κοκεταρία. Πυροτεχνήματα λέξεων. Ἀλλὰ «σοφοὶ λεξιφθῆρες μακριὰ» εἶπεν ὁ Σολωμὸς. Ὁ Σαρωνικός, τὰ λιμενάκια εἶνε ὄρατα μάλιστα ἂν τὰ βλέπωμεν μετὰ μάτια μας. Ὅχι μετὰ τοῦ Σέλλεῦ. Διότι ἤμποροῦμεν καὶ ν' ἀπατηθῶμεν. Ὁ Σέλλεῦ ἄλλως τε δὲν εἶδε τὰς ἀκτὰς μας. Ἡ ἀντιγραφὴ μετὰ ὄσσην καὶ ἂν εἶνε νιγτιουσιτε δὲν εἶνε τίποτε ποῦ ν' ἀξίζη. Καὶ ἄς παραχαράττουν. Μήπως ἐγὼ εἶμαι ποῦ θὰ τοὺς ἐξελέγξω; Ὅλ' οἱ νέοι. Καὶ τώρα τί μένει;

Νὰ σὲ παρακάλεσω νὰ δημοσιεύσης τὸ γράμμα μου καὶ νὰ σὲ παρακάλεσω ν' ἀπαντήσης. Σοῦ εὐχομαι γαλήνη καὶ σοῦ σφίγγω τὸ χερί.

Ὅπως ἰδικὸς σου Ἀριότος Καμπάνης

Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Ἀγαπητέ μου φίλε,

Δημοσιεύω τὸ γράμμα σου καὶ σοῦ ἀπαντῶ, διότι δὲν ἤμπορῶ νὰ μὴ σοῦ κάμω τὴν χάριν, ἂν καὶ σοῦ ἐξομολογοῦμαι εἰλικρινῶς, ὅτι πολὺ θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ μὴ ἀπευθύνετο τὸ γράμμα σου προσωπικῶς πρὸς ἐμέ, ὥστε νὰ μὴ ἐυρισκόμεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ φανερώσω τὴν γνώμην μου, τὴν ὁποίαν ἔως τώρα ἐκράτησα κρυφῆν, διότι ἐνόμιζα—καὶ νομίζω ἴσως ἀκόμη—ὅτι δὲν θὰ ἴτο καιρὸς νὰ λεχθῶν τὰ πράγματα αὐτὰ οὔτε ἀπὸ μένα, οὔτε ἀπὸ σένα, οὔτε ἀπὸ κάθε ἄλλον νέον, ποῦ εἶτε ἐξ ἰδίας θελήσεως καὶ πεποιθήσεως, εἶτε δι' ἄλλους λόγους ἀπέμεινεν ἔξω ἀπὸ τὴν «κλίκαν», καθὼς τὴν ὀνομάζει, καὶ νὰ μὴ δώσωμεν ἀφορμὰς εἰς τοὺς διαφόρους φιλολογικοὺς παρασίτους νὰ νομίσουν, ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν ὅτι δουλεύομεν διὰ μίαν νέαν κλίκαν, ἀρχίζοντες νὰ τὴν διαλαλῶμεν εἰς τὰ διάφορα πρόχειρα σημειώματα, σήμερον τοῦ ἰδικοῦ μας περιοδικοῦ, αὔριον τοῦ ἰδικοῦ σας καὶ μεθαῦριον ἄλλου, ἄλλου, μετὰ γοητευτικὰς φωνασκίας, μετὰ πλανητικῶν ἀφορισμῶν καὶ γοερὰς κραυγᾶς ἀπελπισίας διὰ μίαν δλεθρίαν πνευματικὴν κατάστασιν τῆς ὁποίας ὁ σωτῆρ' ἂν ἀφίνωμεν νὰ ὑπονοήσῃ εἰς ἐσὺ ἢ ἐγὼ, διὰ νὰ ἐμβάλωμεν εἰς ἀνησυχίας τὸν κ. Ταγκόπουλον π.χ.

Ἐνθυμοῦ τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ Ἀκρίτα, ὅπου εἰς τὸν πρόλογόν μου εἶπα, ὅτι τὸ περιοδικόν μου βγαίνει ὄχι μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ διαιωνίσῃ τὰς περασμένας σχιαμαχίας, οὔτε διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰ πάθη τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ παρουσιάσῃ ἐργασίαν δημιουργικὴν ἀληθεινὴν.

Δὲν θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ δώσω ἀφορμὰς εἰς τὰ κακὰ στόματα νὰ ποῦν ὅτι ὁ Ἀκρίτας παρεξέκλινεν ἐκ τοῦ ἀρχικῶς τεθέντος προγράμματός του οὔτε κατὰ κεραίαν. Ἐὰν ἀκμὴ ἴτο γύρω μας ἀκμὴν θὰ ἐμπεριελάμβανε καὶ τὸ περιοδικόν μου, ἔάν δὲ παρακμὴ, παρακμὴν. Ἀλλὰ οὔτε ἀκμὴ, οὔτε παρακμὴ καθὼς ἐκ τῶν ὑστερων ἐδείχθη. Καὶ ἰδού διατί ἔθεσα τὴν ὑποσημείωσιν εἰς τὸ μικρόν σου ἀρθράκι, ποῦ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περασμένον τεῦχος. Ἰδού ὅτι ὁ τίτλος ἔφερε κάποιαν ταραχὴν εἰς τὴν προοπτικὴν μου, ἐν φῶ, ἂν ὄχι ὀλοκληρωτικῶς,

εις την γενικότητα όμως, εις την ουσίαν, ήμουν σύμφωνος εις όσα υπαινιγντο εις τό αθράκι σου.

Έπειτα πώς ό υπερθεματίσω έποχήν εις την όποιαν άνήκω έν τή Πράξει μάλιστα; Είς την όποιαν και κάποιες ιδιικές μου αύρες έφύσηξαν;

Ένεκ' αυτών, θά συμφωνήσω περισσότερο με τον λόγιον φίλον, του όποιου τό όνομα άποκρύπτει και τον όποιον μαντεύω ως τον κ. Νιρβάναν, ότι ποτέ δέν υπήρξεν άκμή εις την Έλλάδα.

Ό αγών της απελευθερώσεως άν εις κάθε άλλο και εις όλα ήτο άκμή, ιδού ό λόγος διά να μην εινε και φιλολογική τοιαύτη έκτής άν μου ύποδείξη την δημοτικήν μουσαν, ή όποία όμως θά εινε πάντοτε δημοτική. Κι' έπειτα ό Κοραής τον όποιον μου άναφέρει ως μίαν μεγάλην μορφήν μέσα εις τό πρώτον ήμισυ του περασμένου αιώνος, θέλει και λησμονεί; ότι δέν ζήσην εις την Έλλάδα και ιδού τό μυστικόν. Δέν εινε άνάγκη να σου ύπενθυμίσω τον Γκαστόν 'Καμπέρ ό έποιος ήθελε τον Κοραήν, γάλλον φιλέλληνα, καθώς τον Πουκεβίλ, τον Ραφενέλ και τον Φωριέλ. Ούτε ό Σολωμός, ούτε ό Κάλβος, ούτε ό Καποδίστριας δέν εινε τά παραδείγματα μιας ιδιικής μας άκμης; άφού όλοι δέν ήσαν από την Έλλάδα την αιματοβαμμένην τότε, αλλά από την επάνησον Ευρώπην.

Έδώ εινε ή θέσις να σημειώσω την παρατήρησιν ότι τό τόσον αίμα που έχύθη εις τά έπικά έτη του αγώνος μας,

(Τότε' έσήκωνες τό βλέμμα

Μεσ στα κλάματα θολό,

Και εις τό ρούχο σου έσταζ' αίμα,

Πλήθος αίμα Έλληνικό). (Σολωμός)

και κατόπιν εις τους έμφυλίους σπαραγμούς και στάσεις, επέφερε την έθνικήν εξάντλησιν, την γενικήν αναιμικότητα και καχεξίαν. που δέν έθεραπεύθη ίσως ούτε και με τον θάνατον του γεροντος χής πολιτικοϋ. Αυτήν την καχεξίαν, έσο βέβαιος, ότι κανεις μας δέν την άπεφυγε και για πολλά άκόμη έτη κανεις δέν θά την άποφυγή.

Εινε ή πικρή άλήθεια, αγαπητέ μου φίλε, αλλά πάντοτε άλήθεια. Ό Σέλλεϋ και ό Ούγκω και άλλοι μεγάλοι ποιηται ύμνησαν τον αγώνα της απελευθερώσεως. Ό Μπαύρων προσεφέρθη θύμα εις τον βωμόν της Έλλάδος, αλλά γιατί όλ' αυτά εινε δείγματα μιας ιδιικής μας άκμης;

Ό Κάλβος διά να έχη όλα τά στοιχεΐα της μεγαλοφυΐας εις μίαν μοναδικήν συμμετρίαν εις τό μέλλον θά λάβη την πρώτην θέσιν και από τον Σολωμόν, από τον όποιον, μεθ' όλας τας διαβεβαιώσεις των μαθητών του ότι συνεπλήρωσε πολλά έκ των ποιημάτων του και έχθησαν τά χειρόγραφα, έλειπεν όλοσχερώς μία από τας πλέον μεγίστας δυνάμεις της μεγαλοφυΐας. . . . Ό Κάλβος γράφει ύψηλάς φράς, τας όποιας ειμεθα εύτυχεΐς πυθ θά εκδώσωμεν έμεις. (Ό Σολωμός;) και γύρω του οι Τυπάλδοι, οι Πολυλάδες, αλλά όλοι αυτοι δέν ήμπορούσε παρά να εινε περισσότερον Ευρωπαίοι.

Είς την Έλλάδα όχι ό Καποδίστριας, αλλά ό φόνος του, ό εκθρονισμός του "Οθωνος, ιδού τά σημεία από τά όποια θ' άποφανθώμεν διά την άκμήν άλλοιμονον την άλλωστε αδύνατον τότε.

Και ιδού ό μεγάλος υίος του μεγάλου πατρός, Χαρίλαος Τρικούπης έρχόμενος από την Άγγλίαν και καταδικαζόμενος από την έποχήν εις μαρτυρόν. Και ό Σπυριδών Ζαμπέλιος επανήσιος και αυτός.

Ό Κρυστάλλης και μόνον ό Κρυστάλλης! Ό Κώστας ό Κρυστάλλης που την έλληνικήν γλώσσαν δέν την έμαθε από τά βιβλία αλλά πρώτα και άπ' ευθείας από την φύσιν. έρχεται Θεόκритος νέος, να πέση θύμα και αυτός της τριγυρινής καχεξίας μέσα εις ένα τυπογραφείον προς άισχος και όνειδος όλων των τότε ίθυόντων και ίθυομένων.

Από τον Κρυστάλλην αρχίζομεν και μόνον από αυτόν. Είς μίαν μελέτην που έτοιμάζω «Ό Σολωμός και ό Κρυστάλλης», θά προσπαθήσω να δείξω εις τί ό πρώτος υπερετερούσε τον δεύτερον και εις τί ό δεύτερος τον πρώτον. Κανεις

δέν εγνωρίσε τον ποιητήν που εκλεισε την αγροτικήν και βουνίστιαν ζωήν της Έλλάδος με τον τρόπον που ό ποιητής των Έλευθερων πολιορκημένων έδίδαξε, ήρξισε, αλλά. . . δέν έτελείωσε. Ούτε ό μακαρίτης ό Καμπύσης με την υπεραισθηματικότητά του, ούτε ό Παλαμάς με την δικαιολογουμένην (;) επιφυλακτικότητά του, κατώρθωσαν να μας γνωρίσουν με τον ποιητήν του «Κεντήματος του Μαντηλιού»

Άν εζούσε, άχ άν εζούσε ό αηδονόστομος τραγουδιστής. . . . Άλλά δέν εζήσε, διότι ήτο ή έποχή του άποπνικτική, άσφυκτική. όπου αι βλακωδέσταται βίμαι του ψευτοποιητού, που τό άσεβέστατον και άνιερρον περιδικόν «Παναθήναια» εξέδωκε και τόμον του, του Στρατήγη, έθραβεύοντο εις διαφόρους διαγωνισμούς και άπερρίπτοντο του θείου εκείνου. Η μήπως σήμερα τά πράγματα άλλωζαν. όταν ύβρίζεσαι, έσύ ό ποιητής από έναν έργολάβον Πιζάνην θρασύτατα και από έναν ήλίθιον, βλάκα, βρωμόστομον Περικλήν Γλυμενόπουλον που έν ψ καταισχύνει τό έθνος, εκείνο ως ανταμοιβήν του διδεις και παράσημον, διότι κάποτε από τά εκατομμύρια που απέκτησε γάρις εις την ύποπτην εύφυΐαν του, εύδοκεί να ρίχνη ως εις πειναλέον σκύλλον ψίχουλα, όλίγα λίρας τότε εις τον Έθνον Στόλον, ή τότε εις κάποιο από τά μουσειά μας;

Με συγχωρείς που παρεκκλίνω. Έχω κι' εγώ τά ιδικά μου βλέψεις.

Ίκανοποιείται κανεις άρχετα όταν κατορθώνη ν' αутаπατάται ή άυταπάτη. εινε πίστις που οδηγεί κάποτε εις μεγάλα έργα και πράξεις. Αυταπάτη εινε και ή άρνησις, άρνησις όμως μέχρις ενός σημείου, πολύ χρησιμη διά κάθε δημιουργόν. Έγώ δέν έχω την δύναμιν, όμολογώ, να παύσω να εκτιμώ άπειρώς και τον Παπαδιαμάντην και τον Καρκαβίτσαν, άδιάφορον άν και των δύο αυτών ή τέχνην κάποτε παρεκκλίνει από την τέχνην την μεγάλην, την αιωνίαν, την μίαν. Εινε τό γνώρισμα της μη ούσης και έν τή γίγνεσθαι έκ του μηδενός διηγηματογραφίας, σημερον ήθογραφικής, κάπως—(όχι πάντοτε)—συγκεχυμένης σκλαβωμένης και αύριον έλευθερας, άνειρευτής. Ό 'Αργαιολόγος! άδικεις τον συγγραφέα. ύποθέτω να μην άπατώμαι τόσον.— Δέν έγράφη δι' αυτό, όχι και ούτε ήμπορώ να παραδεχθώ διά τον κ. Καρκαβίτσαν ότι δέν εινε εις θέσιν καλλίτερα κι' από μένα, να γνωρίζη ότι ό Παρθενών εινε ιερός, αλλά και ό Καρκαβίτσας έπω και όλοι μας πρέπει να δείξωμεν ότι επί τέλους όλ' αυτά δέν πρέπει να στέκωνται ως εσιάλται εις τον λαιμόν μας κ' ι να μάς άποπνίζουν. Άλλέως και πάλιν— αρχίζομεν να συκινούμεθα από τό μηστριωτικόν κλέος και έπιστρέφομεν πολύ όπισω, εις έτη τελείας άποκολοκυνθώσεως. Άδιάφορον τώρα άν ήτο προτιμότερον άντι του Αργαιολόγου να έβγαίνεν από την πένναν του κ. Καρκαβίτσα κάτι τί άλλο.

Και ή κριτική;

Του κ. Ξενοπούλου; όχι βέβαια! και είχα την δύναμιν να την άρνηθώ πρώτος εγώ από τους δύο μας; αλλά δέν λησμονώ έξ άλλου ότι ό κ. Ξενοπούλος εινε ό συγγραφεύς της Μαργαρίτας Στέφα, την όποιαν κατά ιδικήν σου άλλοτε ένθεσμην σύστασιν έδιάβασα, και της μαγικής Στελλας Βιολάντη.

Και του κ. Παλαμά; Δέν έγω άπολύτως κανένα λόγον να μη συμφωνήσω μαζί σου. Ό κ. Παλαμάς, θέλων να μιμηθή τον μεγάλον διδάσκαλον της Γεμανίας, διεμοίρασε τά φιλολογικά διπλώματα πάντοτε με μίαν ανεπάντεχην εύκολίαν, ώστε να πάρουν τό αξιοθρήνητον τέλος που ήσαν.

Είμαι τελείως εύχαριστημένος, που ό κ. Παλαμάς δέν έγραψε για μένα ποτέ, γιατί άν έγραψε, θά με έτρωγε σήμερα κάποια άμφιβολία κριτική ανακηρύττουσα jeune mailre τον Λάμπρον Πορφύραν και ποιητάς μεγάλους τους Βασιλικομαλακιάδες, δέν θά έπιθυμούσα, με τον Κρονίδην, να ειχεν άπασχοληθή και μαζί μου. Έρχονται στιγμαί που άζίζω εις τον έαυτόν μου άκριβώς διά την άφορμήν αυτήν; πώς σου φαίνεται;

Και μένει ή ποιήσις;

Ό κ. Παλαμάς ό κυκλικός αυτός ποιητής, ό συμπαθέστατος, ό ξεχωριστός. Η ίραϊσις και ή πρόσθεσις, ούτε του αφιρεί, ούτε του προσθέτει, φιλάται

μου. Ο Παλαμᾶς εἶνε ποιητῆς μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλους μας, τὸ ἔγραψες ἐσὺ ἄλλοτε καὶ τὸ ὑπογράφη κι' ἐγὼ μὲ τὰ δύο μου τὰ χέρια, μόνο ποῦ τοῦ προσέτω μία λεξίτσα, «γιὰ τώρα». Εἶναι ποιητῆς ὅσο ἤμποροῦσε νὰ εἶνε εἰς ἐποχὴν ποῦ τὸ ἔθνος διοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ντεληγιάννην ἢ ἐν ᾧ ἐμεῖς βλέπομεν κι' ἕναν Ράλλην (ὅρα τελευταίαν σύνοδον Βουλῆς τὴν ὑπὸ τὸν νεὸν πρωθυπουργὸν) νὰ μᾶς διευθύνῃ αὐστηρὰ πρὸς κάποιον δρόμον φωτιζόμενον ἤδη, καὶ ἴσως ἴδωμεν κι' ἕναν Ζαίμην, ἢ καὶ κάποιον ἄλλον.

Καὶ ἀμέσως ὁ κ. Μαρτζώκης—δικτὶ ἐλησημονήθη ὡς καὶ ἀπὸ σένα, φίλατε; Διότι ἡ μακαρία τῆ λήξει κλίκα τὸν ἀπεσκοράχισε; ἢ διότι ἡ Πατρὶς, τὴν ὅποιαν ἔκλεισε εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν ἐγκατέλειπε; ἢ διότι ἡ κοινωνία, ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ἐφανέρωσε τὰ λεπτότερα καὶ μουσικώτερα συναισθηματά, τὸν περιεφρόνησε; ἢ διότι ἡ Κόμησα Ριζκούρη, εἰς ἕνα πρὸς ἐνὲ ἀπευθυνόμενον γράμμα της, τὸν ἀπεκάλεσε ἀσεβῆ, ἄθρησκον καθὼς καὶ τὸν Φλωμπέρ; Δὲν εἶνε ὁ Μαρτζώκης, ὁ ποιητῆς τῶν Βαρθάρων Στίχων; κάποιον μοναδικῶν Ραψωδιῶν (Ραψωδίες τιτλοφορεῖ τίς μπαλάντες τοῦ ὁ ἴδιος), κάποιον τοῦ Παχκοσμίου Τραγουδιοῦ καὶ τοῦ Ντάντε καὶ τοῦ Μπαύρων; κάποιον σοφῶν εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ἄλλων ἀρχαιωτάτων;

Ὁ κ. Γρυπάρης ὑπολείπεται. Εἶνε μονότονος εἰς Ρυθμούς καὶ σταῖρος εἰς ἰδέας. Ὁ κ. Παπαντωνίου εἶνε ποιητῆς, ἀλλὰ τὴν δυνάμιν του ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν κατανύσκει ἄλλοῦ. Ὁ κ. Σίμος Μενάρδος μοναδικὸς μεταφραστῆς.

Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους ποῦ μοῦ ἀναφέρει καὶ ποῦ ὁ κ. Παλαμᾶς, ἀξίως συγχαρητηρίων μετεχειρίσθη ἕως ὅτου τοῦ ἐχρηιάζοντο, ὡς γέφυραν του διὰ νὰ περάσῃ, ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς τριῶν ἐτῶν ἀκόμη τί ἔγραφα εἰς ἕνα φιλολογικὸ μου γράμμα πρὸς τὴν μνηστὴν μου, διὰ τὴν ἐργασίαν των:

«Ποιήματα ὡς αὐτά, αὐτῶν, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἐγεννῶντο ποτέ, ἂν δὲν προὔπῃρχον ὑστερικοὶ ὄργανισμοὶ δημιουργημένοι ἀπὸ τὰ εἶδη τῶν παθῶν τὰ ὁποῖα τοὺς ἀνταπέδωσαν ἐκδικουμένη ἡ ζωὴ τὴν ἐξ ἑκείνων παραγνώρισιν της.—

Ἡ Ζωὴ ἀποκηρύσσει τὰ ἀγάριστα πλάσματά της; τὰ ὁποῖα βρέθη ὄντα δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὸ θῆλασμα τῶν αἰώνων καὶ ἰσρῶν της μαστῶν, ἀλλὰ τρέχουν ἐξω ἀπὸ τοὺς κύκλους της πρὸς τὸ χάος της Ἀνυπαρξίας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν οὐθετοῦνται καὶ θηλάζονται γάλα πλήρες σαπίλας καὶ δηλητηρίου.— Ποιήματα ὡς αὐτά, αὐτῶν, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ κατασκευασταὶ των ἐξέχυσαν θήρους διὰ τὴν ἀναιμίαν των, παράπονα διὰ τὴν ἡμικρανίαν των, κλάμματα διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ στομάχου των, θὰ εἶνε πάντοτε ἔργα τῶν ἀποκλήρων τῆς Ζωῆς, ποῦ μόνον σαπίαν καὶ βούρκον ἤμποροῦν νὰ μεταδώσουν εἰς ὅσους τὰ καταπίνουν καὶ νὰ δημιουργήσουν μίαν ἐκφυλὴν κοινωνίαν, ἕναν ἄρρωστημένον τόπον κι' ἕνα ἔθνος περικλειδὸν καθὲ ἀνηθικὸν στοιχεῖον ὑπάρξεως καὶ συντηρήσεως καταδικασμένον ἀπὸ μίαν κακὴν Μοῖραν, εἰς τὸν δι' ἀσφυξίας Ὄνατον.

Οἱ θιγόμενοι εἰς τὰ δύο αὐτὰ γράμματα ἢ οἱ τυχόν ἀντιπρονοῦντες δύνανται ν' ἀπαντήσουν διὰ τοῦ Ἀκρίτα, ἔστω καὶ ἂν ἡ ἀπάντησίς των θὰ εἶνε ἐναντία ἡμῶν τῶν ἰδίων.

Αὐτὰ εἶγα νὰ πῶ τώρα...

Σὲ χαιρετῶ ἀδελφικώτατα
Πάντοτε ἰδικὸς σου Σ. Σκίπης.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

Αἱ Ἀθῆναι διασκεδάζουν. Ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ θεάτρα ἐργάζονται τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Καὶ ὅμως, μοῦ φαίνεται, πῶς οἱ θίασοι αὐτοὶ μποροῦσαν χωρὶς καμμίας βλάβην—αἰσθητικὴν τούλάχιστον—νὰ ἴσαν οἱ μισοὶ καὶ καλλίτερα κάπως κατηρτισμένοι. Δυστυχῶς οἱ ἠθοποιοὶ μας δὲν κατώρθωσαν ἀκόμη νὰ ἐνοήσουν, ὅτι ἕνα-δύο μόνον πρόσωπα, ὑποφερτὰ τέλος πάντων, δὲν εἶναι ἀρκετὰ γιὰ ν' ἀνεβῆ ἕνα ἔργον εἰς τὴν σκηνὴν χωρὶς ν' ἀηδιάσῃ ὁ κόσμος. Καὶ τὸ καλὸν κίθις μέρα αὐξάνει. Καὶ οἱ διάφοροι καλλιτεχνικοὶ ἀστέρες, τοὺς ὁποῖους ἀνακαλύπτουσι ἐδῶ κι' ἐκεῖ μερικοὶ αἰσθηματικοὶ ρεπόρτερ, χωρὶς νὰ σβύσουν οἱ ἴδιοι—διότι ποτέ δὲν ἔλαμψαν—χανταχνῶνουν τὸ

κακόμοιρο Ἑλλ. θέατρον μὲ τὰς ἀνοήτους καὶ παραλόγους ἀξιώσεις πρωταγωνιστῶν ποῦ προβάλλουν κάθε λίγο καὶ λιγάκι. Μέσα σ' ἄλλην αὐτὴν τὴν πληθώραν τῶν ἀμφιβόλων παρασκηνακῶν προσωπικοτήτων, ποῦ ἐνέσκηψαν τώρα τελευταῖα ἐπάνω στὴν Ἑλλ. σκηνὴν, πολὺ δύσκολα θὰ κατορθώσῃ κανεὶς ν' ἀνεύρῃ πέντε ἢ ἕξ εὐσυνειδήτους καὶ εἰλικρινεῖς μύστας τῆς Τέχνης. Μία Δημοπούλου, ἕνα Χρυσομάλλη, μὲν Κυβέλη, ἕνα Παπαγεωργίου, μία Δαμάσκου, ἕνα Σαγίρω, ἕνα Δαμάσκου ἕνα Πουλόπουλο, μία Ἀργυροπούλου, κι' ἕνα-δύο ἄλλους ἀκόμη, ποῦ τοὺς ξεγνώ αὐτὴ τὴ στιγμή, καὶ οἱ ὅποιοι σκορπισμένοι εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος προσπαθοῦν—ὁ καθένας τοὺς χωριστὰ—νὰ σηκώσουν στὴν πλάτη τους ὀλόκληρον τὴν παράστασιν τῆς βραδυᾶς Ὁδύλλια τίποτε νεόν, ἕαν ἐπανελάμβαναν κι' ἐγὼ ἀπὸ τὴν στήλην αὐτὴν, πῶς εἶναι καιρὸς παιά, οἱ ἠθοποιοὶ μας νὰ βάλουν κατὰ μέρος τίς μικροαντιλήψεις τους, νὰ συνασπισθοῦν ὅλοι οἱ καλοὶ καὶ νὰ ρίξουν κάμποση καλλιτεχνικὴ σαβούρα στὴ θάλασσα;

Τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον διέρχεται μίαν ἀπὸ τὰς σοβαρωτέρας κρίσεις ποῦ ἠπειλήσαν ποτέ τὴν ὑπαρξίν του. Ὁδύλλια πῶς ἔχει χρεωκοπήσει ἐντελῶς, ἂν δὲν μοῦ ἦτο δύσκολο νὰ πιστεύσω πῶς κάτω ἀπὸ τὸν γαλανὸν αὐτὸν ἀυρῶνον, μέσα στὴν προνομιοῦχον αὐτὴν ἀτμόσφαιραν, τὴν γεμάτην ἀπὸ τόσας ἀναμνήσεις δόξης, μπορεῖ ποτέ ἡ Τέχνη νὰ πεθάνῃ. Καὶ τὸ πλεόν λυπηρὸν εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν, ἐκεῖνο ποῦ ἀπομακρύνει περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐποχὴν μας μίαν θεατρικὴν Ἀναγέννησιν, εἶναι ἡ γενικὴ ἀδιαφορία ὄλων μας καὶ πρὸ πάντων ἐκείνων, ποῦ ἤμποροῦσαν καὶ εἶχον καθήκον νὰ ἐργασθοῦν δι' αὐτὴν. Τί ἔγινεν ἡ Κριτικὴ, ἡ σοβάρη καὶ εἰλικρινὴς; Οὔτε ἀκούσται. Πηγαίνει πάσο. Περιμένει, φαίνεται νὰ περάσουν οἱ ἀφόρητες αὐτὲς ζέστες. Ν' ἀνοίξῃ τὸ Βασιλικό. Καὶ στὸ διάστημα αὐτό, οἱ συγγραφεῖς ὀργιάζουν μὲ τὴ φουστανέλλα καὶ τίς πιστολιές καὶ τὰ χονδροκαμωμένα, τ' ἀκαλαίσθητα Εἰδύλλια. Οἱ θίασοι σπεκουλάρουν ἐπάνω στὸν ἀερολογικὸν πατριωτισμὸν τοῦ κοσμικῆ καὶ στὸ ἡδονικὸν γαργαλτὸ ποῦ προσφέρουν στὴ σπονδυλικὴν στήλην τῶν θεατῶν οἱ κακοηθέστατες φαρσοῦθιες. Ἡ Γκόλφω, ἡ Ἑσμὲ, ἡ Ἐξοδος τοῦ Μεσολογγίου, ἡ Σφύρα Παρτέντζα, ὁ Ἀρλεκίνος, αἱ Ἀπολαύσεις τοῦ Οἰκογενειακοῦ βίου, τὸ Ὑπερφυσικὸ παιδί, ὁ Ἀσπροκόσσυφας, ἡ Κοραλία καὶ Σα καὶ τὰ ῥέστα τοῦ Ἑλληνικοῦ ρεπερτορίου—ὅπως εἶδα κάπου νὰ μεταφράζεται τὸ repertoire.

Μεγάλα λόγια χωρὶς κανένα νόημα τὸυ Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν (!) καὶ ἄλλοι ἐθνικὸς κυματίζουσα στὰ χέρια τοῦ Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν (!) καὶ ἄλλα ἐθνικὸς τοῦ Μάγερ χάριν τοῦ μέτρου. Μία ἀπύλωτη, ἀνοστή, ξεραστικὴ, ἐκνευριστικὴ, λαισοποτικὴ ἀισχρολογία στὰ τελευταῖα εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἠθικὴ γρονθοκοπεῖται μὲ τὸν πλεόν επίσημον τρόπον, τὸ γούστο τοῦ θεατοῦ στρεβλῶνεται καὶ ὁ κόσμος μαθαίνει ὅσα δὲν τὸν ἐδίδαξε ἡ ἀνάγκη τῶν ἀνωτέρων συγγραφέων.

Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, πῶς ὁ Παντόπουλος, ὁ Ταβουλάρης καὶ ὁ Παπαϊωάννου, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὸ ρεχὸρ εἰς τίς φάρσες αὐτές, δὲν πρέπει ν' ἀδικηθοῦν καὶ πολὺ. Τὸ θέατρον, καθὼς κατήντησε σήμερον, εἶναι μία βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις. Οἱ θιασάρχαι εἶναι ἠναγκασμένοι καὶ ἔχουν ἴσως καθήκον νὰ προμηθεύουν εἰς τοὺς θεατὰς των, ὅτι ἀρέσει εἰς αὐτούς, ἀπαράλλακτα ὅπως κάμνει καὶ ὁ μπακάλης γιὰ τοὺς πελάτας του. Καὶ ἰδίως ὅταν δὲν ὑπεσχέθησαν μέσα εἰς ἕνα καλλιτεχνικὸν πυρετὸν τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλλ. θεάτρου ἐπισήμως καὶ δὲν ἔχουν—καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀπατήσῃ ἀπ' αὐτοὺς τὴν μόρφωσιν, τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ἀντίληψιν τοῦ Καλοῦ καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ γούστου ποῦ ἔχει ὁ κ. Χρηστομάνος. Εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὑπάρχουν θεάτρα, ποῦ οἱ φάρσες αὐτὲς παίζονται καὶ γειροχροτοῦνται. Εἰς τὸ Παρίσι μέσα γαλοῦν κόσμος. Ἀλλὰ δὲν παίζονται οὔτε εἰς τὸ Ὀδῆον, οὔτε εἰς τὸ Gymnase, οὔτε εἰς τὴν Comédie οὔτε εἰς κανένα θέατρον ποῦ σέβεται τὸν προορισμὸν του. Μιὰ τέτοια ἀξίωσις εἶχαμε κι' ἀπ' τῆ «Νέα Σκηνή». Νὰ μὴ κατέβῃ αὐτὴ εἰς αὐτὸν τὸ Κοινόν. Ἀλλὰ νὰ προσπαθῆσῃ ν' ἀνεβάσῃ αὐτὸ εἰς αὐτὸν τὸν ἐπίπεδον τῶν ὑπο-

σχέσεων πού μας ἔδωσε μιὰ μέρα ὁ ἰδρυτὴς τῆς στῆ κόγχῃ τοῦ Διονύσιακοῦ θεά-
τρου. Ἐπὶ τέλους δὲν μπορεῖ νὰ παραδεχθῆ κανεὶς πῶς μέσα σὲ ἑκατὸν ὀγδόντα
χιλιάδες κατοίκους τοῦ ζουὺν στάς Ἀθήνας δὲν ὑπάρχουν γίλλιοι νὰ τὸν ὑποστη-
ρίξουν στὸ ἔργον του. Ἀλλὰ κ' ἓνα τέτοιο πρᾶγμα ἂν συνέβαινε θὰ ἴτο προ-
τιμότερον νὰ ἐκλείε τὸ θέατρόν του, παρά νὰ σερβίρη ὅπως κάμνει τώρα δυ-
στυγῶς—τὴν Κοραλίαν καὶ Σα ἔξ καὶ ἑπτὰ κατὰ συνέχειαν βραδυές. Ὅσοι
ἀπὸ τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον λόγον, τὸν γεμάτων ἀπὸ ὑποσχέσεις ὤραϊας καὶ
ὑπερόχους, ὁ κ. Χρηστομάνος εἶχε καθῆκον, σεβόμενος τὸν ἑαυτὸν του κ' ἐκεί-
νους πού ἐγειροκρότησαν τὸ ὠραῖόν του ὄνειρον, νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ μιὰ τέτοια
ἐπιχείρησιν καλλίτερα, παρά νὰ κάμη τὴν Νέαν Σκηνὴν παράρτημα τοῦ Βα-
ριετέ. Ὅλος ὁ κόσμος θὰ τὸν συγκαίρειτο, τότε ὅλος ὁ κόσμος θὰ τοῦσφιγγε
μὲ συμπάθεια τὸ χέρι. Ἐνῶ τώρα....;

Νέα ἔργα, δύο μόνον γιὰ τὴν ὥρα ἐπαίθησαν Ἡ «Ἐξοδος τοῦ Μεσολογ-
γίου» εἰς τὸ «Ἀθηναῖον» καὶ τὸ «Στοιχειωμένο σπίτι» εἰς τὴν «Νεάπολιν»
τοῦ φίλου κ. Δημητρακοπούλου. Γιὰ τὸ πρῶτο, γραμμένον ἀπὸ τὸν κ. Γαλα-
νόν, προτιμῶ νὰ σιωπήσω. Ὑπάρχουν ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ στίχος τοῦ Μυσσέ
«vieillards nés d'hier» ἐφαρμόζεται μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας. Καὶ τέτοια
μοῦ φαίνονται ὅλα τὰ γραμμένα ἐπάνω εἰς ἓνα ὁο naturale ὑστερικῶ πατριω-
τισμοῦ ἀπὸ τοὺς διαφόρους λογίους τῶν «διαφόρων» τῶν Ἑφημερίδων. Τὸ ἴδιο
θᾶλεγα καὶ γιὰ τὸ νέον ἔργον τοῦ κ. Δημητρακοπούλου, εἴαν δὲν ἐπίστευα πῶς
ἐκεῖνος πού ἠδίκηθη περισσότερο ἀπὸ τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι ὁ
ἴδιος ὁ συγγραφεὺς του. Δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ κανεὶς ἀξίαν εἰς τὸν ποιητὴν τῆς
«Γυναίκας», τῆς «Μαρκέλλας» καὶ τοῦ «Ἀπὸ τὴν Γῆν στὸν Οὐρανόν». Μπο-
ρεῖ νὰ μὴ ἐστάθῃσαν κ' ἐκεῖνα στῆ σκηνή· μπορεῖ ν' ἀπέτυχαν, νὰ μὴν ἀρε-
σαν. Δὲν ἔχασεν ὅμως μ' αὐτὸ τίποτε ἡ φιλολογικὴ ἀξία καὶ ἡ εὐλικρίνεια τῆς
ἐργασίας του. Ὡς πού νὰ γράψῃ κανεὶς κατὰ τί τέλειον, πρέπει νὰ γράψῃ πολλά,
νὰ μελετήσῃ, νὰ κοπιᾷσῃ, ν' ἀποτύχῃ ἀκόμα. Ἐνα τέτοιο πρᾶγμα φαίνεται
πῶς ἐφοβήθηκε καὶ ὁ κ. Δημητρακοπούλος. Τὴν πρόσκαιρον ἀπτυχίαν. Κ'
ἐπροτίμησε μιάν ἐπιτυχίαν ὑκόλον, ἐφήμερον, ἀνόητον, παιδιάτικην ὅλως διό-
λου. Μίαν ἐπιτυχίαν στηριγμένην ἐπάνω σὲ μιὰ ὑπόθεσιν ἐξωφρενικὴν, ἓνα
σωρὸν δμοιοκαταληκτῶν δεκαπεντασυλλάβων στίχους καὶ μιὰ προφορὰ Ζα-
κωθινῆ.

Χρ. Παπαζαφειρόπουλος

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΝΩΤΕΡΩ ΑΡΘΡΟΝ

Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Παπαζαφειροπούλου, ὁ Ἀκρίτας, παρατηρεῖ καὶ
προσθέτει τὴν ἀτομικὴν του γνώμην, ἡ ὁποία εἶνε ὅτι δὲν συμφωνεῖ διὰ μερι-
κοὺς ἠθοποιούς τοὺς ὁποίους ἀναφέρει πῶς ξεχωρίζουν, ὡς οἱ κ. κ. Παπαγεωρ-
γίου. Δαμάσκος. Πουλόπουλος. Ὁ Ἀκρίτας ἔχει τὴν γνώμην ὅτι οἱ νοστιμά-
νοστοι οὗτοι κύριοι, θὰ ἴτο προτιμότερον νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ θέατρον. Ἴχει
τὴν γνώμην ἀκόμη ὅτι ἐξ ὅλων τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ κ. Παπαζαφειρόπου-
λος, μόνον ἡ Κυβέλη, ὁ Χρυσομάλλης καὶ ὁ Σαγιώρ, με κάποιαν συγκατάβα-
σιν, ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ φέρουν τὸν τίτλον τοῦ ἠθοποιοῦ ἐπαξίως, ὅπως οἱ
κ.κ. Λεπενιωτῆς. Καλογερίκος καὶ Παλμύρας, οἱ ὁποῖοι διέφυγαν τὴν προσο-
χὴν τοῦ γράφοντος. Λέγομεν δὲ με κάποιαν συγκατάβασιν, γιὰτὶ ἂν ἐξαίρεση
κανεὶς τὸν κ. Καλογερίκον, ὁ ὁποῖος διακρίνεται διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ
θεατρικὴν του μόρφωσιν, οἱ ἄλλοι εἶνε ἀμελεῖς καὶ θεωροῦν τὴν τεχνὴν των
κάπως ὡ κατὰ τὴν παρερρον. Ὅσα διὰ τοὺς συγγραφεῖς ἔργων, λέγει ὡς κά-
ποια «ἡ Ἐξοδος τοῦ Μεσολογγίου» καὶ «τὸ Στοιχειωμένο σπίτι» θὰ ἴτο εὐχῆς
ἔργον νὰ μὴν ἀνεφέροντο εἰς τὰς σελίδας αὐτάς, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ κα-
ταδικασθῶν με τὸ τσεκουρὶ καὶ ὄχι με τὸ γάντι ὅπως τώρα. Θὰ εἶχε πολὺ
γούστο λόγου χάριν νὰ κρίνωμε καὶ τὸν μονοκλόφορον κ. Τανάγραν, ὁ ὁποῖος
ὀργιάζει εἰς βροχὸς τῆς ἔθρικοφαινομανίας τῶν κουτορωμιῶν. Καὶ ἡ Νέα Σκηνή;
Ὁ κ. Χρηστομάνος; Ὁ ὁποῖος εἰς τὸν βωμὸν τοῦ ἔρωτός του διὰ τὸ θέατρον
ἐθυσίασε καὶ τὸν λεπτοφυῆ μύστακά του διὰ νὰ προσομοιάσῃ πλειότερον με
τὸν Ναπολέοντα; (sic, sic, sic).

Σ. Σ.

ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΙΤΙΔΟΠΟΙΕΙΟΥ

ΧΗΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1882

ΕΤΑΙΡΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧΜΑΙ 3,000,000

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΧΡΥΣΟΥΝ
ΠΑΓΚΟΣ. ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΑΡΙΣΙΩ 1905

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΧΡΥΣΟΥΝ
ΕΚΘΕΣΙΣ ΟΛΥΜΠΙΩΝ 1888
ΕΚΘΕΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ 1900

ΘΕΙΪΚΟΣ ΧΑΛΚΟΣ ΕΙΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ

Χημικῶς καθαρὸς ἐκ μεταλλικοῦ χαλκοῦ καὶ θεϊκοῦ ὀξέως ἐκ θεοῦ τῆς
Μήλου ἀνώτερος παντὸς εἰσαγομένου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ εἰς τιμὴν εὐθη-
νοτέραν.

ΑΝΤΙΠΕΡΟΝΟΣΠΟΡΙΝΗ

Παρασκευάσμα ἀλάνθαστον κατὰ τοῦ Περονοςπόρου, ἀναλυθὲν ὑπὸ τοῦ
Γεωπονικοῦ Χημείου καὶ ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ὡς
καταλληλότερον καὶ εὐχρηστότερον παντὸς ἄλλου παρασκευάσματος.

Ἡ ἀντιπερονοδοπορίνη κατασκευάζεται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Γεωπο-
νικοῦ τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, παρά τοῦ ἡμετέρου ἐργο-
στασίου εἰς κόνιν καὶ ἐμπεριέχει 60% θεϊκὸν χαλκὸν χημικῶς καθαρὸν ἢ
κόνις αὕτη διαλύεται ἀκαριαίως καὶ τελείως, δὲν φράσσει οὐδὲ φθείρει τοὺς
ψεκαστῆρας, προσκολλᾶται ἐπὶ τῶν φύλλων χωρὶς νὰ παρασύρηται ὑπὸ τῆς
βροχῆς καὶ ἐνεργεῖ κατὰ τοῦ περονοςπόρου ἀποτελεσματικώτερον τοῦ συνήθους
ἀσβεστοῦχου πολτοῦ χωρὶς νὰ βλάβῃ τὰ τρυφερὰ φύλλα τῶν ἀμπέλων.

Πᾶσα ἄλλη σκευασία φερομένη εἰς τὸ ἐμπόριον εἰς κόνιν ὑπὸ διαφόρους
ὀνομασίας καὶ μὴ ἐμπεριέχουσα τὰ συστατικά τοῦ ἀνωτέρω παρασκευάσματος
οὐδὲν φέρει ἀποτέλεσμα κατὰ τοῦ περονοςπόρου.

ΑΚΡΙΤΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ—ΟΔΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ 32

Διευθυντής: Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ

— Ἡ συνδρομὴ τοῦ « Ἀκρίτα » εἶνε, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, προπληρωτέα—Ὅστις τυχὸν δὲν συμμορφωθῆ ἢ πρὸς τὸν ὄρον αὐτὸν παύει νὰ θεωρῆται συνδρομητής.

— Ἡ συνδρομὴ ἀποστέλλεται ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ « Ἀκρίτα », Ἀθήνας—Πλουτάρχου 32, δι' ἐπιταγῆς ἢ συστημένης ἐπιστολῆς.

— Οὐδεμία αἰτησις ἐγγραφῆς λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ἂν δὲν συνοδεύεται ἀπαρεγκλίτως ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς.

— Οὐδεμία ἀπόδειξις πληρωμῆς ἀναγνωρίζεται ἄνευ διπλοτύπου φέροντος τὴν σφραγίδα τοῦ « Ἀκρίτα » καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Διευθυντοῦ ἢ τοῦ Γραμματέως.

— Ὀλίγιστοι ἐναπομείναντες τόμοι τοῦ « Ἀκρίτα » τοῦ παρελθόντος ἔτους πωλοῦνται εἰς τὸ γραφεῖον μας καὶ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας. * Ἄδειοι ἔσωτ. δρ. 10, ἐξωτ. φρ. 12. Δεμένοι ἔσωτ. δρ. 13, ἐξωτ. φρ. 15. Ἀποστέλλονται ἐλεύθεροι ταχυδρομικῶν τελῶν.

* Ἀντιπρόσωπος τοῦ « Ἀκρίτα » εἰς ὅλην τὴν Αἴγυπτον εἶνε ὁ κ. Κ. Κορακάκης ἐν Καΐρῳ. Ἰδιαιτέρως μόνον εἰς τὸ Π. Σαῖτ, ὁ κ. Γρ. Κακομανώλης.

Ἀγγέλεται κάθε νέον βιβλίον, ἀντίτυπον τοῦ ὁποίου σταλῆ εἰς τὸ γραφεῖον μας.